

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra sociální práce

Diplomová práce

Bc. Iva Nesvačilová

**Možnosti snížení rizika recidivy pachatele prostřednictvím činnosti
probační služby**

Possibilities of reduction of a risk of reoffending via probation activities

Praha 2016

Vedoucí práce: PhDr. Andrea Matoušková

Poděkování

Z katedry Sociální práce FF UK děkuji PhDr. Andree Matouškové za odborné vedení práce, PhDr. Evě Dragomirecké, Ph.D. děkuji za konzultace k výzkumné části, z Probační a Mediační služby České republiky děkuji Pavlu Menzlovi a Mgr. Magdaléně Hučínové za praktické rady, a všem úředníkům PMS, jež se výzkumu zúčastnili.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů. Práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

Bc. Iva Nesvačilová

Klíčová slova (česky)

Restorativní justice, probační a mediační služba, kriminální chování, kriminální recidiva, sociální práce

Klíčová slova (anglicky)

Restorative justice, probation and mediation service, criminal behavior, criminal recidivism, social work

Abstrakt

Diplomová práce se věnuje problematice kriminální recidivy z pohledu probačních úředníků, kteří denně pracují s pachateli, jimž byl stanoven alternativní trest. Teoretická část práce je zaměřena na vysvětlení restorativní a retributivní justice a probační a mediační služby nejen v České republice, ale také v Anglii a Německu. Dále v teoretické části nalezneme popis faktorů, jež ovlivňují kriminální chování pachatele s důrazem na faktory sociálně – kulturní. V poslední části teoretické práce je definována samotná kriminální recidiva, její základní členění, druhy, též i statistika o recidivě v České republice a penitenciární a postpenitenciární péče.

Obsahem praktické části je kvalitativní výzkum provedený za pomoci rozhovorů s probačními úředníky. Cílem výzkumné části diplomové práce je zjistit, co si myslí samotní pracovníci probační a mediační služby o možnostech snížení recidivy prostřednictvím probační práce s pachateli trestné činnosti a též jaký mají probační úředníci názor na samotnou kriminální recidivu.

An Abstract

The dissertation is devoted to criminal recidivism terms of probation officers who work daily with offenders, who were imposed an alternative punishment. The theoretical part is focused on explanation of restorative and retributive justice and probation and mediation service in the Czech Republic but also in England and Germany. Furthermore, the theoretical part includes a description of the factors that influence the criminal behavior of the offender with an emphasis on social - cultural factors. In the last part of the theoretical work is defined criminal recidivism itself, its basic layout, types, and also statistics of recidivism in the Czech Republic and penitentiary and post-penitentiary care.

The practical part contains qualitative research made with the help of interviews with probation officers. The aim of the research part of the thesis is to find out what Probation and Mediation Service employees themselves think about the possibilities of reducing recidivism through probation work with criminals and also what is the probation employees opinion of the actual criminal recidivism.

OBSAH

Úvod.....	9
-----------	---

TEORETICKÁ ČÁST

1. Restorativní a retributivní justice.....	11
1.1 Definice pojmu restorativní justice	11
1.2 Definice pojmu retributivní justice	13
1.3 Porovnání konceptů restorativní a retributivní justice	13
1.4 Uplatnění restorativní justice v praxi	14
1.5 Sumarizace	16
2. Probační a mediační služba.....	17
2.1 Charakteristika základních pojmů	17
2.2 Probační a mediační služba v České republice.....	19
2.2.1 Historie.....	19
2.2.2 Organizační struktura Probační a mediační služby	20
2.2.3 Poslání, cíle, služby	21
2.2.4 Práce s mladistvými pachateli	21
2.3 Probační služba ve Velké Británii	22
2.3.1 Historie.....	22
2.3.2 Organizační struktura probační služby	24
2.3.3 Poslání, cíle, služby	24
2.3.4 Práce s mladistvými pachateli	25
2.4 Probační služba v Německu	26
2.4.1 Historie.....	26
2.4.2 Organizační struktura probační služby	27
2.4.3 Poslání, cíle, služby	28

2.4.4 Práce s mladistvými pachateli	29
2.5 Sumarizace	29
3. Faktory ovlivňující vývoj kriminálního chování	31
3.1 Kriminogenní faktory	31
3.1.1 Kriminogenní faktory v oblasti sociálně - kulturní	33
3.1.2 Kriminogenní faktory v oblasti osobnosti	36
3.2 Prevence kriminality/kriminogenních faktorů	38
3.2.1 Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020	39
3.3 Sumarizace	43
4. Kriminální recidiva	44
4.1 Definice recidivy	44
4.2 Druhy kriminální recidivy	45
4.3 Kriminální recidiva v číslech	46
4.4 Kriminální kariéra	49
4.5 Penitenciární a postpenitenciární péče	52
4.6 Sumarizace	56
 PRAKTICKÁ ČÁST	
5. Popis výzkumu	57
5.1 Metodologie výzkumu	59
5.2 Metoda získávání kvalitativních dat	60
5.3 Výběr a charakteristika výzkumného vzorku	62
5.4 Metody zpracování získaných dat	64
6. Výsledky	65
7. Hodnocení výsledků a náměty pro trestní politiku	75
8. Diskuze	80
9. Závěr	83

Zdroje	85
Seznam zkratek	93
Seznam tabulek a grafů.....	93
 PŘÍLOHY.....	 94

Úvod

Tématem této diplomové práce je kriminální recidiva. Toto téma mě zaujalo již v průběhu mého magisterského studia, neboť jsem měla možnost absolvovat stáž na probační a mediační službě v České republice a vidět tak, jak probační úředníci každý den usilují o snížení recidivy pachatelů trestných činů. Snížení rizika recidivy pachatelů, jež vykonávají alternativní tresty pod odborným vedením úředníků probační a mediační služby, je klíčový strategický cíl, o jehož splnění probační a mediační služba dlouhodobě usiluje.

Probační a mediační služba v České republice denně organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů, klade důraz na zájmy poškozených, ochranu komunity a také samotnou prevenci kriminality.

Kriminální recidiva je celosvětově vnímána jako velmi závažný problém, a to jak z pohledu penologie, kriminologie, tak i trestního práva. V současné době spíše narůstající podíl recidivistů neovlivňuje pouze stav a vývoj kriminality, ale také vypovídá o účincích resocializačního systému. Kriminální recidiva patří mezi hlavní společenské problémy nejen z důvodu vysokého podílu na kriminalitě, ale především z důvodu mimořádné rezistence recidivních pachatelů vůči zásahu společnosti, jež je zaměřen na nápravu jejich antisociálního chování a také jejich negativního vlivu na ostatní, zejména pak na tzv. nováčky – neboli začínající pachatele.

Teoretická část práce je strukturována do 4 kapitol, které jsou dále členěné. První kapitola se zabývá nejen restorativní justici, jež přináší do systému trestní justice nové elementy jakožto: probaci, mediaci, mimosoudní projednávání deliktů či spolupráci a pomoc poškozeným osobám, ale také justici retributivní. Kapitola druhá popisuje jednak současný stav probační služby v České republice, Anglii a Německu, tak i stav minulý. Třetí kapitola představuje rizikové faktory ovlivňující vývoj kriminálního chování a také kriminální chování jako antisociální formu. Poslední kapitola diplomové práce je zaměřena na kriminální recidivu. V této kapitole čtenář nalezne nejen základní druhy kriminální recidivy, ale také kriminální recidivu v číslech a penitenciární a postpenitenciární péči, jež má významný vliv na přechod pachatele z výkonu trestu do „normálního života“.

Praktická část práce je zaměřena na popis cíle výzkumu, formulaci výzkumných otázek a výzkumných předpokladů. Cílem výzkumné části diplomové práce je zjistit, co si myslí samotní pracovníci probační a mediační služby o možnostech snížení recidivy prostřednictvím probační práce s pachateli trestné činnosti. K provedení výzkumu byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie, metoda dotazování, technika polostrukturovaný

rozhovor, který nám umožňuje porozumět dané problematice do hloubky. Čtenář se v této části také dozví vyhodnocení výsledků, jež z výzkumu vyplynuly a mé vlastní náměty pro trestní politiku.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Restorativní a retributivní justice

Počátek diplomové práce je věnován restorativní justici, která výrazně ovlivnila vývoj trestního práva, vysvětlení základních principů a v neposlední řadě popisu a porovnání restorativní justice s retributivní neboli trestající justicí.

Restorativní justice přináší do systému trestní justice nové elementy jakožto: probaci, mediaci, mimosoudní projednávání deliktů či spolupráci a pomoc poškozeným osobám (Karabec, 2003).

Samotné pochopení restorativních principů a zásad je v této práci velmi důležité a právě z tohoto důvodu je první kapitola zaměřena na výklad o restorativní justici, která je v současně době nedílnou součástí trestních systémů vyspělých demokratických zemí (Karabec, 2003).

1.1 Definice pojmu restorativní justice

Pojem restorativní justice pochází z anglického slova restore - obnovit či vrátit do původního stavu. Z principu restorativní justice vychází alternativní tresty neboli tzv. alternativní způsob řešení trestních věcí a tím dochází ke vzniku činnosti probační a mediační služby. Restorativní justice chápe trestný čin jako sociální konflikt mezi dvěma či více jednotlivci, jejich normami a normami společnosti. Cílem je zde obnovit a narovnat narušené vztahy, které vznikly v důsledku spáchání trestného činu (Žatecká, 2007). „*Restorativní justici lze chápat jako soubor postulátů, cílů a metod, které charakterizují určitý přístup k řešení problematiky zločinnosti. Jde o takové pojetí trestní justice, ve kterém jsou hojně zastoupeny prvky zdůrazňující práva obětí a jejich ochranu, mimosoudní projednávání trestních věcí aj*“ (Karabec, 2003, str. 8).

Princip restorativní justice se začal objevovat nejprve v Kanadě a USA, a to v polovině 80. let 20. století, poté začal pronikat do zemí západní Evropy (Žatecká, 2007). Do českého trestního práva začaly myšlenky restorativní justice vstupovat postupně, a to ve druhé polovině 90. let 20. století prostřednictvím informací z tehdy dostupné literatury a z praxe zemí, jako je Německo, Rakousko a Kanada. V této době se již také začal prosazovat nový model mediace mezi obětí a pachatelem. Myšlenky této justice můžeme vidět v koncepci

zákona o probační a mediační službě České republiky, kde i samotný název služby je důkazem vlivu restorativní justice (Štern et al., 2010).

Za otce restorativní justice je považován Howard Zehr, který ve své knize „Úvod do restorativní justice“ definuje tuto justici následovně: „*Restorativní justice je proces, jenž v maximální míře zapojuje všechny, kterých se daná činnost dotkla. Restorativní justice usiluje o maximální možnou míru uzdravení a obnovu trestným činem narušených vztahů a za tímto účelem účastníkům umožňuje společně identifikovat způsobené újmy a vzniklé potřeby a od nich se odvíjející povinnosti a závazky*“ (Zehr, 2003, str. 26).

Hlavním účelem restorativní justice není potrestání pachatele ani jeho odstrašení či převýchova, ale především vytvoření podmínek, aby následky trestné činnosti mohly být odstraněny (Karabec, 2003). „*Zločin nemá být považován za porušení společenského pořádku ani za překročení abstraktních právně morálních pravidel, ale má být chápán především jako škoda (újma), která byla způsobena oběti, a jako hrozba pro bezpečnost společnosti*“ (Karabec, 2003, str. 8).

Pokud dojde ke spáchání trestného činu, u většiny lidí tento čin vyvolá nesouhlas a odsouzení. Ať již se jedná o přestupky nebo zvláště závažné zločiny, lidé očekávají, že trestní justice bude stíhat pachatele trestného činu a nakonec vynese spravedlivý trest. V ten moment, kdy lidé touží po odplatě, často zapomínáme i na další osoby, kterým se v důsledku spáchání trestného činu změnil život. Jedná se především o oběti těchto činů. Oběti trestného činu si kladou otázky typu "proč zrovna já?" nebo "byla to náhoda?". Po těchto otázkách následuje pocit bezmoci, vztek, obavy a také strach. Stačí velmi málo a naše jistota o bezpečném světě je pryč. Oběti trestného činu mají své rodiny či přátele, kterých se událost také velmi dotýká. Pokud dojde ke spáchání trestného činu, může tím být postižena i celá komunita, tj. sousedé a známí. Vzápětí se v našich myslích utváří otázka, zda se něco podobného nemůže stát nám samotným. I rodina samotného pachatele či jeho přátelé nejsou této události ušetřeny a velmi často se s odsouzením ze strany okolí vyrovnávají mnoho let (Štern et al., 2010; Holá, 2013). Proto se „*restorativní justice zaměřuje na újmy vzniklé trestnou činností a usiluje o zohlednění potřeb obětí, podporuje odpovědnost pachatele za řešení vzniklé situace a zapojuje poškozeného, pachatele a komunitu do procesu řešení*“ (Štern et al., 2010, str. 30).

Restorativní justice stojí na třech důležitých pilířích:

- **Újmy a potřeby** - tento bod se primárně týká oběti trestného činu. Jaká újma/škoda byla oběti trestného činu způsobena a jaké má tato oběť potřeby v souvislosti se

spáchaným činem. Došlo k poškození i jiných osob? Pokud ano, jaké oni mají potřeby?

- **Závazky a povinnosti** - vznikly na základě újmy a z ní vyplývajících potřeb oběti či jiných osob poškozených trestným činem. Za tyto závazky nese odpovědnost pachatel trestného činu. Povinností pachatele je vykonat veškeré kroky k odstranění nebo alespoň zmírnění újmy, které byly oběti způsobené.
- **Angažovanost a účast** - aby mohlo dojít k úspěšnému restorativnímu procesu, je zde důležitá osobní angažovanost účastníků, tj. pachatele a oběti, popřípadě i dalších osob, které byly poškozené trestným činem (Štern et al., 2010).

1.2 Definice pojmu retributivní justice

Kdo a jak dá věci do pořádku, pokud dojde ke spáchání trestného činu? Odpovědi se mohou na tuto otázku lišit, avšak nejčastější odpověď by se zřejmě zaměřovala na dopadení, usvědčení a přiměřené potrestání pachatele. V těchto procesech mají významnou roli obzvláště orgány činné v trestním řízení. Mezi orgány činné v trestním řízení řadíme policejní orgán, státní zastupitelství a soud (Štern et al., 2010).

V pojetí odplatné/trestající justice nebo tzv. justice retributivní byl a dodnes do značné míry stále je primární obětí trestných činů stát. Všechny prostředky a síly jsou soustředovány na ochranu státu respektive na ochranu společnosti před pachateli trestných činů, kteří ohrožují veřejný zájem (Hromek, 2009).

Retributivní justice považuje trest za přirozený následek kriminálního činu, uložení trestu je zrcadlovým odrazem spáchaného protiprávního jednání. Trest musí pro pachatele trestného činu znamenat určitou újmu, jejíž citelnost, která je vyjádřená výší a druhem trestu, má odpovídat závažnosti kriminálního jednání (Karabec, 2001).

1.3 Porovnání konceptů restorativní a retributivní justice

Oba tyto koncepty usilují o ochranu společnosti prostřednictvím vzájemného vztahu a urovnání stavu, liší se však ve způsobu, jak toho cíle dosáhnout. Restorativní i retributivní justice vidí ve spáchání protiprávního jednání narušení rovnovážného stavu a zároveň si oba koncepty uvědomují nezbytnost zachování úměrnosti mezi spáchaným trestným činem a odpovědí na něj (Růžičková, 2007).

Restorativní justice

- Vidí trestní čin jako prohřešek vůči osobě a narušení vzájemných osobnostních vztahů.
- Tím, že člověk poruší normy, se utváří závazky a povinnosti.
- Ke spravedlnosti dochází za účasti pachatele, poškozeného a příslušníků komunity, kteří usilují o obnovu narušených vztahů.
- Důraz je kladen na potřeby poškozené osoby a odpovědnost pachatele trestného činu v procesu nápravy.

3 klíčové otázky, na které je potřeba odpovědět v rámci restorativní justice:

- Komu vznikla škoda?
- Jaké jsou potřeby osob, které trestný čin zasáhl?
- Komu vznikají závazky a povinnosti? (Žatecká, 2007; Karabec, 2003).

Retributivní justice

- Spácháním trestného činu se člověk dopouští porušení práva a prohřešku proti státu.
- Porušením zákona vzniká u pachatele vina.
- Spravedlnost je naplněna uznáním viny pachatele a jemu uloženého trestu
- Důraz kladen na to, aby byli pachatelé za protiprávní čin dle zásluhy potrestáni.

3 klíčové otázky, na které je potřeba odpovědět v rámci retributivní justice:

- Jak byl porušen zákon?
- Kdo se daného činu dopustil?
- Jak má být pachatel potrestán? (Žatecká, 2007; Karabec, 2003).

1.4 Uplatnění restorativní justice v praxi

Od počátku 90. let se v Austrálii, Severní Americe, západní Evropě a na Novém Zélandě rozvíjejí programy, které prosazují myšlenky restorativní spravedlnosti do praxe trestní politiky. Mezi nejznámější způsob praktického uplatnění restorativních principů, který se začal samostatně uplatňovat v Americe již v 70. letech a v Evropě od 80. let, patří bezpochyby mediace, která posléze našla své místo v trestněprávních normách příslušných zemí (Válková, Stolař, 2000).

Mediací, která je poskytována Probační a mediační službou v ČR, se rozumí mimosoudní řešení sporu mezi pachatelem a obětí za účasti třetí nezájmové osoby neboli tzv. mediátora. Mediace umožňuje oběma stranám vyjádřit své pocity, očekávání, ale také potřeby, které vznikly v souvislosti se spáchaným trestným činem. Zároveň nabízí prostor k dohodě na rychlém a přiměřeném způsobu náhrady škody. Mediace v trestních případech realizují úředníci probační a mediační služby na základě zákona č. 257/2000 Sb. O Probační a mediační službě. Hlavním účelem mediačního jednání je přispět ke zmírnění následků spáchaného protiprávního jednání pro oběť a zároveň motivovat pachatele k převzetí zodpovědnosti za škody, které svým trestným činem způsobil. Mediátor oběma stranám umožňuje, aby vyslovily své potřeby, názory a zájmy. Mediace může přinést společnou dohodu o náhradě škody a urovnání konfliktu. Výsledek mediačního jednání může soudce nebo státní zástupce zohlednit ve svém rozhodnutí (Holá, 2013; Mediace - možnost mimosoudního řešení konfliktu, 2016).

Nelze opomenout ani druhou skupinu programů, které je možno zahrnout pod restorativní spravedlnost a která představuje především na Novém Zélandě pohled na delikvenci mladistvých pachatelů. Tyto programy jsou známé pod anglickým názvem „Family Group Conferencing“ či pod českým názvem jako „rodinné skupinové konference“ (Válková, Stolař, 2000). V rámci rodinné skupinové konference dochází k setkání samotného pachatele, oběti a dalších rodinných příslušníků, kteří jsou nejvíce zasaženi trestným činem za účasti odborníka/facilitátora. Účast na konferenci je u všech zúčastněných osob založena na dobrovolném charakteru. Konference obvykle začíná popisem incidentu samotného pachatele, poté následuje vyprávění samotných účastníků, kteří popisují dopad protiprávního jednání na jejich životy. Prostřednictvím těchto vyprávění se pachatel seznamuje tváří v tvář s dopadem svého protiprávního jednání. Oběť zde má příležitost vyjádřit své pocity a klást otázky týkající se trestného jednání. Po diskuzi o dopadu trestného jednání na zúčastněné osoby je oběť požádána, aby určila požadované výsledky konference a tím pomohla utvořit povinnosti, které budou pachateli uloženy (Umbreit, 2000; Family Group Conferencing, 2007).

Posledním typem programu jsou tzv. „kruhy“ (anglický název circles) nebo se také můžeme setkat s názvem „kruhy společného rozhodování“ (anglický název Peacemaking/Sentencing Circles), které jsou úspěšně používány obzvláště v Kanadě a Severní Americe. Stejně jako u mediace a konference i kruhy poskytují prostor pro setkání mezi obětí a pachatelem. Kruhy lze charakterizovat jako proces, který apeluje na zapojení místní komunity do procesu rozhodování trestních věcí, ale nejen komunity ale i zástupců justice, tj.

soudce, obhájce, žalobce. Výsledkem společného rozhodování je rozhodnutí o možnostech řešení vzniklého sporu a možného uložení trestu pro pachatele protiprávního jednání (Circles, 2016; Válková, Stolař, 2000).

1.5 Sumarizace

V první kapitole jsem se snažila čtenářům přiblížit a objasnit koncept restorativní justice, se kterým se v posledních letech můžeme v systému trestní justice setkávat mnohem častěji a také koncept „retributivní justice“, kde je kladen důraz na potrestání pachatele za spáchaný trestný čin. Restorativní justici neboli restorativní spravedlnost chápeme jako způsob řešení sociálního konfliktu mezi zainteresovanými subjekty, což jest pachatel, oběť, komunita, a to v důsledku spáchaného trestného činu. Restorativní justice je způsob společenské reakce na nedodržení či porušení uznávaných norem společnosti a je velmi často považována jako protipól k justici retributivní.

Hlavním důvodem, proč jsem zvolila tuto kapitolu jako první, je fakt, aby čtenář mohl hned zpočátku pochopit jak principy restorativní, ale i retributivní justice fungují, jaké jsou její možnosti a také její zásady. Ve druhé kapitole diplomové práce budou mít čtenáři možnost se blíže seznámit s činností probační a mediační služby nejen České republiky, ale také Anglie a Německa.

Rozvoj probační a mediační služby je velmi úzce spjat s pojmem restorativní justice, jenž *„lze považovat za myšlenkový pramen naplnění obsahu legislativního zakotvení i praktického uplatnění většiny alternativních způsobů řešení trestných věcí, zejména pak právních institutů spojených s odklony od standardního trestního řízení a velké části alternativních trestněprávních sankcí“* (Růžičková, 2007, str. 11).

Vznik probační a mediační služby je velmi významnou událostí ve vývoji českého trestního práva a právě z tohoto důvodu je druhá kapitola věnována činnosti a struktuře probační a mediační služby. Zaměřím se nejen na Probační a mediační službu v ČR, ale také na existenci probační služby ve vybraných zemích (Anglie, Německo). Anglii jsem zvolila z důvodu nejstarší probační služby v Evropě. Německo jsem zvolila z několika důvodů, kdy mezi ty nejvýznamnější patří zjištění, že *„na rozdíl od jiných evropských zemí mají v Německu probační služby, soudní podpora a sociální práce v trestních zařízeních jinou funkci“* (Probace v Evropě, 2002, str. 94).

2. Probační a mediační služba

Druhá kapitola, teoretické části diplomové práce, bude zaměřena na samotnou probační a mediační službu - definici základních pojmů, historii a hlavní náplň činnosti. Pro lepší představivost, orientaci a možné srovnání je v této kapitole popsána nejen probační a mediační služba České republiky, ale také Anglie a Německa.

2.1 Charakteristika základních pojmů

Pojem probace

Probace je slovo, které pochází z latinského slova „probare“ a znamená ověřovat, dohlížet či zkoušet. *„V právním smyslu se probací rozumí alternativní trestní sankce, umožňující podmíněný odklad trestu na zkušební dobu při současném stanovení určitých povinností (příkazů a zákazů) a podrobení odsouzeného dohledu probačního pracovníka. Probace představuje systém, celý komplex výchovných opatření, pomoci a služeb zajišťovaných a organizovaných specializovanou probační službou. Probační služba je tu integrální součástí probačního dohledu. Podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody je tu jen určitým pružným rámcem pro uplatnění výchovných a resocializačních opatření integrujících prvky materiální a morální pomoci, výchovného vedení a kontroly chování odsouzeného“* (Rozum, Kotulan, Vůjtěch, 2000, str. 9).

Pojem mediace

Mediace pochází z latinského slova „medius, median“, tedy střed nebo prostřední. Mediáci v trestních případech uskutečňují na základě zákona č. 257/2000 Sb. úředníci probační mediační služby, kteří mají profesionální dovednosti, vědomosti z oblasti příslušných právních předpisů, komunikace a vyjednávání. Mediace znamená mimosoudní řešení sporu mezi pachatelem a obětí, a to za účasti třetí osoby - mediátora. Mediace umožňuje oběma stranám vyjádřit své potřeby, pocity a očekávání, které vznikly v důsledku spáchaného trestného činu. Současně poskytuje možnost domluvy na rychlém a akceptovaném způsobu náhrady škody. Účast je zde dobrovolná (Holá, 2013; Mediace - možnost mimosoudního řešení konfliktu, 2016).

Probační úředník

Probační úředník je povinen vykonávat dohled nad pachatelem trestného činu, a to v souladu s probačním plánem. Probační úředník má být pachatelovi nápomocen v jeho záležitostech a plnit nařízení předsedy senátu, jež směřují k výkonu dohledu a také k tomu, aby pachatel vedl řádný život. Dále je probační úředník povinen pravidelně aktualizovat probační plán s ohledem na výsledky probačního plánu a vzhledem k osobním, rodinným a jiným poměrům pachatele (Žatecká, 2007).

Pokud pachatel poruší dohled, jenž mu byl uložen, informuje o tom probační úředník předsedu senátu soudu, který dohled uložil (Žatecká, 2007).

Mediátor

Mediátor je odborný pracovník na efektivní vyjednávání, je nestrannou vůdčí osobou v procesu mediace. Jeho hlavní předností by měla být schopnost dobře komunikovat a vyjednávat s lidmi. Mediátor jakožto nestranná třetí osoba neboli zprostředkovatel se snaží přátelsky urovnat spor mezi oběma stranami. Mediátor ovšem nesmí vyjádřit svůj právní názor ani úsudek na meritum věci. Mediátor vytváří příznivé a bezpečné podmínky pro chod samotné mediace (Holá, 2013).

2.2 Probační a mediační služba v České republice

2.2.1 Historie

Probační a mediační služba v ČR je založena na základě zákona č.257/2000 Sb. o Probační a mediační službě. Tento zákon byl přijat parlamentem v roce 2000 a v platnost vstoupil k 1. 1. 2001 (Štern et al., 2010).

Na našem území lze hovořit o vývoji instituce probační a mediační služby od 90. let 20. století, tedy již od roku 1989 po pádu komunistického režimu. Před rokem 1989 se různé skupiny odborníků z oblasti trestního práva, kriminologie či penologie snažily o změny v tehdejší trestní politice. Mezi hlavní aktivity těchto odborníků patřilo především prosazování sociálně výchovných metod při práci s pachatelem trestného činu, obzvláště za účelem předcházení recidivě. V letech 1968 - 1971 vznikl ve spolupráci Národního výboru hl. m. Prahy a Výzkumného kriminologického ústavu projekt „Výzkum faktorů recidivy“, který ověřoval účinné metody práce s delikventními občany, včetně propuštěných osob z výkonu trestu. Díky tomuto výzkumu vznikly profese sociálních kurátorů a po několika letech kurátorů pro mládež. Nové trendy se objevují i v systému vězeňství, kdy byla vytvořena místa sociálních pracovníků. Tito pracovníci umožňovali odsouzenému udržovat kontakt s jeho rodinou po dobu výkonu trestu. Dále sociální pracovníci připravovali podmínky pro případné propuštění odsouzeného z vězení (Štern et al., 2010; Žatecká, 2007).

Po roce 1989 vznikaly různé projekty - experimenty, které velmi přispěly k formování základů probační a mediační služby ČR. V roce 1991 skupina odborníků - Ústavu státu a práva ČSAV zahájila experiment pod názvem „Mimosoudní alternativa pro delikventní mládež“. Díky tomuto experimentu došlo poprvé k uplatnění mediace mezi obviněným a poškozeným za účasti třetí osoby – mediátora (Štern et al., 2010; Žatecká, 2007).

Novelou trestního řádu v roce 1993 byl zaveden první alternativní institut neboli odklon, tj. podmíněné zastavení trestního stíhání a tím se začaly uplatňovat první postupy restorativní justice v České republice. Postupem času byly do trestní legislativy přidány další alternativní instituty - podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, trest obecně prospěšných prací, podmíněné odsouzení s dohledem, podmíněné upuštění od potrestání s dohledem a trest domácího vězení. Ministr spravedlnosti zřídil v roce 1996 první funkční místa pracovníků, a to u každého okresního soudu. Tato místa sloužila především k zajištění výkonu obecně prospěšných prací a dále ke kontrole chování obviněného s uložením zkušební doby. Tím se ověřila činnost budoucí PMS. Velký vliv měla i tehdejší pražská katedra

sociální práce UK, která vedla své studenty k zájmu o sociální práci v trestní justici. V roce 1994 studenti a přednášející z pražské katedry sociální práce založili nevládní organizaci pod názvem: *Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici*, která výrazně ovlivnila vznik PMS (Štern et al., 2010; Žatecká, 2007).

Otakar Motejl, tehdejší ministr spravedlnosti, předložil v roce 1999 návrh další reformy justice, který obsahoval i zásadní změny v oblasti trestního řízení a též nový zákon o Probační a mediační službě. Díky těmto důležitým krokům a schválení zákona o PMS v roce 2000 mohli kvalifikovaní sociální pracovníci proniknout do trestní justice a prohloubit tak probační a mediační činnost (Štern et al., 2010; Žatecká, 2007).

„Nový zákon o PMS přinesl výrazné prvky „nového“ pojetí uplatňování trestní spravedlnosti – restorativní justice, které ovlivnily jeho iniciátory a tvůrce. Koncept restorativní justice nám v ČR umožnil-řečeno s Howardem Zehrem, jedním z „duchovních otců“ této progresivní teorie – doslova nasazení „nových brýlí – změnu čoček“ při snaze lépe porozumět události trestného činu“ (Štern et al., 2010, str. 14). Myšlenky restorativní justice se tak začaly promítat nejen do cílů nové trestní politiky České republiky, ale i do poslání a cílů nové probační a mediační služby (Štern et al., 2010).

2.2.2 Organizační struktura Probační a mediační služby

Organizační struktura je detailně popsána v organizačním řádu probační a mediační služby. Struktura je rozdělena na tři hlavní úrovně:

1. ředitelství se sídlem v Praze
2. regiony – jsou tvořeny středisky v obvodech působnosti jednotlivých krajských soudů
3. střediska – působící v sídlech okresních soudů (Organizační řád, 2002).

Ředitelství se člení na:

- úsek ředitele, samostatné oddělení interního auditu, úsek zástupce ředitele pro probaci a mediaci (1. zástupce ředitele), úsek zástupce ředitele pro ekonomicko-správní záležitosti

Regiony se člení na:

- pracoviště regionálního úseku, pracoviště zástupce regionálního úseku, střediska

Střediska se člení na:

- pracoviště vedoucího střediska, specializovaná odborná oddělení (Organizační řád, 2002).

2.2.3 Poslání, cíle, služby

- Integrace pachatele
- Participace oběti
- Ochrana společnosti

„Úkolem Probační a mediační služby je přispívat v ČR prostřednictvím probace a mediace k naplňování trestní spravedlnosti, zejména vytvářením podmínek pro účinné a efektivní rozhodování o alternativních postupech trestního řízení a ukládání a zajištění výkonu alternativních trestů a opatření a rovněž nalezení odpovídající reakce na spáchaný trestný čin. Prostřednictvím probace a mediace se podílí na řešení trestných sporů mezi obviněnými a poškozenými a svými činnostmi usiluje o narovnání konfliktních stavů a obnovení respektu k právním normám v souvislosti s trestním řízením. Nedílnou součástí poslání služby je prevence a snižování rizik opakované trestné činnosti“ (Organizační řád, 2002, str. 2).

2.2.4 Práce s mladistvými pachateli

Na střediscích Probační a mediační služby působí odborníci, kteří soustavně pracují s mladistvými pachateli. Tito pracovníci zabezpečují na základě zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže výkon výchovných a trestních opatření a především usilují o co nejrychlejší vstup do případů. Již v přípravném řízení nabízí spolupráci nejen mladistvým pachatelům, ale i jejich rodinám a poškozeným. Tato spolupráce spočívá zejména v mimosoudním řešení situace neboli mediace, nabídce vhodných programů pro mladistvého a dalších výchovných opatření, které je možno se souhlasem mladistvého uložit již v přípravném řízení. Výsledek tohoto konání je dále zohledněn i v dalším průběhu řízení (Práce s mládeží, 2002).

2.3 Probační služba ve Velké Británii

Výklad o probační službě v Anglii jsem zvolila ze dvou důvodů, prvním důvodem je velmi bohatá a zajímavá historie o vzniku probační služby a druhým důvodem je skutečnost, že právě v Anglii nalezneme nejstarší probační službu v Evropě.

2.3.1 Historie

Na úplném počátku historického vývoje probační služby v Anglii se setkáváme s činností smírčích soudců, což byli neškolení a neplacení profesionální právníci, kteří prováděli probační činnosti. V průběhu 19. století došlo k rozšíření zkráceného trestního řízení, čímž došlo k hojnějšímu využití činnosti smírčích soudů. V roce 1876 byli jmenováni Společností umírněné církve anglické (Church of England Temperance Society, CETS) první misionáři policejních soudů, kteří se tak stali průkopníky probační služby. Tito misionáři se snažili odvrátit delikventy od alkoholu a jiných drog tím, že jim pomáhali v hledání ubytování a práce. Poté vláda v roce 1907 schválila Zákon o podmíněném prominutí trestu, čímž se činnost misionářů rozšířila na všechny pachatele trestné činnosti. Hlavním úkolem těchto misionářů bylo „*radit, pomáhat a přátelit se*“ s pachateli trestné činnosti. Zákon o podmíněném prominutí trestu s sebou také přinesl tzv. probační příkaz, jenž nebyl trestem soudu. Tento příkaz nabízel pachatelům trestných činů příležitost ke změně svého chování, aniž by došlo k potrestání v rámci pravomoci soudů. Probační příkaz byl netrestním příkazem až do roku 1991. V tomto roce došlo ke schválení Zákona o trestním soudnictví (Probace v Evropě, 2002).

Jak jsem již zmínila výše, velmi podstatnou roli v samotném vývoji probační služby sehrála Společnost umírněné církve anglické (CETS), ovšem postupem času došlo k přechodu z CETS na vládní orgán neboli Home Office (ministerstvo spravedlnosti) a tím se rozšířily činnosti probačních úředníků. Úředníci se podíleli na dohledu nad mladistvými pachateli, měli důležité postavení při rozhodování o sociálním zabezpečení dítěte v rámci rodinného řízení a také připravovali zprávy pro soudce. Poprvé se probační úředníci zapojili do hodnocení rizika u nejzávažnějších delikventů a jejich dohledu v roce 1967 v rámci zavedení parole a dohledu nad propuštěnými vězni. U pachatelů odsouzených na doživotí, kteří byli propuštěni zpět do společnosti, mohl mít dohled délku až deseti let. Od roku 1973 se činnost probační služby opět rozšířila v rámci přijetí trestu – veřejně prospěšné práce, elektronického monitoringu a také shromažďování názorů a stanovisek obětí a jejich rodin v případech, kdy

se projednávalo o propuštění vězňů za násilné trestné činy (Probace v Evropě, 2002; Hall, Canton, 2014).

„S tím, jak ustupoval pesimismus spojený s filozofií trestního soudnictví, že „nic nefunguje“, byla probace vnímána jako stále důležitější nástroj racionálního, humánního, rentabilního a plně funkčního systému trestního soudnictví. A s tím jak populace věznic dosahovala rekordních čísel, byla probace (pokud byla dostatečně přísná) podporována jako realizovatelná alternativa k trestu odnětí svobody“ (Probace v Evropě, 2002, str. 40).

Během 20. století se probační služba stala vedoucí agenturou v práci s pachateli trestných činů a zároveň úzce spolupracovala s několika dobrovolnými organizacemi, jejichž hlavním cílem bylo pomoci pachatelům s ubytováním, hledáním zaměstnání, se vzděláváním a zamezením drogové závislosti (Hall, Canton, 2014).

Mediace se v Anglii objevila počátkem 60. let 20. století. Před tímto obdobím byla mediace využívána především pro oblast rodinných, občanských a obchodních vztahů. Postupem času se mediace ve Velké Británii rozdělila na tři typy:

- mediace používaná mimo soudní přelíčení, jedná se o tzv. odklony.
- mediace využívaná v řízení před soudem, která bezprostředně ovlivňuje jeho rozhodnutí a volbu vhodného procesního postupu.
- mediace probíhající paralelně s trestním stíháním, jejíž výsledek má vliv na trestní řízení (Fenyk, Sotolář, Sovák, 1998).

V současné době můžeme v Anglii hovořit o dvou modelech mediace. První model je tzv. sociálně pracovní (social work model) a druhý je tzv. nezávislý mediační model (independent mediation model) (Fenyk, Sotolář, Sovák, 1998). Sociálně pracovní model se zaměřuje na samotného obviněného a to tak, aby si uvědomil důsledky spáchaného činu, přijal odpovědnost za tento trestný čin a napravil se. Zaměřuje se na zjišťování příčin kriminálního chování obviněného a nabízí se zde setkání obviněného s poškozeným. Nezávislý mediační model je již zaměřen na řešení sporu mezi obětí a pachatelem. Tento model lze uplatňovat ve všech stádiích trestního řízení. Součástí této mediace není pouze poškozený a pachatel, ale také rodinní příslušníci a další osoby, které mají právo se procesu účastnit (Žatecká, 2006).

2.3.2 Organizační struktura probační služby

Až do roku 1999 byl ve Velké Británii, kdy vznikla Národní probační služba (National Probation Service), tzv. decentralizovaný model. Působilo zde okolo 55 organizací, které byly spravovány Radami či Výbory. Tyto Rady/Výbory byly složeny ze smírčích soudců a dalších přizvaných členů. V čele organizace byl výkonný ředitel či vedoucí probační úředník. Od roku 1999 zde již funguje národní probační služba, která je podřízená ministerstvu spravedlnosti, jež se v Anglii a Walesu označuje Home Office, ve Skotsku Scottish Office a v Severním Irsku Northern Ireland Office (Žatecká, 2006).

V probační oblasti nepůsobí pouze státní organizace, ale i například Národní asociace probačních úředníků, jež byla založená v roce 1912 a Asociace vedoucích probačních úředníků. V čele Národní probační služby je Národní probační ředitelství, pod které spadají jednotlivá probační střediska, jichž je přibližně 35 (Žatecká, 2007; Summary information on probation in England and Wales, 2016). V neposlední řadě NPS spolupracuje s „National Offender Management Service“ (Národní služba pro práci s pachatelí). NOMS byla založena v roce 2004 pro integraci strategického řízení probačních služeb a vězeňské služby na národní úrovni. Klíčovým cílem této fúze bylo podpořit ukončení pachatelovy trestné činnosti, a zajištění toho, že služby poskytované ve vazbě budou správně navazovat na služby i mimo vazbu (About us, 2016; Hall, Canton, 2014).

2.3.3 Poslání, cíle, služby

Mezi základní priority národní probační služby patří především snaha o snížení či úplné zamezení recidivy u pachatelů, kteří se dopustili trestného činu. Dále mezi hlavní cíle NPS řadíme snahu o ochranu společnosti, resocializaci pachatelů a snížení trestné činnosti. Národní probační služba slouží nejen pachatelům, ale také osobám, které se staly obětí trestného činu (About us, 2016).

Tresty pod kontrolou národní probační služby:

- **Community Rehabilitation Order** - resocializační příkaz, jež je uložen pachatelům starším 16 let v rozsahu 6 měsíců až 3 roky. V rámci tohoto trestu mohou být pachateli uložena i další omezení i povinnosti, např. komunitní rehabilitace, pobyt v probačním domě, docházet do probačního centra, protialkoholní či protidrogová léčba.

- **Community Punishment Order** – příkaz, jenž spočívá v odpracování 40 až maximálně 240 hodin neplacené práce pro. CPO může být nařízeno pouze osobám starším 16 let.
- **Community Punishment and Rehabilitation Order** - jedná se o kombinaci předchozích dvou příkazů.
- **Electronic monitoring** - elektronický monitoring slouží v rámci trestu domácího vězení
- **Drug Treatment and Testing Order** – příkaz, jenž ukládá pachatelům starším 16 let protidrogovou léčbu včetně testování, a to v rozsahu 6 měsíců až 3 roky.
- **Money Payment Supervision Order** - příkaz v podobě peněžitého trestu, který může být uložen jak mladistvým, tak i dospělým pachatelům. Zároveň může být pachateli stanoven dohled, který nemusí být vykonáván pouze probačními úředníky, ale i jinou osobou.
- **Suspended Sentence Supervision Order** - příkaz v podobě dohledu nad odsouzeným pachatelem (Žatecká, 2006).

2.3.4 Práce s mladistvými pachateli

Probační služba v Anglii pracuje s dospělými pachateli (18 let a více). Za mladistvé pachatele odpovídá Youth Offending Services neboli multidisciplinární tým, v němž pracují zaměstnanci probace a dalších organizací (Hall, Canton, 2014). Tento tým pro kriminalitu mládeže se snaží především zamezit opětovnému páchání trestné činnosti u mladistvých, pomáhá mladistvým pachatelům, jež jsou zatčeni, podporuje a napomáhá rodinám mladistvého pachatele u soudu a také dohlíží na výkon alternativních trestů u mladistvého (Youth offending teams, 2015).

2.4 Probační služba v Německu

V poslední části této kapitoly se budu věnovat charakteristice probační služby v Německu. Německo jsem si zvolila z několika důvodů, prvním důvodem byla má nízká informovanost o zdejší probační službě, druhým důvodem, po zjištění hlavních informací, byla skutečnost, že právě v Německu má probační služba, soudní podpora a sociální práce v trestních zařízeních jinou funkci. A třetím a posledním důvodem byl fakt, že česká PMS před svým samotným vznikem čerpala právě z německé zkušenosti, a to za pomoci studijního pobytu studentů katedry Sociální práce v Německu.

2.4.1 Historie

Poskytování pomoci a podpory pachatelům, kteří spáchali trestnou činnost, má svůj původ především v soukromém sektoru. Stát neměl zájem pomáhat pachatelům trestné činnosti až do počátku 20. století. Stát místo pomoci a podpory pro pachatele ukládal přísné tresty a doufal tak v jejich nápravu. Podpora pro pachatele má svůj původ v křesťanské humanitární pomoci, kde se tato pomoc zpočátku soustředila pouze na vězně a až později se rozšířila také na propuštěné vězně (Probace v Evropě, 2002) „*Soukromá péče ve vztahu k podpoře pachatelů stále hraje důležitou roli. V Německu je zřízena různorodá a komplexní síť, prostřednictvím níž soukromé charitativní organizace a asociace na probaci, péči po propuštění z výkonu trestu a pomoc pachatelům nabízejí podporu pachatelům trestné činnosti, propuštěným vězňům a jejich rodinám*“ (Probace v Evropě, 2002, str. 93).

Z počátku zabezpečovala podporu a pomoc pachatelům trestných činů pouze dobrovolnická práce, ovšem dnes je podpora pro tyto klienty v rukou profesionálních pracovníků. Současný státní probační systém je spjat s demokratickým vývojem Spolkové republiky Německo, a to po roce 1945. Ovšem s počátkem 20. století se prohlubovaly názory na použití trestu nikoli jen jako nástroje ochrany naší společnosti, ale také jako prostředek nápravy pachatele. Z tohoto důvodu začala německá města zřizovat Úřady soudní podpory (Rozum, 2009; Germany, 2016).

Rok 1953 byl rokem, kdy došlo v Německu k zavedení probační služby pro dospělé a mladistvé pachatele. V roce 1969 díky reformě trestního práva došlo ke značnému rozšíření fungování celého probačního systému, kdy tato reforma rozšířila možné použití parole, podmíněčného prominutí trestu a podmíněčného propuštění. Poté došlo k zákonnému ustanovení soudní podpory a též dohledu nad chováním pachatele. Důležitou součástí bylo zavedení obecně prospěšných prací a zvyšování pozornosti k mediaci mezi obětí

a pachatelem, jež byla prováděna sociálními pracovníky. V Evropě se mediace rozvíjela nejdříve ve Velké Británii, kde byly zahájeny mediační programy koncem 70. let 20. století. Po Británii následovaly další evropské státy jako Německo, Rakousko a Nizozemsko. V těchto zemích se rozvíjela mediace zejména ve spojitosti se zaváděním tzv. odklonů od běžného soudního řízení. V 90. letech poté došlo k nesmírnému rozvoji mediačních metod. Zlepšují se teoretické postupy, určuje se profese nestranné osoby - mediátora a mediace je zakotvena i v legislativě. Postupem času je mediace využívána i v průběhu celého trestního řízení a také je rozšiřován okruh případů, které jsou k mediaci doporučeny (Rozum, 2009; Germany, 2016).

Německá probační služba rozlišuje mezi pomocí a péčí, kontrolou a dohledem. Sociální služby Německa v rámci trestního systému zahrnují probační služby, sociální práci ve vězeňských zařízeních a soudní podporu (Probace v Evropě, 2002).

2.4.2 Organizační struktura probační služby

„Díky federální struktuře Německa neexistuje jednotný koncept organizace probačních služeb, nebo „sociálních služeb v rámci trestního systému“. Federální zákony neobsahují podrobné směrnice pro realizaci, a s jednotnou strukturou organizace sociálních služeb v trestním systému se nepočítá. Spolkové země („Länder“) mohou prostřednictvím státních zákonů, nařízení a obecných provozních směrnic svobodně spravovat zákony federální“ (Probace v Evropě, 2002, str. 92). Pro alespoň částečnou představu o tom, jak vypadá organizační struktura probační služby Německa, naleznete v příloze této diplomové práce tři organizační schémata, jež tuto strukturu znázorňují.

Německá probační služba zaměstnává přibližně 2 500 probačních úředníků, kteří vykonávají dohled nad 150 000 pachateli, 200 úředníků pracuje v oblasti soudní podpory a zhruba 900 sociálních pracovníků pracuje v nápravných zařízeních (počet pracovníků z roku 2009) (Summary information on probation in Germany, 2015). Úředníci probační služby spolupracují s personálními agenturami, úřady pro sociální zabezpečení mládeže, sociálními službami, poradenskými středisky pro narkomany, dlužníky a mnohými dalšími nevládními asociacemi, které se snaží podpořit pachatele trestného činu. Mnohé tyto asociace se sloučily v rámci Asociace německých probačních služeb, jejichž hlavní sídlo je v Berlíně (Probace v Evropě, 2002).

2.4.3 Poslání, cíle, služby

„Na rozdíl od jiných evropských zemí mají v Německu probační služby, soudní podpora a sociální práce v trestních zařízeních jinou funkci“ (Probace v Evropě, 2002, str. 94).

Probační služba a dohled

Dohled nad chováním samotného pachatele je jedním z opatření k ochraně společnosti a nápravě pachatele. *„Ukládá se v případě odkladu výkonu umístění v zařízení pro léčbu závislosti či v psychiatrické léčebně, nebo podmíněného propuštění z takového umístění, anebo pokud to soud v případě určitých trestných činů výslovně uzná za vhodné“ (Jehle, 2006, str. 58).* Probační úředníci mají pomáhat a podporovat odsouzené pachatele a zabránit tak recidivě neboli opětovnému páčání trestné činnosti. Probační služba má působit především na prevenci kriminality. Probační úředníci zajišťují, aby pachatelé dodržovali nařízení soudu, předkládají zprávy soudu o pachatelově životě, ale také podávají zprávy soudu o porušení podmínek a nařízení, které byly pachateli uloženy. V Německu je již také založen tzv. elektronický monitoring, který slouží ke kontrole trestu domácího vězení (Germany, 2016). Informace, které probační služba poskytne, tvoří velmi důležitou část soudního přezkoumání případu a také rozhodnutí, zda je potřeba v rámci probačního řízení zajistit některá opatření. Slouží rovněž k přezkoumání, zda bude odloženo trestu postoupeno nižší instanci nebo zrušeno. Nařízení stanoví maximální dobu probace a přidělí probačního úředníka, který může být přidělen jen na část probační lhůty. Probační lhůta je určena soudem od dvou do pěti let (Probace v Evropě, 2002). Zkušební doba může skončit úspěšně a tím dochází k upuštění od výkonu trestu či ukončení dohledu; anebo neúspěšně a tehdy soud může za určitých podmínek zrušit odklad výkonu trestu nebo jeho zbytku v případě, že se pachatel v průběhu zkušební doby dopustí dalšího protiprávního jednání, opakovaně či závažně poruší podmínky a pokyny probačního úředníka, nebo se trvale vyhýbá probačnímu dohledu (Jehle, 2006).

Soudní podpora

Dle federálních zákonů by Státní zastupitelství mělo omezit vyšetřování na okolnosti, které se týkají právních důsledků trestného činu. Z tohoto důvodu se může státní zástupce obrátit k soudní podpoře. Tato zvláštní funkce spadá pod úřad Státního zastupitelství. Kromě toho hraje soudní podpora také významnou roli při využití obecně prospěšných prací a ve vztahu k prominutí trestu. Soudní podpora pomáhá státnímu zastupitelství i soudu

v rozhodování v rámci přezkoumání rozsudku s hlavním cílem snížit rozsudek nebo uvážit jiné alternativy. Soudní podpora může být nápomocna i při rozhodnutích, která souvisejí s pravomocí udělit milost (Probace v Evropě, 2002).

Sociální práce v trestních zařízeních

Právní rozsah sociální práce v trestních zařízeních stanovuje Vězeňský zákon (Prison Act), kde se jedna část tohoto zákona soustředí na sociální pomoc vězňům, jejich příchod do vězení, pobyt v zařízení a následné propuštění. Práce sociálních pracovníků je důležitá především na začátku a také na konci výkonu trestu pachatele. Sociální pracovníci vykonávají řadu úloh, mezi které spadá i spolupráce s dalšími organizacemi trestního soudnictví a sociálními službami obecně (Germany, 2016).

2.4.4 Práce s mladistvými pachateli

Práce s mladistvými pachateli ve věku od 14 do 21 let se v trestním řízení řídí federálním zákonem neboli zákonem o soudech pro mladistvé. Zákon též uvádí seznam právních následků, jež se zaměřují především na nápravu chování samotného pachatele než na trestný čin. V případě podmíněčného prominutí trestu u mladistvého pachatele musí být přidělen probační úředník. Hlavní prioritou probace je náprava chování mladistvých (Germany, 2016; Probace v Evropě, 2002).

2.5 Sumarizace

Tato kapitola nám umožňuje vidět nejen míru podobnosti probačních služeb v České republice, Anglii a Německu, ale také zde můžeme vidět řadu rozdílných prvků. V rámci podobnosti lze zmínit například hlavní poslání probačních služeb, které zahrnuje ochranu společnosti, prevenci kriminality, snížení recidivy, resocializaci pachatele a pomoc obětem trestných činů. V oblasti rozdílnosti služeb se jedná především o personální zajištění. Jak ve Velké Británii, tak v Německu jsou do probační činnosti zapojeni také dobrovolníci. Počet probačních úředníků v Anglii činí něco kolem 17 000 zaměstnanců, v Německu je to kolem 2 500 tisíce zaměstnanců, v České republice činí počet zaměstnanců přibližně 400. Dalším rozdílem je elektronický monitoring, který v Anglii a Německu běží již pár let, v České republice dosud chybí. Poslední rozdíl, který je důležité zmínit, je jednotnost celého systému. Německo i Velká Británie kladou důraz na soulad a celistvost nejen chodu probační služby, ale i dalších institucí, které jsou podstatné při nápravě pachatele a ochraně společnosti.

V České republice „*chybí systematická koncepce cílené postpenitenciární péče, dostatečná koordinace mezi kompetentními orgány a organizacemi*“ (Tomeš, 2011, str. 296).

Při zpracovávání této kapitoly mne překvapila velmi nízká dostupnost české literatury o probační službě Anglie a Německa. Myslím si, že znalost nejen naší probační služby, ale i zahraniční je velmi důležitá, proto mne nedostupnost české literatury v knihovnách opravdu udivila.

První část třetí kapitoly diplomové práce je zaměřena na kriminogenní faktory, jež ovlivňují vznik a také vývoj samotného kriminálního chování pachatelů trestných činů. Problematika kriminogenních činitelů je velmi důležitá pro pochopení samotné kriminální činnosti pachatele – za jakých okolností trestná činnost vzniká, proč v ní jedinec pokračuje či naopak proč ji opouští. Druhá část třetí kapitoly je zaměřena na prevenci kriminality.

Prevenčí kriminality rozumíme komplex nejrůznějších činností mimo trestního charakteru, jež jsou orientovány na oslabení, odstranění či neutralizaci kriminogenních faktorů s hlavním cílem zastavit nárůst kriminální činnosti nebo dosáhnout jejího zmenšení. (Novotný, 2004).

3. Faktory ovlivňující vývoj kriminálního chování

Nejen pro lepší pochopení samotné recidivy pachatelů, ale též za účelem celistvosti práce je třetí kapitola věnována rizikovým faktorům, jež ovlivňují vznik a také vývoj samotného kriminálního chování pachatelů trestných činů. Rizikové faktory, které působí na pachatele, zvyšují riziko ke spáchání trestného činu nejen prvopachatelem, ale též pachatelem, který byl již za předchozí trestný čin pravomocně odsouzen.

Kriminální chování lze definovat jako antisociální formu chování, která spočívá v porušování norem státu s jeho následnou sankcí. Příčiny takového chování jsou ovlivněny mnoha činiteli, dochází zde k interakci různorodých biopsychosociálních faktorů. Kriminální chování je možné také označit jako poruchu sociálně adaptačních dovedností a schopností. Odchylku od společenských norem je možno definovat jako neschopnost realizovat základní očekávání a požadavky společnosti. Řada delikventních osob není schopna či dokonce ochotna posoudit společenskou nepřijatelnost svého chování. O změnu nebo nápravu svého chování a životního způsobu proto vůbec neusilují (Fischer, Škoda, 2014).

3.1 Kriminogenní faktory

Problematika kriminogenních faktorů je velmi důležitá pro pochopení samotné kriminální činnosti – za jakých podmínek/okolností trestná činnost vzniká, proč v ní jedinec pokračuje či naopak proč ji opouští. Myslím si, že zasluhují velikou pozornost, neboť právě tyto faktory nám mohou ukázat příčiny kriminální recidivy či naopak vlivy, jež na pachatele působí pozitivně a tím dochází k ukončení kriminální kariéry. Z tohoto důvodu věnuji těmto rizikovým faktorům 3. kapitulu.

„Důležité je mít neustále na paměti, že jednotlivé kriminogenní faktory lze chápat pouze jako možné předpoklady, to znamená, že v určitých společenských podmínkách mohou být zdrojem kriminálního jednání, v jiných podmínkách roli příčiny sehrát nemusí. Různé kombinace rizikových faktorů pak mohou navzájem mít kumulativní účinky, jindy naopak působí protisměrně“ (Sociologická rešerše, 2013, str. 22).

Kriminogenní činitele můžeme obecně označit jako rizikové faktory, pod které řadíme jak příčiny trestného činu, tak motivace, podmínky, pohnutky či záměry. Souhrnně lze říci, že pojem rizikové faktory zahrnují všechny jevy ze všech oblastí (biologické, psychologické, sociální, ekonomické, kulturní), které podněcují, podporují nebo usnadňují páchaní trestných činů (Zoubková, Moulisová, 2004).

Vedle rizikových faktorů, které podmiňují vznik a vývoj kriminálního chování, působí i tzv. ochranné - protektivní faktory, které mohou omezit nebo dokonce i vyloučit účinek rizikových faktorů. Příkladem protektivního faktoru může být u adolescenta podpora a láska od svých rodičů, rodičovská kontrola a důslednost či pozitivní pouto mezi rodiči a dítětem. Protektivní faktory mohou posílit odolnost tím, že působí jako pozitivní efekty nebo chrání jedince před negativními účinky rizikových faktorů. Ochranné faktory především potlačují vliv nebo působnost rizikových činitelů. (Rizikové a protektivní faktory v primární prevenci, 2016).

Rizikové činitele především navyšují riziko výskytu vzniku, frekvence, perzistence nebo trvání kriminálního jednání. Třídění rizikových činitelů je možné hned z několika hledisek.

Dle úrovně zkoumání

- **Konkrétní** – vyplývají z kauzální souvislosti individuálního trestného činu
- **Specifické** – charakterizují určité kategorie trestných činů (majetková a násilná kriminalita)
- **Obecné** – postihují zločinnost jako hromadný jev
- **Statické** – tyto rizikové faktory jsou stálé a neměnné, mění se pouze v jednom směru, např. ve věku či kriminální historii
- **Dynamické** – tyto faktory jsou propojené s aktuálním životem jedince: postoje, hodnoty, sociální dovednosti, myšlení, ztráta zaměstnání, alkohol, drogy.

dále můžeme rozlišovat faktory

- **Subjektivní** – souvisí s psychickými a fyzickými vlastnostmi a také s chováním jedince
- **Objektivní** – poukazují na okolí jedince (rodina, společnost) (Blatníková, Netík, 2008).

Nyní, když máme jasnější představu o tom, co kriminogenní faktory jsou, bych se více zaměřila na konkrétní typy rizikových činitelů a to: sociálně – kulturní faktory (objektivní) a faktory osobnostní (subjektivní). Těmto faktorům se chci věnovat především z toho důvodu, že nás každý den ovlivňuje přímo i nepřímo nejen naše primární rodina, přátelé, vrstevníci, ale také okolí, ve kterém žijeme. Proto si myslím, že je zde popis těchto činitelů podstatný.

3.1.1 Kriminogenní faktory v oblasti sociálně - kulturní

„Podle Erasma se člověk člověkem nerodí, ale stává – díky výchově a vzdělání“ (Dvořáková, 2015 Str. 172). A stejně tak se ani člověk nerodí kriminálním pachatelem. Aby se člověk stal pachatelem trestného činu, musí si osvojit patologický způsob chování, myšlení a jednání (Dvořáková, 2015).

Socializace

Socializace člověka je proces jak pasivního, tak i aktivního sociálního učení, v němž si člověk osvojuje určitý systém kulturních poznatků, hodnot a norem, sociálních rolí, způsobů chování a jednání, jež mu umožňují začlenit se do společnosti a aktivně se účastnit společenského života (Kohoutek, 2002).

Hlavními faktory socializace jsou zejména skupiny, ve kterých je jedinec pevně začleněn, a tudíž mají možnost na jedince dlouhodobě působit. Velmi podstatný význam se z toho hlediska přikládá rodině, skupinám vrstevníků a školskému prostředí (Proces socializace jedince, 2000).

Rodina

„Rodina jako primární nositel kultury poskytuje základ norem a hodnot dané společnosti. Vede dítě ke společenskému životu v prostředí, ve kterém vyrůstá, učí ho se orientovat ve světě symbolů. Rodinná výchova seznamuje dítě s kulturními vzory tím, že se dítě učí respektovat požadavky rodičů a je sankcionováno za jejich nesplnění“ (Výrost, Slaměnik, 2008, str. 50).

Rodina je v oblasti socializace dle mého názoru jeden z nejvíce důležitých činitelů, který ovlivňuje život jedince. Rodina poskytuje svým jedincům zázemí, uspokojuje jejich potřeby, předává získané zkušenosti a především v rodině nalezneme bezpečí a jistotu. Pro většinu dětí jsou jejich rodiče, prarodiče či sourozenci vzorem. V mnoha případech rodina plní svou funkci, je pro dítě oporou, poskytuje mu harmonický vývoj, dává mu lásku a pocit, že někam patří, bohužel ne vždy je tomu tak. Nefunkční rodina, dysfunkční rodina, domácí násilí, zneužívání v rodině, drogy v rodině, nechtěné početí, příliš tvrdá výchova, příliš volná výchova a mnohé další jsou významnými rizikovými činiteli, které výrazně přispívají ke vzniku deviantního jednání.

Večerka ve své studii Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí uvádí tři formy neadekvátní socializace:

- *„defektní socializace, kde působením různých negativních vlivů, či zanedbáváním vlivů pozitivních - zvláště v rodině - nedochází k adekvátní internalizaci (zvnitřnění) sociálních a právních norem, což má kriminogenetické vlivy pro motivační systémy jednání takového jedince;*
- *deviantní socializace, která se vyskytuje řidčeji, neboť zde přímo v prostředí, v němž mladý jedinec žije, působí časné sociálně deviantní vzory rodičů a příbuzných, někdy dokonce navádění k trestné činnosti - příkladem jsou u nás např. „dětští“ zlodějové a zlodějky působící jako kapsáři (uplatňuje se zde tedy tzv. sociální učení formou imitace, tj. napodobení);*
- *poruchová socializace smíšená, jež zahrnuje působení obou těchto antisociálně orientovaných „programů“, převažují zde sice zpravidla vlivy defektní socializace, ale nejsou zde výjimečné i případy, kde se výrazněji uplatnila socializace deviantní“ (Večerka, 2004, str. 35).*

Rodina se stane hlavním „inspirátorem“ pro zahájení kriminální kariéry pachatelů, kteří mnohdy pouze poněkud doplní, pozmění či umocní „rodinnou tradici trestného činu“. Rodina jakožto primární skupina má rozhodující vliv na vývoj jedince, socializaci člověka i na formování jeho osobnostních vlastností. Rodina ovlivňuje dítě nejen biologicky, ale i sociálně. Prevence v rodinách je opravdu velmi významný faktor, který může redukovat sociálně patologické jevy a tím i následnou kriminalitu nejen u mládeže, ale i u dospělých. Za nejslibnější prevenci jsou považovány programy, kdy vyškolení profesionálové či dobrovolníci docházejí do rodin a poskytují rodičům pomoc a podporu při výchově dětí, případně jim zprostředkovávají různá školení. Tyto typy programů mají potřebný vliv na redukcii výskytu sociálně patologických jevů u dětí nejen v předškolním, ale i mladistvém věku (Štěchová, Večerka, 2014).

Vrstevníci, škola, volný čas

„Při zkoumání vlivu jiných lidí na naše chování je užitečné zaměřit se na sociální skupiny, které nás obklopují. Důležitým zdrojem informací o nás samých a o tom, jak nás vidí druzí, je skupina vrstevníků (peer group). Je to skupina lidí, které pokládáme za námi podobné. Ti mohou naše chování velmi silně ovlivnit, zvláště v průběhu adolescence a v počátcích dospělosti, kdy rodina přestává být nejdůležitějším zdrojem sociálních formací“ (Hayes, 2003, str. 13). Pokud rodina jedince nefunguje tak, jak má, velmi často hledá úkryt mezi podobně postiženými vrstevníky. Vrstevníci, kteří spolu tráví více času, si mezi sebou

vytváří pouto a různé vztahy. Mnohdy můžeme vidět, že mladí lidé, kteří mají nedostatek lásky či opory v rodině, usilují o získání pochopení jinde. V případě přijetí do vrstevnické skupiny získá mladistvý odpovědi na svoje otázky, ovšem na druhé straně členství ve skupině vyžaduje podřízení se hodnotám a pravidlům, jež v partě vládou. U dětí, které pocházejí z nefunkčních rodin, je potřeba přijetí vrstevnickou skupinou silnější než u dětí, které přišly z rodin funkčních. Nad těmito dětmi má vůdce skupiny ohromnou moc, kterou samozřejmě využívá. Většina delikventních skupin tráví svůj volný čas nekontrolovatelně v hernách, na diskotékách, v parcích, což je přivede dříve či později ke kriminálním činnostem. (Smolík, 2010)

Škola

Vedle primární rodiny má na vývoji osobnosti jedince značný vliv další činitel, a to je školské prostředí. Po šestém roku života dítěte začínají rodinnou výchovu doplňovat také učitelé, školský systém a třídní kolektiv. Příchodem do školy dítě ztrácí výhradní postavení, jež mělo v rodině. Jedinec se ve škole musí naučit novému životnímu tempu, neboť hlavním záměrem školského prostředí je nejen rozvíjet schopnosti a dovednosti jedince, ale také ho nasměrovat na jeho budoucnost (Martínek, 2015).

Ovšem i školské prostředí má svá negativa, která jsou vyvolána negativním vztahem mezi žákem a učitelem, školou a samotným prostředím ve škole. Mohou se vyskytovat problémy v chování, kdy se dítě nedokáže začlenit mezi spolužáky, může se u žáků objevit hyperaktivita¹, agresivita, šikana, záškoláctví, lhaní, krádeže. To vše pak má za příčinu páchanou trestnou činnost (Martínek, 2015).

Dle mého názoru by pedagogové měli více znát rodinné zázemí a také výchovné metody rodičů svých žáků. Stejně tak by se měl klást větší důraz na trávení volného času rodičů s dětmi, zda se rodiče dětem opravdu doma věnují či zda mají čas jen pro své zaměstnání a děti tráví volné chvíle nekontrolovatelně a bez dohledu. Ráda bych zde použila myšlenku p. PaedDr. Zdeňka Martínka, která je dle mého názoru velmi odpovídající.

„Nemyslím, že dnešní děti přicházejí na svět horší, než jsme byli my. Ale právě svět, který je v současné době obklopuje, nevhodná výchova (doma a mnohdy i ve škole), nedostatek podpory a porozumění, uspěchanost doby a přemíra techniky z nich dělá jedince,

¹ Hyperaktivita - Tato porucha se objevuje v průběhu vývoje dítěte, v podobě nedostatků v oblasti kognitivních a percepčně-motorických funkcí v oblasti regulace afektů a emotivity a také v sociálním přizpůsobení (Martínek, 2015).

kteří nejsou schopni se poprat s každodenní realitou. Často je „patologické“ chování ve formě agrese, šikany, krádeže, lhaní, záškoláctví pouze formou obrany a projevem neschopnosti řešit náročné životní situace“ (Martínek, 2015, str. 8).

Média

Dnešní svět je spojen s objevováním nových způsobů komunikace, která zahrnuje nejen mimoslovní komunikaci pomocí gest, ale i obrazový či písemný projev, tisk, rozhlas, televizi a internet. Proto v dnešní době hrají zásadní roli především hromadné sdělovací prostředky neboli média. Média můžeme dělit na tisková (noviny, časopisy) a elektronická (internet, televize). Děti a mládež jsou důležitou skupinou, na kterou mají média ohromný vliv. Pokud jde o reklamu, kterou můžeme denně vidět v televizi, jsou děti a teenageři cílovou skupinou, protože představují hlavní spotřebitele cukrovinek, hraček, hudby, oblečení, elektroniky aj. Jsou velice vnímaví, snadno ovlivnitelní, lehce se učí a mají tendenci vše napodobovat. Rizikovým faktorem je zde nízká zralost jejich psychiky, která zatím není připravena na mnohé fenomény, které média prezentují. Je velice pravděpodobné, že se mohou některé vzorce chování, které jsou vtištěné do podvědomí dítěte, přenést do chování v dospělosti (Komunikace a média v dnešní společnosti, 2015).

Za dva nejvíce rizikové faktory v působení na děti a mládež jsou považovány sex a násilí. Jedná se o výskyt brutálních a násilných scén, zobrazování reálného násilí v médiích, ale i násilí ve videohrách, pornografii a erotiku. Většina české populace je přesvědčena, že násilí může ohrozit vývoj dětí a mládeže, proto jsou prosazovány snahy omezit tento vliv, a to jednak regulačními opatřeními, tak i mediální výchovou². Dalším obrovským rizikem je vznik závislosti na počítačových hrách a internetu. Pro děti a mládež, jež dosud nemá pevně zakotvené morální hodnoty a životní postoje, představuje značné riziko též návodnost zobrazovaného násilí, sebevražd a pornografie. Mnoho dětských pachatelů se přiznalo, že je k jejich jednání inspirovalo to, co viděli na internetu, ve filmu či ve zprávách (Komunikace a média v dnešní společnosti, 2015).

3.1.2 Kriminogenní faktory v oblasti osobnosti

Protiprávní jednání neboli páchaní trestného činu může být také způsobeno mimo jiné tím, že je člověk zatížen nejrůznějšími poruchami, které jsou pro něj překážkou a ztěžují mu

² Mediální výchova se zaměřuje na správnost pochopení mediálního obsahu neboli jak média správně používat ke vzdělávání a rozvoji. Mediální výchova především seznamuje děti s médii a učí je o nich přemýšlet. (Komunikace a média v dnešní společnosti, 2015).

začlenění do společnosti či mu neumožňují uspokojování svých základních potřeb. Tyto poruchy poté mohou vést až k páchání trestné činnosti či jiné delikvenci. Některé z těchto poruch mohou být vrozené (chromozomální aberace), jiné člověk získá během života (endokrinnologické poruchy). V oblasti psychologické a sociálně psychologické se zkoumají i další poruchy, které ztěžují začlenění člověka do společnosti. Mezi nejčastěji zkoumané řadíme: duševní poruchy, závažný deficit inteligentu, úroveň emocí, úroveň citů a jiné osobnostní zvláštnosti (Vichlenda, Krček, 2011).

Každý člověk vstupuje na tento svět s určitou genetickou výbavou, rodíme se do určitého sociálního prostředí a samozřejmě sociálních podmínek. Oblast působení dědičných činitelů je neustále velmi diskutovanou problematikou. Odborníci v této oblasti se pokouší určit podíl heredity (dědičnosti) a prostředí při rozvoji osobnostních rysů jedince. Jedná se o hledání specifických/konkrétních genů, které mají schopnost přenosu kriminálního jednání z generace na generaci. Existuje velké množství metod, kterými se kriminologové snažili tyto důkazy odhalit. Mezi nejznámější a také nejvýznamnější řadíme studii dvojčat, adopční studie a studie kriminálních rodin. Jako příklad bych zde uvedla studii dvojčat od známého německého kriminologa J. Langeho, jež zahrnovala třicet jedinců, kteří byli v minulosti odsouzeni k trestu odnětí svobody. „*Východiskem tohoto typu kriminologického výzkumu jsou rozdíly dané v genetickém základu jednovaječných a dvojevaječných dvojčat. Zatímco u jednovaječných je zcela identický, u dvojevaječných se liší, a to podobně jako u jiných sourozenců. Shodný základ jednovaječných dvojčat by měl být zárukou, že spáchá-li zločin jedno z nich, je takové chování pravděpodobné u jeho sourozence, a to v daleko vyšší míře než u dvojčat dvouvaječných*“ (Tomášek, 2010, str. 132). Výsledky výzkumu byly následující: u dvojevaječných dvojčat byl kriminální záznam dohledán u 12 procent sourozenců, kdežto u dvojčat jednovaječných to bylo v 77 procentech případů. (Tomášek, 2010).

Tyto studie nám ukazují, že každý člověk se rodí s určitou predispozicí, ovšem „*jakkoliv může platit, že mezi lidmi, kteří se dopustí trestného činu, nalezneme oproti běžné populaci více osob s určitou biologickou abnormalitou, žádná z nich kriminální chování ani negarantuje, ani není jeho nezbytným průvodním jevem. Jinými slovy, i mezi jedinci, u nichž je možno příslušné znaky konstatovat, je řada těch, kdo žádný zločin nikdy nespáchá, a naopak u mnoha pachatelů odchylky daného druhu neobjevíme. Většina těchto činitelů navíc působí výhradně v úzké interakci s vlivy, nacházejícími se v sociálním prostředí*“ (Tomášek, 2010, str. 134).

3.2 Prevence kriminality/kriminogenních faktorů

„Prevencí kriminality (v užším smyslu) rozumíme soubor nejrůznějších aktivit mimo trestního charakteru orientovaných na odstranění, oslabení či neutralizaci kriminogenních faktorů s cílem zastavit růst kriminality nebo docílit jejího zmenšení. Půjde tedy o působení na faktory kriminality, na příležitosti a podněty k páčání trestných činů, o působení na potenciální pachatele a potenciální oběti a o vytváření zábran proti páčání trestných činů. Do takto koncipovaného pojmu prevence kriminality tedy nezahrnujeme prevenci represí.“ (Novotný, 2004, str. 172).

Prevenci kriminality je možné dělit dle různých hledisek a kritérií:

1. dle obsahu zaměření

Sociální prevence

Sociální prevence představuje činnosti, jež ovlivňují proces socializace, sociální integrace a též aktivity zaměřené na změnu nepříznivých ekonomických a společenských podmínek, které jsou pokládány za zásadní příčiny páčání trestné činnosti. Sociální prevence je nezbytnou součástí sociální politiky. Sociální prevence je orientována na takové jevy, jako je prostituce, toxikomanie, nezaměstnanost, chudoba, alkoholismus, záškoláctví, bezdomovci aj. (Prevence kriminality, 2016).

Situační prevence

Tato prevence je zaměřena na odstraňování kriminogenních situací, na snižování příležitostí ke spáchání trestného činu a také na zvyšování rizika dopadení pro pachatele. Již dávné přísloví říká - příležitost dělá zloděje. Situační prevence staví především na zkušenosti, že určité druhy kriminálního jednání se objevují na určitých místech, v určité době a za určitých okolností. Prostřednictvím opatření fyzické, režimové a technické ochrany se snaží kriminogenní předpoklady minimalizovat (Prevence kriminality, 2016).

Prevence viktimmnosti a pomoc obětem trestných činů

Viktimologická prevence se orientuje na skutečné a také potenciální oběti trestných činů. Poskytuje poradenskou činnost, jak předejít samotné viktimizaci a jak se chovat během trestného činu (Prevence kriminality, 2016).

2. dle okruhu adresátů

Primární prevence

Primární prevence je zaměřena na neurčitý počet osob, kdy se může jednat o obyvatelstvo státu nebo města, eventuálně i o demograficky určenou skupinu dle pohlaví, věku, náboženství či jiných odlišností, bez ohledu na jejich trestný potenciál. Cílem této prevence je pozitivně působit na potenciální příčiny tak, aby se snížily sociálně patologické jevy v celé společnosti. Preventivní nástroje primární prevence jsou velmi různé. Můžeme sem řadit činnosti různých odvětví sociální politiky zejména pak politiky rodinné, politiky zaměstnanosti či politiky volného času. S ohledem na fakt, že větší část recidivistů začne s trestnou činností již v raném věku, je nutno prevenci orientovat obzvláště na děti a mládež (Novotný, 2004; Prevence kriminality, 2016).

Sekundární prevence

Sekundární prevence se již orientuje na kriminálně rizikové skupiny, tedy na ty osoby, u nichž je vyšší pravděpodobnost budoucího kriminálního konání, například u drogově závislých, nezaměstnaných, alkoholiků, dětí dopouštějících se záškoláctví atd. Zásadním prvkem je tak pro sekundární prevenci identifikování potencionálních pachatelů a následné pozitivní působení. Sekundární prevence je uskutečňována různorodými aktivitami, kterých se účastní specializovaní sociální pracovníci (linky důvěry, výchovný poradce ve škole) či tzv. streetworkeri, kteří se pohybují mezi ohroženými skupinami přímo v jejich přirozeném prostředí (Novotný, 2004; Prevence kriminality, 2016).

Terciární prevence

Terciární prevence se přímo zaměřuje na předcházení recidivě trestné činnosti. Orientuje se tedy na jednotlivce, ale i skupiny, kteří se již v minulosti dopustili trestné činnosti a pokouší se tak o jejich převýchovu a jejich reintegraci do společnosti (Novotný, 2004; Prevence kriminality, 2016).

3.2.1 Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020

Na úplný závěr třetí kapitoly bych ráda zmínila pár informací o Republikovém výboru pro prevenci kriminality, který v České republice působí již od roku 1993 a který předkládá vládě České republiky Strategii prevence kriminality. Tato strategie stanovuje priority a hlavní úkoly preventivní politiky na dané období. Nyní na období 2016 až 2020. Tuto

strategii zmiňuji v této práci z toho důvodu, že strategie obsahuje souhrn globálních, strategických i specifických cílů, kterými se snažíme předejít trestné činnosti a viktimizaci, ale také podporují bezpečnost společnosti a přispívají k udržitelnému rozvoji států. Druhým důvodem proč jsem tuto strategii zařadila, je skutečnost, že se zabývá účinnosti alternativních trestů a samotné práci s pachateli trestné činnosti prostřednictvím probační služby. Proto v mé práci představím 5. kapitolu Strategie, která se přímo této oblasti věnuje.

Republikový výbor pro prevenci kriminality

Republikový výbor pro prevenci kriminality je mezíresortní iniciační, metodický a koordinační orgán zřízený při Ministerstvu vnitra usnesením vlády ze dne 3. 11. 1993. Hlavní činností Republikového výboru je utváření koncepce preventivní politiky vlády ČR na mezíresortní úrovni a její konkretizace na úrovni místní. Republikový výbor dále koordinuje činnost příslušných ústředních orgánů státní správy v oblasti prevence kriminality, spolupracuje s nestátními neziskovými organizacemi a hromadnými sdělovacími prostředky v oblasti prevence kriminality, vyhodnocuje účinnost preventivních programů, schvaluje žádosti o dotace na projekty prevence kriminality, včetně výše finančních prostředků atd. (Republikový výbor pro prevenci kriminality, 2016).

Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020

„Je prokázáno, že dobře naplánované strategie prevence kriminality nejenže předcházejí trestné činnosti a viktimizaci, ale podporují bezpečnost společnosti a přispívají k udržitelnému rozvoji států. Zlepšují kvalitu života a přinášejí dlouhodobé výhody ve smyslu snižování nákladů spojených se systémem trestní justice i dalších společenských nákladů vyplývajících z trestné činnosti“ (Strategie prevence kriminality, 2016, str. 1).

Strategie vychází z dostupných analýz, poznatků, zkušeností a příkladů praxe, která navazuje nejen na Strategii prevence kriminality na období 2012 až 2015, ale i z předchozích období. Neopomine na žádný z podstatných článků či metod preventivní práce. Strategie se zaměřuje na všechny subjekty, jež působí v oblasti prevence kriminality. Jedná se o: Republikový výbor pro prevenci kriminality, ministerstva a jim podřízené státní organizace, Policie České republiky, kraje, obce, soukromé osoby nestátní neziskové organizace, akademická sféra, vědecko-výzkumné instituce, dobrovolníci, podnikatelské subjekty. Také se inspiruje zahraničními strategiemi a jejich pozitivními zkušenostmi. Strategie obsahuje souhrn globálních, strategických i specifických cílů (Strategie prevence kriminality, 2016).

Práce s pachateli trestné činnosti

(5. kapitola ze Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020)

V roce 2000 představoval podíl recidivistů mezi pachateli trestné činnosti 30 % a v roce 2014 již 53,3 %. Příčiny recidivy jsou různé. Velmi často leží ve vnějším prostředí, kdy se pachatel po propuštění z výkonu trestu dostává do situace, kdy je zadlužený, rozpadla se mu rodina, nemá práci, bydlení, nedokáže si zajistit vlastními silami obživu a základní životní potřeby. V podstatě se nachází v začarovaném kruhu, ze kterého si bez odborné pomoci nedokáže najít cestu ven. V takovéto situaci je riziko mnohem vyšší, že se dříve či později opět vrátí k trestné činnosti (Strategie prevence kriminality, 2016).

Základ práce s pachatelem stojí především na aktivitách Ministerstva spravedlnosti a jeho podřízených organizací, konkrétně se jedná o Vězeňské služby ČR a Probační a mediační služby ČR. Vzhledem k velkému množství odsouzených či propuštěných, kteří mají nařízen probační dohled, hrají svou nezastupitelnou roli i sociální pracovníci, zejména sociální kurátoři, úřady práce, ale i nejrůznější neziskové organizace podporované z veřejných i soukromých prostředků. Pro integraci propuštěných osob do běžného života je nezbytné komplexně zabezpečovat potřebné návazné služby (Strategie prevence kriminality, 2016).

Ve snaze o snížení kriminální recidivy a zajištění soběstačnosti vězňů po propuštění se v zahraničí osvědčily tzv. probační domy. Probační domy představují pobytová zařízení, jež budou podmíněně propuštěným osobám poskytovat komplexní sociální služby a která naplní požadavek uložení omezení či povinnosti dle § 48 odst. 4. trestního zákoníku. Cílem je zřízení 16 až 20 probačních domů ze strany PMS tak, aby v každém soudním kraji byly alespoň dva probační domy (Strategie prevence kriminality, 2016).

Vzhledem k vysoké nezaměstnanosti mezi pachateli (recidivisty), a to před spácháním trestné činnosti i během výkonu trestu, je nutné zaměřit se na programy směřující k maximální míře zaměstnanosti osob ve výkonu trestu odnětí svobody, ale i osob propuštěných. Vzhledem k neochotě zaměstnavatelů zaměstnávat osoby se záznamem v rejstříku trestů se osvědčuje spolupráce s příslušnými institucemi (zejména úřady práce) a společnostmi, jež zaměstnávají cílovou skupinu osob za účelem jejich znovuzapojení do společnosti s výrazným preventivním faktorem (Strategie prevence kriminality, 2016).

K obrovským problémům v resocializaci pachatelů trestné činnosti propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody patří jejich velká zadluženost. Vytváření programů a opatření k eliminaci vzniku dluhových patří k základním cílům v této oblasti. Řešením této problematiky se zabývá Aliance proti dluhům (k zakládajícím členům patří Ministerstvo

spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo financí, PMS, na její činnosti se podílejí rovněž NNO), jejímž cílem je předcházet a minimalizovat rizika předlužování osob v obtížné sociálně ekonomické situaci (Strategie prevence kriminality, 2016).

Specifické cíle:

- Práci s pachatelem pojímat jako komplexní a multidisciplinární systém opatření, který začíná ještě před nástupem k výkonu trestu, pokračuje samotným výkonem a po propuštění nekončí, ale naopak se ještě zintenzivňuje.
- Práci s pachateli zakomponovávat do strategických dokumentů napříč všemi relevantními oblastmi veřejné správy.
- Na lokální úrovni vytvářet speciální a koordinované multidisciplinární akční týmy, které se individuálně věnují potřebám propuštěných pachatelů.
- V rámci multidisciplinárního systému opatření při práci s pachatelem zjednodušit a zajistit vhodné a včasné předávání informací.
- Na úrovni obecních úřadů obcí s rozšířenou působností posílit pozice sociálního kurátora.
- Budovat speciální probační domy, ve kterých budou realizovány programy poradenství, vzdělávání a asistence při usnadnění návratu propuštěných pachatelů do společnosti.
- Podporovat programy a aktivity ke zvýšení zaměstnanosti a vzdělání vězňů, motivovat zaměstnavatele k vyššímu zaměstnávání osob propuštěných z výkonu trestu.
- Pokračovat v činnosti Aliance proti dluhům a poskytování dluhového poradenství a zvyšování finanční gramotnosti směrem k cílovým skupinám pachatelů, ale i osob, které s nimi pracují.
- Trvale sledovat, analyzovat a vyhodnocovat sankční politiku a její efektivitu směrem k represí i prevenci kriminogenních faktorů a předcházení recidivy (Strategie prevence kriminality, 2016).

Poslední bod, který bych chtěla ve spojitosti se strategií a PMS vyzdvihnout, je skutečnost, že Probační služba ČR zajišťuje také systém komplexního poradenství pro oběti trestných činů s novými restorativními přístupy k práci s oběťmi a pachateli trestných činů. PMS je také nezbytnou součástí "Systému včasné intervence"(SVI). Jedná se o meziresortní projekt, jehož hlavním cílem je prevence rizika kriminálního vývoje dětí a mladistvých, dále se zaměřuje na ochranu dětí před trestnou činností, před zneužíváním, zanedbáváním

a týráním. Úkolem SVI je, aby všechny instituce/organizace, které pracují s ohroženými dětmi, pracovaly rychle, efektivně a adekvátně. (Strategie prevence kriminality, 2016).

3.3 Sumarizace

V této kapitole jsem se věnovala kriminogenním faktorům, které považuji za velmi důležité při vývoji kriminálního chování. Kapitola je zaměřena na popis jednotlivých kriminogenních činitelů, kde kladu důraz především na faktory sociálně kulturní a osobnostní. Tyto činitele jsem si zvolila z toho důvodu, že nás nejvíce ovlivňují v našem každodenním životě a tím ovlivňují nejen prvopachatele, ale také recidivisty v kriminální kariéře. Druhá část třetí kapitoly je věnována prevenci kriminality neboli odstranění, oslabení či neutralizaci kriminogenních faktorů s hlavním cílem zastavit kriminální činnost.

Čtvrtá a zároveň poslední kapitola teoretické části diplomové práce pojímá o samotné recidivě, jejím rozdělení, nástrahách a samotném boji proti ní.

4. Kriminální recidiva

Čtvrtá kapitola je zaměřena na samotnou recidivu pachatelů. Na počátku bude charakterizován pojem recidiva, poté budou následovat druhy kriminální recidivy a též i statistika o recidivě a recidivistech v České republice. Závěr kapitoly je věnován penitenciární a postpenitenciární péči, jež má významný vliv na přechod pachatele z výkonu trestu do „normálního života“.

4.1 Definice recidivy

Pojem recidivy je používán mnoha vědními obory (příkladem může být použití ve zdravotnictví) k vyjádření „opakování něčeho, co již minulo“. Z tohoto důvodu se v kriminologii používá výstižnější termín, a to – recidiva kriminální (Marešová, 2011).

Kriminální recidiva je definována jako „stav pachatele, který po předchozím odsouzení k trestu pravomocným rozsudkem spáchá nový trestný čin“ (Marešová, 2011 str. 11).

Pojem recidivy je možno užít ve třech významech:

Trestně právní vymezení - o recidivu jde tehdy, pokud pachatel spáchá trestný čin poté, co již byl za předchozí trestnou činnost pravomocně odsouzen. Soudem pak bývá recidivní trestná činnost zohledňována při uložení trestu obžalovanému.

Penologické a kriminalisticko-statistické pojetí recidivy – neboli označení opakovaného trestního stíhání a odsouzení pachatelů trestného činu k trestu, tj. pachatelů opětovně evidovaných v kriminální statistice. Pokud je stejná osoba opakovaně vězněna, jedná se o recidivu označovanou také jako penologickou.

Kriminologické vymezení - někdy také označováno pod pojmem kriminologicko-behaviorální, které označuje opakování asociálního jednání a pokračování v kriminální kariéře (Marešová, 2011).

Pod pojem recidiva je v kriminologickém pojetí myšleno nejen chování, které je zákonem pokládáno za trestné, ale i takové, jež lze hodnotit jako přestupek. V kriminologickém vymezení lze o recidivě hovořit i na základě opakování asociálního chování, jež není trestné nebo jinak postižitelné, ale svým způsobem je protispolečenské (Marešová, 2011; Zara, Farrington, 2016).

4.2 Druhy kriminální recidivy

Existuje několik možných dělení kriminální recidivy.

Japonský kriminolog Yoshimasu rozlišil kriminální recidivu na:

- **Monotropní recidiva** – pachatel páchá opětovně stejný delikt, například loupež
- **Homotropní recidiva** – pachatel se dopouští více stejnorodých trestných činů, například násilných, kde se může jednat o ublížení na zdraví, loupež či vraždu
- **Ditropní či amfitropní recidiva** – pachatel se dopouští trestné činnosti ze dvou skupin trestných činů, například násilné a majetkové trestné činy
- **Polytropní recidiva** – pachatel páchá trestné činy, které spadají do více než dvou skupin trestných činů (Válková, Kuchta, 2012).

Suchý ve své studii rozdělil kriminální recidivu v trestně právním pojetí na obecnou kriminální recidivu, která se vztahuje k opětovné trestné činnosti jako takové a speciální, které se váže k opakovanému páchání jednoho druhu trestného činu (Suchý, 1971).

Při posuzování intenzity kriminální recidivy rozlišil Suchý dále tzv. trvalou a dočasnou recidivu. Trvalá recidiva označuje stav, kdy se soudní instituce při identifikaci kriminální recidivy a při úvahách o sankcích opírá o fakt, že konkrétní osoba byla již v minulosti odsouzena, a to bez ohledu na dobu, která mezitím uběhla. Oproti tomu dočasná recidiva označuje pachatele, který opakovaně páchá trestnou činnost v přesně vymezeném časovém období, například dvou let (Suchý, 1971).

Jako poslední dělení recidivy bych zde uvedla tzv. recidivu stejnorodou, kdy byl pachatel odsouzen pro stejný protiprávní čin nebo alespoň stejného druhu například podvod a zpronevěra. Opakem je pak recidiva nestejnorodá, kdy byl pachatel odsouzen pro trestné jednání jiného druhu, například pachatel, který se dopustil krádeže, byl dříve odsouzený pro ublížení na zdraví (Šámal, 2014).

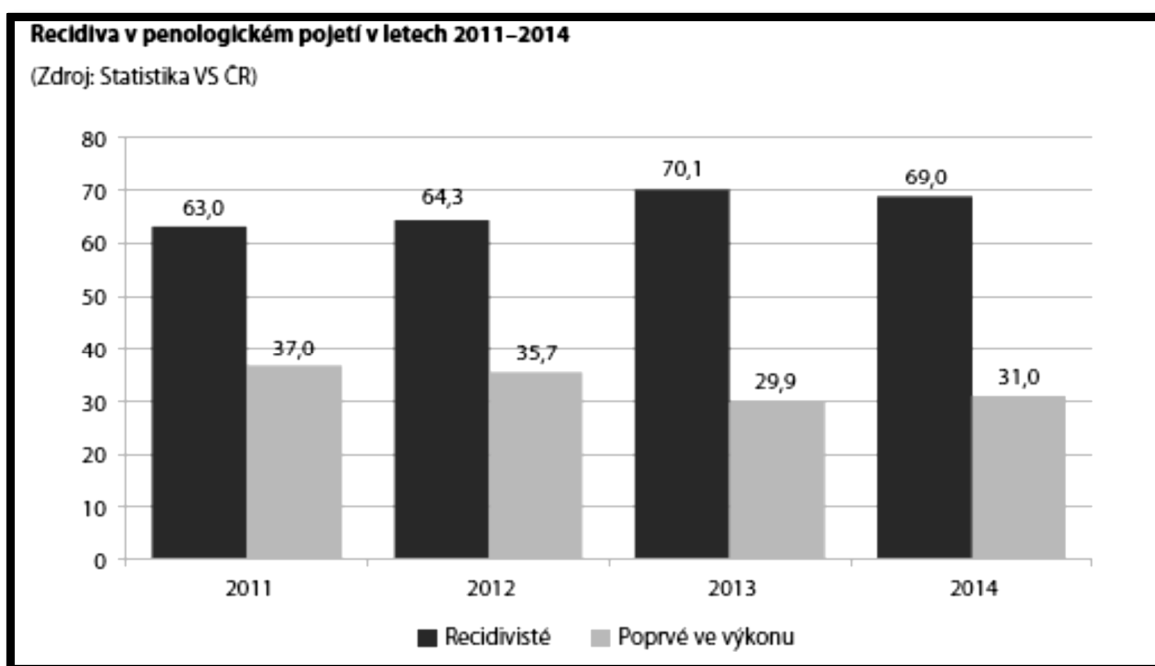
4.3 Kriminální recidiva v číslech

„Prostřednictvím statistických údajů o kriminalitě získáváme informace pouze o kriminalitě registrované (zjevné), tj. té, která vyšla najevo a byla proto evidována v oficiálních statistikách. Jedná se tedy pouze o větší či menší část kriminality skutečné“ (Kriminalita registrovaná a latentní, 2013). Latentní kriminalita je tzv. skrytá kriminalita. Jedná se o část kriminality, která vůbec nevyjde najevo, a tudíž se nestane předmětem trestního stíhání. Latentní kriminalita tak zkresluje statistické údaje o kriminálním jednání, jež shromažďují orgány činné v trestním řízení. Jedná se o policejní statistiky, statistiky státního zastupitelství a statistiky soudní, které jsou hlavními zdroji pro získávání poznatků o stavu a vývoji zločinnosti (Scheinost, Válková, 2015).

Avšak zjištění statistických údajů o kriminální recidivě je velmi nelehký úkol, protože pro veřejnost nejsou dostupná souhrnná statistická data za rok 2014 či 2015, která by popisovala či ilustrovala celkovou recidivu pachatelů trestné činnosti. „V České republice kriminální recidiva ve vztahu k uloženým sankcím a jejich efektivitě systematicky sledována není“ (Scheinost, Válková, 2015, str. 114).

Policie České republiky eviduje pouze míru recidivy u jednotlivých trestných činů, rozdělenou dále do jednotlivých krajů, celkovou míru recidivy neeviduje. Český statistický úřad eviduje pouze kriminální trestné činy – recidivu nikoliv. Oslovené ministerstvo vnitra poukazuje pouze na statistické údaje Policie ČR a ministerstvo spravedlnosti mne odkázalo na portál <http://cslav.justice.cz/InfoData/uvod.html>, kde nalezneme recidivu v *Přehledu o pravomocně odsouzených fyzických osobách podle soudů či dle paragrafů*. Tento přehled ministerstva spravedlnosti poukazuje na počet recidivistů, kteří již byli v minulosti odsouzeni, bohužel orientace v těchto tabulkách je velmi obtížná. Dle mého názoru jsou statistické údaje mezi jednotlivými resorty velmi málo provázané a propracované.

„Speciálním typem recidivy, o níž základní statistické informace máme, je pouze recidiva v penologickém či penitenciárním pojetí - jedná se o sledování opakovaného pobytu ve výkonu trestu odnětí svobody. Údaj o ní je v posledních letech součástí statistik, které vydává Vězeňská služba ČR“ (Scheinost, Válková, 2015, str. 114). Vychází z nich následující graf, který sleduje podíl recidivistů (tedy osob, které nebyly ve výkonu trestu odnětí svobody v daném roce poprvé) v letech 2010–2014 (Scheinost, Válková, 2015).

Zdroj: Scheinost, Válková, 2015, str. 115

Pro alespoň malou představu o recidivě v číslech bych zde ráda poukázala na projekt IKSP, který nalezneme ve studii s názvem Sankční politika a její uplatňování z roku 2015, kde autoři popisují výzkum recidivy s využitím rejstříku trestů.

Projekt zahrnoval celkem 4 233 osob. Výběr osob vycházel ze dvou kritérií, a to jednak z přesně stanoveného období, kdy byla do rejstříku trestů zapsána uložená sankce či opatření, a dále z typu alternativní sankce (IKSP sledovalo osoby odsouzené k trestu domácího vězení, trestu obecně prospěšných prací a k podmíněnému trestu odnětí svobody s dohledem) (Scheinost, Válková, 2015).

Výsledky výzkumu v rámci projektu byly následující: „Nový záznam v rejstříku trestů byl zjištěn u téměř poloviny našeho vzorku (48,1 %). Znamená to, že během dvou let recidivoval v podstatě každý druhý odsouzený. Řada z nich navíc měla nových záznamů více, kdy průměrný počet dalších odsouzení dosahoval v této skupině (tedy u recidivistů) téměř

dvou (1,99). U jednoho z odsouzených se objevilo do konce čtrnáct nových záznamů, u tří odsouzených jedenáct“ (Scheinost, Válková, 2015, str. 116).

„Nejnižší, avšak i tak dosti vysoká recidiva byla zjištěna u trestu odnětí svobody (45 %). Odsouzení z této skupiny se lišili podle toho, zda trest vykonali (recidiva ve 48,3 % případů), nebo z něj byli podmíněně propuštěni, a to s dohledem (49,3 %) nebo bez dohledu (36,8 %). U trestu domácího vězení činila míra recidivy 46 %, u obecně prospěšných prací 48,8 % a u podmíněného odsouzení s dohledem 49,4 %. Ve shodě se zahraničními studii se tak potvrdilo, že vliv trestní justice na další trestnou činnost prostřednictvím uložené sankce je minimální a podstatné faktory, které rozhodují o další kriminální kariéře odsouzených, je nutné hledat jinde“ (Scheinost, Válková, 2015, str. 116).

4.4 Kriminální kariéra

Zatímco se kriminální recidiva používá k označení opakované trestné činnosti, pojem kriminální kariéra obsahuje navíc důležité aspekty vývoje trestné činnosti jedince, předpokládá začátek, trvání a případné ukončení trestné činnosti (Recidiva, 2013).

Můžeme od sebe odlišit 4 typy kriminální kariéry:

- **kriminální exces** - ojedinělé trestné činy (nedbalostní trestné činy),
- **kriminální epizoda** - opakovaná trestná činnost (do 3 let),
- **kriminální perseverace** - opakované páchaní trestné činnosti (do 10 let),
- **kriminální kontinuita** - prakticky trvalá kriminální recidiva (déle než 10 let) (Recidiva, 2013).

O kriminální kariéře můžeme uvažovat jen v posledních dvou případech, kdy se jedná buď o kriminální perseveraci (relativně dlouhé období páchaní trestné činnosti) nebo o kriminální kontinuitu (prakticky trvalou kriminální recidivu). Kriminální kariéru můžeme sledovat na tzv. kriminogramu. Pod tímto pojmem si představíme jakousi časovou osu, kde jsou zaznamenány závažné momenty ze života jedince, které ovlivnily tělesný, partnerský, sociální, profesní, kriminální vývoj a průběh socializačního procesu. Z těchto zanesených dat pak lépe vidíme možnou příčinu, jež měla vliv na páchaní trestné činnosti (Recidiva, 2013).

Kriminální kariéra recidivistů představuje hlavní bod zájmu vývojové kriminologie, která se věnuje třem hlavním okruhům problému. První okruh je zaměřen na vývoj trestné činnosti a asociální chování v jednotlivých etapách života. Druhý okruh zahrnuje rizikové činitele, jež napomáhají k zahájení kriminálního chování, a faktory ochranné, které naopak zahájení kriminální kariéry brání. Třetí okruh tvoří životní události, které dokážou člověka z již zahájené kriminální kariéry odklonit (Trávníčková, Zeman, 2010).

„Právě vývojová kriminologie přispěla k získání některých obecně uznávaných poznatků o vývoji a průběhu páchaní trestné činnosti

- *k zahájení kriminální aktivity dochází nejčastěji v období mezi 8. až 14. rokem věku (dolní hranice vyplývá ze selfreportových údajů, horní z oficiálních registrů). Konec kriminální kariéry nastává typicky ve věku 20-29 let, malá část pachatelů však v trestné činnosti pokračuje;*
- *brzké zahájení páchaní trestné činnosti nasvědčuje poměrně dlouhé kriminální kariéře a vyššímu počtu spáchaných trestných činů;*

- *podstatnou část všech trestných činů páchá malá skupina obyvatel (tzv. chroničtí pachatelé – chronic offenders). Pro tyto pachatele je charakteristický nízký věk zahájení kriminální kariéry, vysoká frekvence páchání trestných činů a dlouhá kriminální kariéra*
- *typy jednání, definované jako trestné činy, jsou součástí obecnější tendence k protispolečenskému chování, k němuž patří alkoholismus, závažné porušování dopravních předpisů, promiskuit, apod.,*
- *lze se domnívat, že s přechodem do dospělosti se u člověka mění způsob páchání trestné činnosti ze skupinového na individuální. Většiny trestných činů do období pozdní adolescence se pachatel dopouští společně s jinými, zatímco většinu deliktů po dvacátém roce věku páchá sám*
- *motivace k trestné činnosti do období pozdní adolescence je značně rozmanitá, od potřeby vzrušení/zábavy, nudy, až po emocionální či utilitární důvody. Po dvacátém roce věku stále více převažují utilitární motivy“ (Trávníčková, Zeman, 2010, Str. 25).*

Desistance

Desistance je obecně definována jako ukončení páchání trestné činnosti neboli ukončení kriminální kariéry. Samotné pochopení tohoto procesu je velmi důležité obzvláště pro predikci recidivy. I když se zpočátku zdá velmi jednoduché definovat „ukončení kriminální kariéry“, opak je pravdou. Již v chápání samotného slova „desistance“ se mnozí autoři rozcházejí. Natalie Hearn ve své studii uvádí „v rámci kriminologie neexistuje jednotná teorie, která by tento pojem vysvětlila (Hearn, 2016).

Je desistance stav či proces, jedná se o úplné ukončení kriminální kariéry či o pouhou přestávku? A co samotné ukončení způsobuje? Jsou to osobní pohnutky, pomoc jiné osoby či jiné vnější vlivy? Dle Natalie Hearn desistance znamená "zastavení a upuštění“ od páchání trestné činnosti nebo jiného antisociálního chování. Na jedince působí celá řada faktorů, které ovlivňují nejen samotnou kriminální kariéru, ale samozřejmě také ukončení této kariéry. Desistance ovlivňuje nejen samotný pachatel a jeho osobnost, ale také vnější faktory jako manželství, rodina, přátelství, zaměstnání (Hearn, 2016; Laub, Sampson, 2001).

Faktory jedince, které zvyšují pravděpodobnost desistance:

- Vzdělání, kvalifikace, zaměstnání
- Přátelé, kteří se nepodílejí na trestné činnosti
- Cíl, ambice
- Konstruktivní trávení volného času
- Vědomí o možné pomoci (poradenství, probační a mediační služba)

Faktory rodinné

- Stabilní vztah, alespoň s jedním členem rodiny
- Rodinné zázemí
- Podpora rodiny

Faktory komunitní

- Příležitost k práci
- Stabilní vztah s dospělým mimo rodinu (například učitel klubu mládeže)
- Smysluplné trávení volného času (sportoviště, kluby pro mládež, ostatní zájmové skupiny)
- Podpora bydlení (Marešová, 2011).

„Protože kriminální události jsou často závislé na různých faktorech a okolnostech, měly by se výzkumy sledující proces ukončení kriminální kariéry více zaměřit na změny, ke kterým dochází u samotného pachatele například na změny osobnosti apod. Zkoumat by se tak měly spíše proměny ve sklonu chovat se kriminálně/porušovat zákon, než změny např. v zaměření či typu deliktu“ (Marešová, 2011, Str. 33).

4.5 Penitenciární a postpenitenciární péče

Na závěr kapitoly bych zde ráda zmínila velmi důležitou penitenciární a postpenitenciární péči.

Penitenciární péče je péče, která je poskytována vězni přímo ve vězení. Cílem trestu, který byl pachateli stanoven, je náprava chování, převýchova a také resocializace. V dřívějších dobách měl výkon trestu tzv. represivní charakter neboli potrestání či odplata pro pachatele, v současné době se ve vězení uplatňují programy s pedagogickým aspektem, které se zaměřují na resocializaci a převýchovu pachatele. K tomuto cíli směřují specialisté pracující ve věznicích, kteří s odsouzenými vykonávají aktivity, které působí na jejich změnu chování (Poláchová, 2011).

Například v České republice se odsouzenému, který má vykonat trest v minimální délce 3 měsíce, stanovuje tzv. program zacházení. Při tvorbě těchto programů vycházejí speciální pedagogové z komplexní zprávy o odsouzeném a přihlížejí k charakteru jeho trestné činnosti. Cíle programů zacházení jsou stanoveny individuálně každému odsouzenému. (ZACHÁZENÍ S ODSOUZENÝMI, 2012).

Konkrétní aktivity programů zacházení a jejich nabídka vychází z materiálně technických, organizačních a personálních možností každé věznice, přičemž jejich struktura je vždy stejná a sestává z těchto součástí:

- pracovní aktivity
- vzdělávací aktivity
- speciálně výchovné aktivity
- zájmové aktivity
- utváření vnějších vztahů (ZACHÁZENÍ S ODSOUZENÝMI, 2012).

Postpenitenciární péče

„Přechod vězněného z výkonu trestu odnětí svobody do života na svobodě, byť tolik očekávaného, vysněného, je považován za velmi náročnou životní situaci. Zkušenosti ukazují, že nepostačuje sebevětší předsevzetí odsouzeného o plnohodnotném návratu do společnosti spojeném s představou žít poctivě a dodržovat zákony. Člověk, který několik měsíců či let žil izolovaně od každodenního běhu života společnosti, musí být na návrat do společnosti a na požadavky života v ní připravován“ (Černíková, 2008, str. 209).

Postpenitenciární péče je poskytována osobám, které jsou již propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody. Tato péče nabízí spektrum sociálních služeb propuštěnému a také poskytuje podporu a pomoc při řešení otázek bydlení, zaměstnání a návratu do rodiny. Rozsah a obsah těchto sociálních služeb je určen sociální politikou daného státu, ve které se odráží stanovisko k pachatelům trestných činů a též úsilí společnosti o jejich integraci do společnosti, včetně opatření a prostředků, které jsou zvoleny k dosažení tohoto důležitého cíle. Postpenitenciární péče se podílí na dosažení sociální reintegrace odsouzeného po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Za tímto účelem je také rozvíjena spolupráce se státními institucemi, církevními a společenskými organizacemi, které plněním svých úkolů sociální péče vytvářejí předpoklady pro integraci člověka do společnosti (azylové domy, poradenství, úřady práce, probační a mediační služba...). Postpenitenciární péče je závěrečnou etapou celého resocializačního procesu, jedná se tedy o poslední stupeň při nápravě osoby - pachatele, u nichž nemůžeme vystačit s předcházejícími stádii resocializačního procesu (Černíková, 2008).

Hlavní důvody nutnosti postpenitenciární péče:

- pomoc při překonání přechodu z vězení do „normálního života“
- pomoc při hledání pracovního uplatnění
- odsouzený je vystaven riziku recidivy, prvních 6 měsíců až rok po propuštění je riziko recidivy velmi vysoké
- pomoc při zvládnutí krize během prvních dnů na svobodě (bezradnost při řešení běžných životních otázek – strava, přístřeší, peníze)
- pomoc při překonání labellingu - „kriminálního“
- finanční podpora a také pomoc ohledně zadluženosti – dluhové poradenství
- pomoc při překonání problémů v partnerských vztazích
- obnovení rodičovské role

- obnovení pracovních návyků (Černíková, 2008).

U postpenitenciární péče můžeme rozlišit dva druhy tzv. nucená péče – která je obvykle určena zákonem (dohled probační služby, ambulantní ochranné léčby atd.) nebo dobrovolná, což představuje dobrovolné rozhodnutí klienta o kontaktování či zahájení, ale i o ukončení této péče. Jedná se například o nízkoprahová centra, terapeutické programy, charitativní organizace, atd. Většina pachatelů je konfrontována řadou sociálních, ekonomických a osobních problémů, které mají tendenci být překážkou jejich sociální integrace. Některé z těchto problémů mohou být výsledkem prostředí samotného pachatele, rodiny pachatele, skupinou vrstevníků nebo nízkou úrovní vzdělání pachatele. Pachatelé také mohou disponovat osobní historií, která v sobě ukrývá sociální izolaci a marginalizaci, fyzického nebo emočního týrání, nezaměstnanost nebo zapojení do kriminálního způsobu života, které začalo již v raném věku (Introductory Handbook on the Prevention,2016). A právě proto by měla být postpenitenciární péče co nejvíce kvalitní. Je zapotřebí nejen dostatečné koordinace mezi kompetentními organizacemi a orgány, ale také spolupráce státních i nestátních institucí (Tomeš, 2011).

Na úplný závěr teoretické části práce představím 2 české projekty probační a mediační služby, které se právě snaží pochopit potřeby a výzvy pachatelů, se kterými se setkávají po propuštění z vězení.

1. **Projekt - Křehká šance**

„Projekt reaguje na potřebu odsouzených s předpoklady pro podmíněné propuštění připravit se na život vně věznice a po svém podmíněném propuštění se úspěšně adaptovat a začlenit do společnosti a na trh práce. Projekt přitom zohledňuje požadavek společnosti integrovat propuštěné osoby bezpečným způsobem (stanovení dohledu, povinností, omezení pachateli), chránit se před další kriminalitou a umožnit oběti získat informaci o chystaném podmíněném propuštění pachatele a moci vyjádřit své obavy a potřeby“ (Křehká šance, 2016). Cílem projektu je umožnit odsouzeným ve věznici, kteří prokázali svoji připravenost na předčasné propuštění, časnější návrat na svobodu (Křehká šance, 2016).

2. **Projekt – Probační dům**

„Probační a mediační služba spolupracuje i nadále s občanským sdružením Nová šance a Vězeňskou službou ČR v pilotním projektu Probační dům. Probační dům tvoří mezistupeň mezi vězením a absolutní svobodou a dává šanci odsouzeným, kteří se

bezprostředně po výkonu trestu odnětí svobody nemají kam vrátit. Pilotní projekt Probační dům čerpá inspiraci z Norska, kde zařízení tohoto typu fungují již mnoho let. Jsou určena odsouzeným, kteří se po výkonu trestu odnětí svobody nemají kam vrátit, a zajišťují jim ubytování, stravu, ošacení a podmínky pro osobní hygienu, ale i duchovní služby, psychosociální trénink, pomoc při nácviku pracovních návyků a dovedností, podporu při získávání kvalifikace, rekvalifikace a zaměstnání. Do projektu se odsouzení pečlivě vybraní vězeňskou službou hlásí dobrovolně, čímž se zavazují k dodržování pravidel a podmínek Probačního domu, mezi něž patří povinnost podrobit se dechové zkoušce na přítomnost alkoholu a omamných látek, podílet se finančně na úhradě nákladů spojených s ubytováním, ale i zákaz kouření, zákaz užití jakéhokoli fyzického násilí, zákaz vlastnit, přechovávat a užívat jakoukoliv zbraň a povinnost plnit individuální plán. Prozatím jediný Probační dům v České republice provozuje občanské sdružení Nová šance v Ostravě – Koblově“ (Pilotní projekt Probační dům pokračuje, 2016).

Pokud na osobu propuštěnou z výkonu trestu nikdo nečeká, jeho další existence na svobodě přináší velká rizika, která mohou být nad jeho síly. S velmi malou částkou peněz, která mu je poskytnuta při propuštění, v lepším případě s platnými doklady totožnosti a s propouštěcí zprávou se vydává člověk na novou cestu životem. Tato cesta je pro něj nová a zároveň cizí, společnost je pro něj jiná, rychle se vyvíjí, obchody jsou jinde, zboží je dražší, městská doprava jezdí jinam, než jezdila, to vše vede k tomu, že propuštěný jedinec zjišťuje, že je cizincem ve svém vlastním městě. Mít zajištěné bydlení a zaměstnání již před koncem výkonu trestu je nejlepší krok k bezproblémové reintegraci zpět do společnosti a také k prevenci kriminální recidivy (Penitenciární sociální práce před propuštěním odsouzeného na svobodu, 2014).

4.6 Sumarizace

Poslední kapitola je věnována samotné recidivě, nejen jejímu základnímu rozdělení, ale také jejím možným příčinám a statistickým údajům. V kapitole se čtenář dále dozví o samotné kriminální kariéře pachatele, jejích základních druzích, a také jak můžeme kriminální kariéru pachatele sledovat. V neposlední řadě v kapitole nalezneme výklad o penitenciární a postpenitenciární péči, která je ohledně recidivy velmi významná.

Problematika recidivy je natolik složitou, rozsáhlou a těžko uchopitelnou stránkou trestného činu, že samotná volba adekvátních nástrojů v boji s ní je nesnadná. K podstatným problémům kriminální recidivy patří nejen vysoký podíl pachatelů na kriminalitě, ale také neobyčejná odolnost pachatelů vůči zásahu společnosti, jež se zaměřuje na nápravu jejich antisociálního chování. Recidiva je jedním z ukazatelů efektivnosti trestních sankcí a také postpenitenciární péče. Snížením recidivy by zřejmě došlo též ke snížení celkové kriminality a k zvýšení celkové bezpečnosti společnosti.

PRAKTICKÁ ČÁST

V teoretické části práce jsem se zaměřila na výklad o samotné restorativní justici, probační a mediační službě ve vybraných zemích, kriminální kariéře pachatele a samotné recidivě.

V praktické části práce se zaměřím na popis cíle výzkumu, formulaci výzkumných otázek a výzkumných předpokladů. Věnuji se zde také zvolené výzkumné strategii, charakterizují výzkumný vzorek a metodu zpracování získaných dat.

5. Popis výzkumu

Cílem výzkumné části diplomové práce je zjistit, co si myslí samotní pracovníci probační a mediační služby o možnostech snížení recidivy prostřednictvím probační práce s pachateli trestné činnosti. V rámci tohoto výzkumu chci především zjistit, jaký mají probační úředníci názor na samotnou recidivu a jaké oni sami navrhují řešení na snížení kriminální recidivy. Hlavním zájmem výzkumu je subjektivní pohled probačního úředníka na tuto problematiku.

Zaměření na probační úředníky má hned 2 důvody. Prvním důvodem je má osobní praxe na střediscích Probační a mediační služby v Praze, Českých Budějovicích a ve městě Pelhřimov, která mě opravdu velmi oslovila především nelehkou činností, kterou pracovníci mají, ale také samotnou náplní. Druhý důvod je ten, že pracovníci PMS každý den usilují o snížení recidivy pachatelů. *„Snížení rizika recidivy pachatelů vykonávající alternativní tresty pod kontrolou a odborným vedením úředníků a asistentů PMS je strategickým cílem, o jehož splnění PMS dlouhodobě usiluje jak svou vlastní odbornou činností, tak i vytvářením a rozvojem efektivního partnerství se subjekty z oblasti státního a nestátního sektoru“* (Strategie PMS, 2016, str. 1).

Formulace výzkumných otázek

Pro tento výzkum jsem zvolila jednu hlavní výzkumnou otázku a dvě dílčí výzkumné otázky.

HVO: Jak lze přispět ke snížení recidivy pachatelů vykonávající alternativní tresty pod dohledem probační a mediační služby?

DVO: Jaké jsou nejčastější příčiny recidivy u pachatelů, jimž byl stanoven alternativní trest?

DVO: Jaké nástroje a procesy by mohly pomoci eliminovat opakující se trestnou činnost pachatelů?

Stanovení výzkumných předpokladů

Na základě již prostudované literatury a praxe na probační a mediační službě byly stanoveny 3 výzkumné předpoklady.

- První výzkumný předpoklad byl stanoven na základě semináře Sociální politiky pod vedením Prof. JUDr. Igora Tomeše, CSc., kde každý student dostal zadání prezentace v oblasti sociální problematiky. Mně připadlo téma: Je sociální práce s recidivisty v České republice na dostatečné úrovni? Proto jsem tuto otázku s pár úpravami zařadila do mého výzkumu.

VPI: Dle názorů probačních úředníků je sociální práce s recidivisty v České republice na nedostatečné úrovni.

- Druhý předpoklad vychází ze samotné praxe, kdy pachatelé trestných činů, ať již právě propuštěných z VTOS či pachatelů, kteří vykonávají obecně prospěšné práce, nebo jsou pod dohledem, mají vysoké dluhy, jsou velmi těžko zaměstnatelní, nemají kde bydlet.

VP2: Nejčastějším důvodem recidivy u pachatelů vykonávající alternativní tresty pod dohledem probační a mediační služby je zadluženost a nezaměstnanost.

- Třetí a poslední předpoklad souvisí také s praxí vykonanou na probační a mediační službě, kde nejen probační úředníci, ale i pachatelé sdělili důvody možného snížení recidivy.

VP3: Úroveň recidivy u pachatelů vykonávající alternativní tresty pod dohledem probační a mediační lze snížit vybudováním probačních domů a zavedením elektronického monitoringu.

5.1 Metodologie výzkumu

K provedení výzkumu byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie, metoda dotazování, technika polostrukturovaný rozhovor, který nám umožňuje porozumět dané problematice do hloubky.

Hlavním cílem kvalitativního výzkumu je získání komplexních informací o studované problematice. Dle Dismana je hlavním posláním kvalitativního výzkumu porozumět lidem v sociálních situacích (Disman, 2000). Kvalitativní výzkum používá induktivní logiku. Na začátku celého výzkumného procesu je pozorování, sběr dat a poté výzkumník pátrá po pravidelnostech existujících v těchto datech, formuluje předběžné závěry a výstupem mohou být nové teorie či nově formulované hypotézy (Disman, 2000).

Mezi hlavní přednosti kvalitativního výzkumu patří

- získává podrobný popis a vzhled při zkoumání události, fenoménu, jedince či skupiny.
- zkoumá daný jev v přirozeném prostředí.
- umožňuje studovat procesy a navrhopvat teorie.
- pozitivně reaguje na místní situaci a podmínky.
- hledá příčinné souvislosti.
- pomáhá při počáteční exploraci fenoménu (Hendl, 2005).

Předvýzkum

V praktické části výzkumu jsem nejprve použila tzv. předvýzkum (Disman, 2000). Díky němuž jsem si ověřila všechny výzkumné nástroje a etapy sběru dat, výběrového šetření i samotné výzkumné analýzy. V předvýzkumu jsem si také mohla vyzkoušet své vlastní dotazování, časovou délku a možnost zápisu získaných dat. V rámci předvýzkumu jsem oslovila tři probační úředníky, se kterými jsem rozhovor uskutečnila. Probační úředníci mne během rozhovoru upozornili na několik chyb, kterých jsem se již v průběhu polostrukturovaného rozhovoru dále nedopustila. Data získaná z předvýzkumu nejsou zahrnuta do výsledků.

5.2 Metoda získávání kvalitativních dat

Rozhovor se opírá o přímé dotazování, tedy o verbální komunikaci výzkumného pracovníka s dotazovaným nebo s více respondenty (Hendl, 2005).

Na úplném počátku jsem učinila řadu rozhodnutí – zaměřila jsem se na obsah otázek, délku rozhovoru a zvláštní pozornost jsem věnovala začátku a konci rozhovoru. Na úvod rozhovoru jsem se snažila odbourat případné psychické bariéry, představit daný výzkum a zajistit souhlas se záznamem. Důraz jsem také kladla na konec neboli zakončení rozhovoru, kdy právě na konci můžeme ještě získat velmi důležité informace.

Rozhovor jsem rozdělila na 5 rozdílných stádií: přípravná etapa, úvod, jádro rozhovoru, závěr rozhovoru, vyhodnocení.

1) Přípravná etapa

dříve než začne samotný rozhovor, je důležité si odpovědět nejméně na tři otázky:

Co chceme zjistit? - co nejpřesnější formulace tématu, příprava přesného znění otázek.

S kým? - získání co nejpřesnějších informací o osobě, od které chceme získat potřebná data.

Jak? - kde a za jakých podmínek se bude rozhovor uskutečňovat? Jak získáme dotazovaného pro naši spolupráci? Jakou má mít rozhovor délku?

2) Úvodní etapa

- srozumitelné vysvětlení cíle, smyslu a obsahu tohoto výzkumu/rozhovoru dotazovanému
- navození optimální atmosféry, která dotazovanému umožní co nejlépe sdělit požadované informace
- ke každému dotazovanému zaujmout individuální postoj

3) Jádro rozhovoru

- jedná se o samotný záznam dat

4) Závěr rozhovoru

- základem je „odměnit“ dotazovaného (např. poděkováním)

5) Vyhodnocení rozhovoru

- neboli - utřídit, analyzovat, vyhodnotit získaná data (Rozhovor jako evaluační nástroj, 2012)

Polostrukturovaný rozhovor

Hendl označuje polostrukturovaný rozhovor jako „rozhovor pomocí návodu“. Tento typ rozhovoru má zajistit, že se skutečně dostane na všechna, pro tazatele podstatná, témata. U tohoto rozhovoru je sepsáno minimum otázek a témat, která jsou pro tazatele závazná, je ale na samotném tazateli v jakém pořadí a jakým způsobem otázky předloží. Polostrukturovaný rozhovor pomáhá udržet zaměření rozhovoru, a zároveň dovoluje dotazovanému uplatnit vlastní praxi a stanoviska (Hendl, 2005).

Na základě prostudované literatury jsem stanovila 9 tazatelských otázek, a samotná délka rozhovoru trvala v rozmezí 30 až 40 minut, dle sdílnosti jednotlivých probačních úředníků.

1. Domníváte se, že je sociální práce s recidivisty v České republice na dostatečné úrovni? Svou odpověď zdůvodněte.
2. Jaké jsou nejčastější příčiny recidivy u pachatelů, jimž byl stanoven alternativní trest?
3. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti bydlení?
4. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zaměstnanosti?
5. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zadluženosti?
6. Co by, dle Vašeho názoru, měl stát udělat pro snížení rizika opětovného spáchání trestného činu?
7. Co může být inspirací ze zahraničí pro probační a mediační službu v České republice?
8. Jakým způsobem lze, dle Vašeho názoru, dojít ke snížení úrovně recidivy u pachatelů vykonávající alternativní tresty pod dohledem probační a mediační služby?
9. Změnil/a byste něco v chodu (ve fungování) systému probační a mediační služby? Pokud ano, co by tato změna měla obnášet?

5.3 Výběr a charakteristika výzkumného vzorku

Kvalitativní strategie má také svá specifika týkající se výběru respondentů. Základní tezí konstrukce vzorku není statistická reprezentativnost, tak jako v případě kvantitativních strategií. Pro sestavení výzkumného vzorku kvalitativní šetření platí dvě pravidla, vhodnost a adekvátnost. Jde o získání vhodných respondentů, kteří disponují potřebnými informacemi, aby bylo možné odpovědět na stanovenou výzkumnou otázku a dospět k adekvátnímu popisu studovaného jevu.

Metod pro určení výběrového souboru je celá řada. Dají se ovšem rozvrhnout do dvou hlavních skupin:

Pravděpodobnostní (náhodný) výběr – cílem je dát všem v základním souboru stejnou pravděpodobnost dostat se do výběru. O respondentech rozhoduje náhoda (proto náhodný).

Záměrný (nenáhodný) výběr – cílem je zvolit respondenty s nějakým předem definovaným záměrem (Výzkumné metody, 2007).

Pro stanovení výzkumného vzorku byl v této práci zvolen záměrný neboli nenáhodný výběr. Volila jsem probační úředníky z hlavního města Praha nejen z důvodu vysoké kriminality u pachatelů trestných činů, ale také z důvodu početného zastoupení probačních úředníků. Výzkumný soubor byl tvořen 13 probačními úředníky. Ovšem před samotným rozhovorem byly respondentům položeny 4 identifikační otázky, pro lepší uchopení a vyhodnocení celého výzkumu. Rozhovor s respondenty probíhal na probačním středisku, a to v období listopad roku 2015.

Identifikační otázky

1. Pohlaví A) muž

B) žena

2. Věk A) 21-25 let

B) 26-35 let

C) 36-45 let

D) 46 - více let

3. Dosažená délka praxe u PMS

A) 0-2 let

B) 3-5 let

C) 6-8 let

D) 9 – více let

4. Specializace

A) probace

B) obecně prospěšné práce

C) parole

D) trest domácí vězení

E) trest zákazu vstupu

F) mladiství a děti

5.4 Metody zpracování získaných dat

„Kvalitativní analýza je uměním zpracovat data smysluplným a užitečným způsobem a nalézt odpověď na položenou výzkumnou otázku“ (Hendl, 2005, str. 223).

Jako formu záznamu jsem zvolila záznamové archy, se kterými jsem pak nadále pracovala. Hendl ve své knize o kvalitativním výzkumu popisuje 4 způsoby tzv. transkripce. Pro výzkum v této diplomové práci, který je zaměřený na názory probačnických úředníků ohledně snížení recidivy, jsem zvolila transkripci v podobě shrnujícího protokolu. Všechny klíčové pasáže důležité pro vyhodnocení výzkumu jsou zaznamenány a vyhodnoceny. Ostatní části rozhovoru jsem zestručnila, vždy ale tak, aby zůstal zachován původní smysl sdělení. (Hendl, 2005)

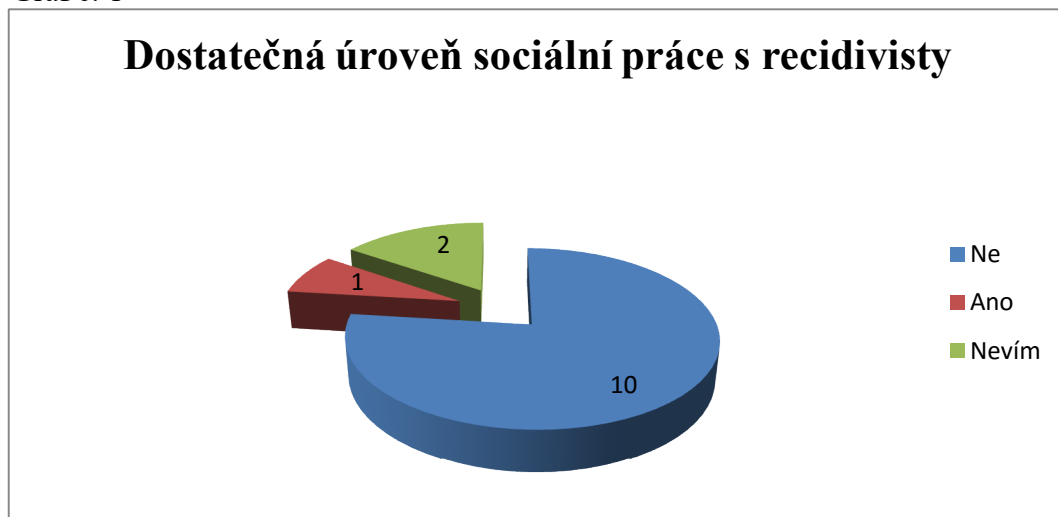
Po této fázi jsem se zaměřila na tzv. „kódování“. *„Kódováním se rozumí rozkrytí dat směrem k interpretaci, konceptualizaci a nové integraci“* (Hendl, 2005, str. 246).

6. Výsledky

Otázka č. 1

Domníváte se, že je sociální práce s recidivisty v České republice na dostatečné úrovni? Svou odpověď zdůvodněte.

Graf č. 1

Zdroj: vlastní výzkum

Nejčastějším důvodem odpovědi NE byla nedostatečná propojenost mezi zainteresovanými činiteli, vysoký počet klientů na probační službě a samotné vysoké statistické údaje. **R1** „*Ne, myslím si, že je zde nedostatečná propojenost mezi jednotlivými subjekty, které pomáhají pachatelům trestné činnosti*“. **R11** „*Stoprocentně není, a to z důvodu, že v České republice je nejednotnost celého systému*“. Propojenost všech subjektů, které se této problematice věnují, je, dle mého názoru, prioritou číslo jedna. Pokud nebude systém fungovat jako jeden celek, tak statistické údaje o recidivě klesat nebudou.

Pouze jeden respondent odpověděl ANO, čili sociální práce je na dostatečné úrovni **R5** „*Ano, této oblasti pracují velmi zkušené lidé, kteří se snaží o co nejlepší práci s recidivisty, máme zde výborné programy, které pachatelům pomáhají, rozvíjí se neustále projekty na jejich podporu. Proto si myslím, že je sociální práce s recidivisty na dostatečné úrovni*“.

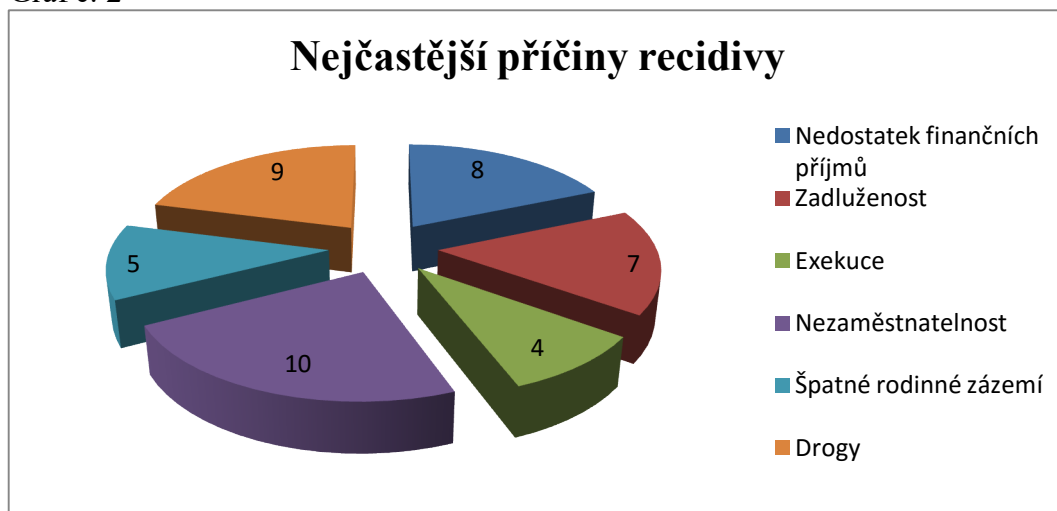
Dva respondenti neodpověděli jednoznačně. Na položenou otázku odpověděli NEVÍM a svou odpověď zdůvodnili následovně **R2** „*Nevím. Nabídka pro pachatele je velmi široká, mají širokou škálu možností, ale přijde mi, že je celý systém nejednotný. Nefunguje propojenost jednotlivých subjektů tak, jak by měla, ale na druhou stranu všichni mají na*

výběr, zda budou páchat trestnou činnost nebo ne“. **R4** „Nevím, zda na dostatečné úrovni, ale na dobré úrovni určitě ano. Samozřejmě vždy je ale prostor na zlepšení“.

Otázka č. 2

Jaké jsou nejčastější příčiny recidivy u pachatelů, jimž byl stanoven alternativní trest?

Graf č. 2

Zdroj: vlastní výzkum

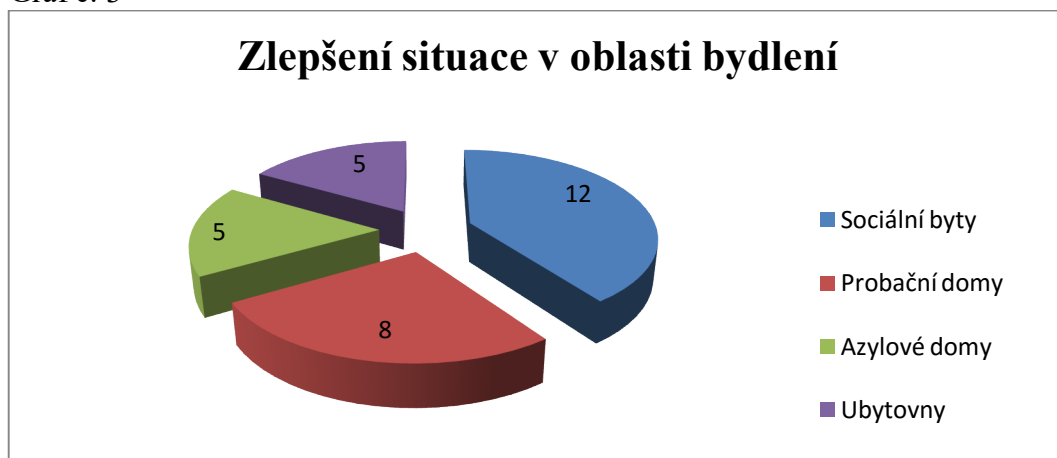
Mezi opravdu nejčastější příčinu recidivy probační úředníci shledávají nezaměstnatelnost pachatele. Na tento problém má vliv několik příčin, a to nejen záznam v trestném rejstříku, kdy v dnešní době výpis z trestného rejstříku požaduje snad každý zaměstnavatel, ale také nízký počet organizací, které by tyto osoby zaměstnávaly a podporovaly. Mezi další příčiny recidivy, které byly hojně zmiňovány, je považována drogová závislost, zadluženost, nedostatek finančních příjmů a také špatné rodinné zázemí.

Probační úředníci dále zařazovali mezi nejčastější příčiny recidivy záznam v trestném rejstříku, špatné sociální zázemí, příliš volného času či špatné životní podmínky, tyto odpovědi se vyskytovaly nejméně, tudíž nejsou v grafu znázorněny.

Otázka č. 3

Jaká opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti bydlení?

Graf č. 3

Zdroj: vlastní výzkum

Situaci v oblasti bydlení by, dle názorů probačních úředníků, mohl zlepšit vyšší počet sociálních bytů za přijatelné finanční náklady, kde by pachatelé mohli alespoň na nějakou dobu být. **R1** „*Určitě větší prostor pro sociální byty za dobré finanční prostředky*“. **R2** „*Vyšší počet sociálních bytů nebo azylových domů za rozumné finanční možnosti*“. **R11** „*Situaci by zlepšilo sociální bydlení nebo tedy sociální byty, a to především u lidí, kteří jsou propuštěni z výkonu trestu, protože oni nemají vůbec kde začít nebo spíše nevědí kde začít. Nemají práci, nemají peníze, nemají kam jít*“.

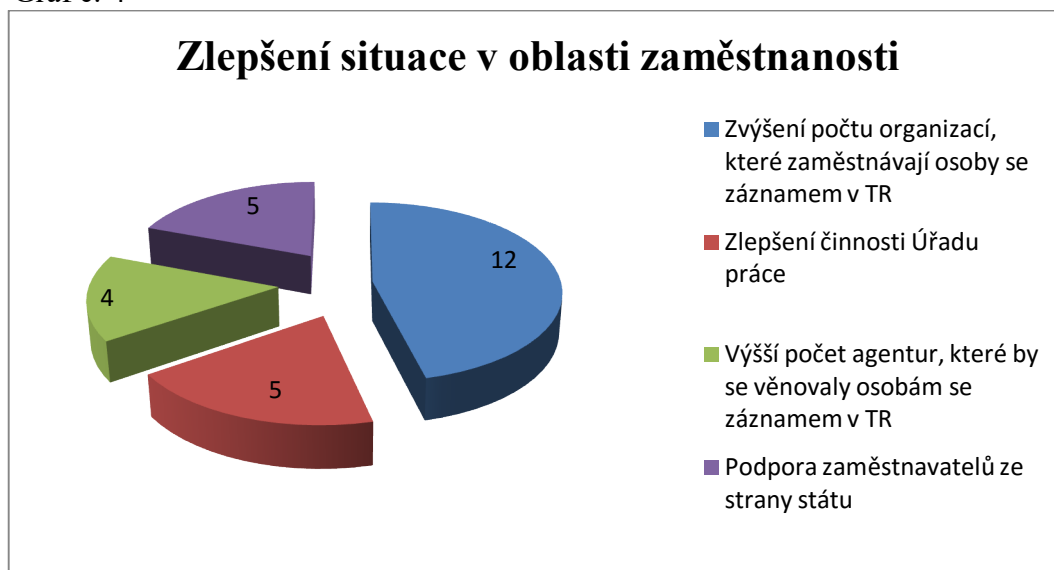
Hojně diskutované byly také probační domy, které by měly pomoci klientům po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Klienti probačních domů si zde osvojí pracovní návyky, mají možnost doplnit si vzdělání nebo podstoupit rekvalifikační kurzy. **R4** „*Mezi první bych zmínila probační domy, které by mohly v oblasti bydlení opravdu pomoci alespoň v tu první chvíli po propuštění, dále také větší počet azylových domů nebo sociálních bytů*“. **R12** „*Tak nyní nejvíce projednávané probační domy, které by mohly připravit propuštěné a tím tak snížit recidivu*“.

Probační úředníci také často podotýkali vyšší počet ubytoven a azylových domů, které by také mohly pomoci, ovšem je zde upozorňováno na jejich dezolátní stav a také přeplněnost.

Otázka č. 4

Jaká opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zaměstnanosti?

Graf č. 4

Zdroj: vlastní výzkum

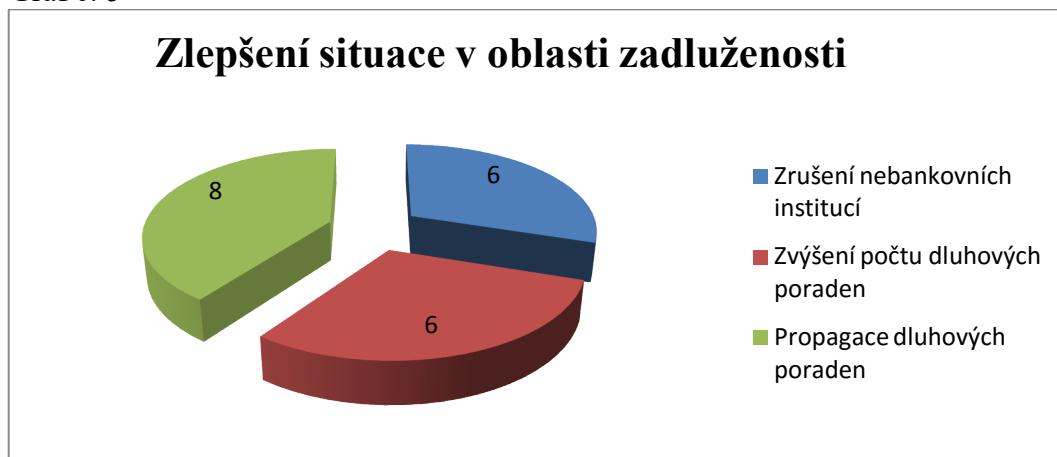
Dvanáct respondentů se shodlo na jedné odpovědi, situaci v oblasti zaměstnanosti by, dle probačních úředníků, zlepšilo vyšší počet organizací nebo agentur, které by zaměstnávaly osoby se záznamem v trestném rejstříku a které by těmto osobám pomohly najít uplatnění na trhu práce. Dle mého názoru by vyšší počet agentur, které zaměstnávají osoby se záznamem, vyřešilo hned několik problémů. Lidé by naplňovali volný čas prací, měli by finanční prostředky na nájem a mohli by popřípadě splácet i své dluhy. **R3** „Zvýšení počtu organizací, které zaměstnávají osoby se záznamem v trestném rejstříku, protože jakmile vyžaduje zaměstnavatel výpis z trestného rejstříku a uvidí tam záznam, tak většinou dotyčný práci nedostane“. **R7** „Zaměstnanost nebo teda problematiku se zaměstnáním by mohl vyřešit větší počet organizací, které by zaměstnávaly osoby propuštěné nebo se záznamem v trestném rejstříku. Druhý fakt, který by tomu mohl pomoci, je nevyžadovat výpis z rejstříku trestu a určitě bych zlepšil fungování úřadu práce, který taky nefunguje tak, jak má“. **R2** „Založení nových organizací, které by se zaměřovaly na zaměstnávání pachatelů trestných činů, tím by se mohla celá situace zlepšit. Pachatelé by měli práci, vydělali by si tak peníze a trávili by svůj čas užitečně. Protože v dnešní době velký počet zaměstnavatelů, kteří by zaměstnali osoby se záznamem v rejstříku, není“.

Jako druhá nejčastější odpověď byla zmiňována větší podpora a také motivace ze strany státu pro zaměstnavatele, aby zaměstnávali osoby se záznamem v trestném rejstříku. Stejný počet odpovědí také poukazyval na zlepšení činnosti/fungování samotného Úřadu práce.

Otázka č. 5

Jaká opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zadluženosti?

Graf č. 5

Zdroj: vlastní výzkum

Nejvíce respondentů se shodlo, že situaci v oblasti zadluženosti by napravila propagace dluhových poraden a také samotné navýšení počtu dluhových poraden. Propagace je v tomto směru velmi důležitá. Cílem dluhových poraden je prostřednictvím dlouhodobé a efektivní spolupráce pomoci nejen jednotlivcům, ale i celým rodinám s finančními problémy a zároveň také zvyšovat jejich finanční gramotnost. **R10** „Více bych propagoval instituce, které se zabývají dlužním poradenstvím, samozřejmě je zde problém exekucí, kdy kvůli exekucím pachatelé nepůjdou pracovat nebo jediné na černo, protože velmi dobře vědí, že by jim z příjmů skoro nic nezbylo“. **R5** „Více agentur se zaměřením na dluhové poradenství a vůbec povědomí o samotných poradnách. Mnozí klienti, kteří sem docházejí, o těchto poradnách nikdy neslyšeli, ani neviděli žádný leták“.

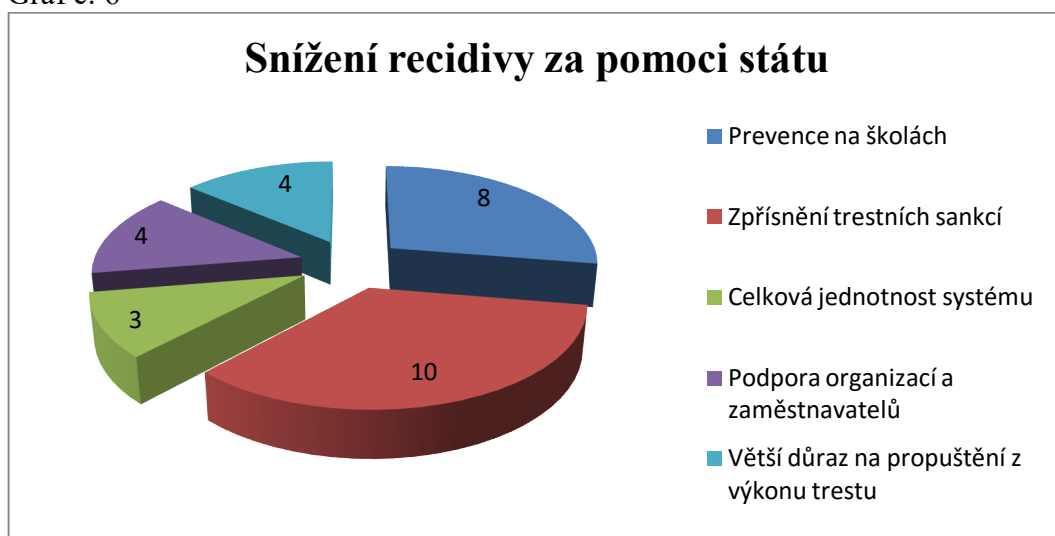
Vedle těchto odpovědí byla nejčastější odpověď zrušení nebankovních organizací/institucí, které půjčí peníze bez otázek a během dvou minut. Pro můj údiv si nyní můžete u těchto nebankovních společností půjčit i online neboli prostřednictvím internetu a chtějí po Vás zodpovědět pouze pár otázek. **R13** „Podle mě by pomohlo, kdyby se stát pokusil zrušit nebankovní společnosti, které nezajímá, jestli máte půjčku čím splácet nebo jestli vůbec máte nějakou práci“. **R10** „Hlavním problémem jsou zde nebankovní společnosti,

teré vám půjčí jen na základě rodného čísla a maximálně se vás zeptají na pár otázek. Zrovna před chvílí jsem našel na internetu stránku, kde bylo, půjčíme vám do dvou minut až pět tisíc korun, a asi jen tak za nic to opravdu nebude“.

Otázka č. 6

Co by, dle Vašeho názoru, měl státu udělat pro snížení rizika opětovného spáchání trestného činu?

Graf č. 6

Zdroj: vlastní výzkum

Nejčastější odpovědí na tuto otázku bylo zpřísnění trestních sankcí, které jak větší část úředníků sdělila, by mohlo pomoci nejvíce. **R1** „Co dále by měl stát udělat? Myslím si, že jsou zde mírné trestní sankce, a proto lidé páchají opakovanou trestnou činností, takže bych navrhol zpřísnění trestních sankcí“. **R5** „Stát by měl především zpřísnit trestní sankce, a to především při řízení v opilosti, u výživného a maření úředního výkonu. Kdyby sankce u nás byly přísnější, recidiva by byla nižší“.

Druhou nejčastější odpovědí byla prevence na školách, žáci potřebují mít povědomí o následcích trestného činu a nejen to, ale také musí vědět, jak se chovat k druhým lidem a jaké chování je ve společnosti žádoucí a které naopak ne. Žáci by se také měli učit finanční gramotnosti, aby věděli, jak šetřit a jak nakládat s penězi. **R13** „Stát by se měl více věnovat prevenci na základních a středních školách, aby mládež odradila od trestné činnosti, aby už u nich zvýšila povědomí o tom, jaké chování je špatné a nežádoucí pro společnost“. **R6** „Samozřejmě je také důležitá prevence, a to už na samotných středních školách, kde by se žáci měli účastnit preventivních programů“.

Otázka č. 7

Co může být inspirací ze zahraničí pro probační a mediační službu v České republice?

Graf č. 7

Zdroj: vlastní výzkum

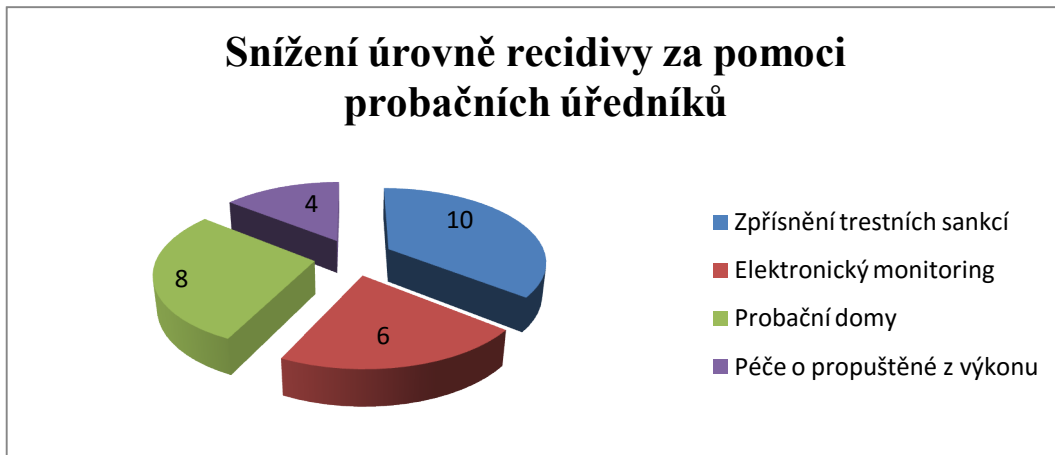
Mezi nejčastější odpověď probačních úředníků ohledně inspirace ze zahraničí bylo jednoznačně nižší počet klientů na jednoho probačního úředníka, probační úředníci získají více času na jednotlivé klienty a tím se i zvýší celková efektivita služby. **R8** „Snížení počtu klientů na probačního úředníka, lepší propojenost celého systému. Určitě bych odkázala na Anglii, anebo Švýcarsko“. **R5** „Inspirací pro nás může být nižší počet klientů na probačního úředníka. S nižším počtem klientů bychom pak měli více času na jednotlivé případy“.

Druhá a třetí nejčastější odpověď byla poznamenaná celková propojenost celého systému a elektronický monitoring pro trest domácího vězení, který v zahraničí funguje již několik let. **R12** „Ze zahraničí určitě jednotnost a spolupráce mezi různými organizacemi“. **R11** „Inspirací pro nás může být například z Holandska propojenost celkového systému, nižší počet administrativní činnosti a s tím více času na klienta“. **R3** „Za mě je to jednoznačně elektronický monitoring, který funguje v zahraničí již několik let“.

Otázka č. 8

Jakým způsobem lze, dle Vašeho názoru, dojít ke snížení úrovně recidivy u pachatelů vykonávající alternativní tresty pod dohledem probační a mediační služby?

Graf č. 8

Zdroj: vlastní výzkum

Zpřísnění trestních sankcí byla jedna z nejčastějších odpovědí na možnost snížení úrovně recidivy, takto odpovědělo celkem 10 probačních úředníků. **R3** „*Určitě zpřísnění sankcí, pokud člověk dostane druhou, nebo dokonce třetí šanci a nevyužije ji, tak bych určitě zpřísnil sankce. Pokud má člověk dohled a neplní podmínky stanovené soudem jen z nějakých banálních důvodů, měl by přijít tvrdší postih*“. **R8** „*Určitě bych u nich zpřísnila trestní sankce, akceptovala bych první nebo druhou podmínku, ale poté hned krátkodobý trest ve věznici, člověk by si pak své chování rozmyslel*“. **R7** „*Začal bych asi zpřísněním trestního opatření, zavedl bych pravidlo třikrát a dost. Neboli maximální počet alternativních trestů by byly pouze tři*“. Probační úředníci velmi často zmiňovali, že samotní klienti jsou drzí, někdy nespolupracují a mají hned několik alternativních trestů za sebou. Zpřísnění trestních sankcí by, dle mého názoru, mohlo vést ke snížení recidivy, celkovému snížení trestné činnosti a také lepší spolupráci s probačními úředníky.

Probační domy a elektronický monitoring jsou druhé nejčastější odpovědi na možnosti snížení recidivy pachatelů vykonávající alternativní tresty. Probační domy mají pomoci propuštěným z výkonu trestu při návratu zpět do běžného života. **R8** „*Snad nyní pomůžou ke snížení recidivy probační domy a také se snad už dořeší elektronický monitoring a soudci tak budou více ukládat TDV*“.

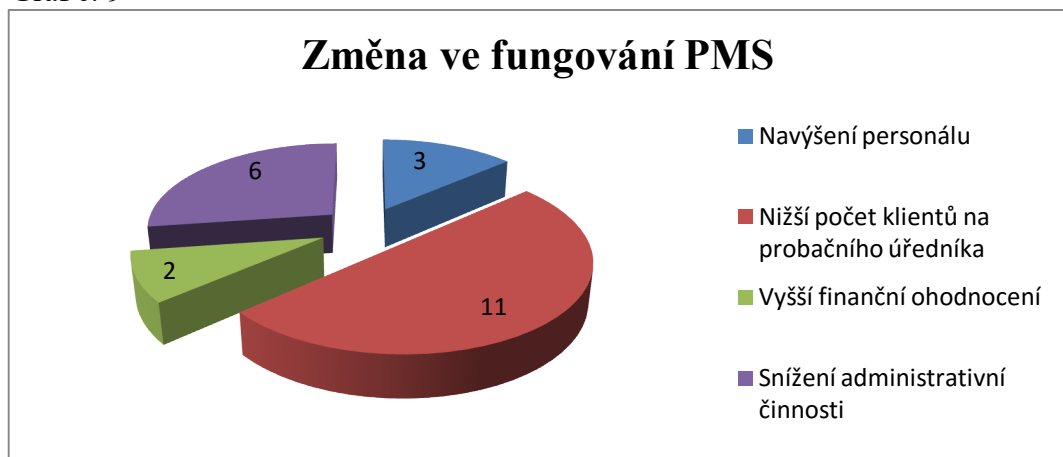
Poslední nejčastější odpověď na tuto otázku bylo zvýšení péče a podpory u propuštěných z výkonu trestu. Postpenitenciární péče je velmi důležitá při překonání

přechodu z výkonu trestu do běžného života, odsouzený je vystaven riziku recidivy, potřebuje pomoc především první dny na svobodě, je u něj potřeba obnovit pracovní návyky, obnovit rodičovské role nebo mu pomoci při splácení dluhů. **R7** „Více bych se zaměřil na oblast po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Tato fáze mi přijde pro pachatele, kteří opouští vězení velmi důležitá, protože co udělá člověk, který nemá kam jít, nemá kde bydlet, nemá příjem...“. **R9** „Více bych se u osob propuštěných z výkonu trestu zaměřila na začlenění zpět do společnosti, které u pachatelů, kteří se nemají kam vrátit, nemají práci, nemají peníze, není zrovna lehké“.

Otázka č. 9

Změnil/a byste něco v chodu (fungování) systému probační a mediační služby? Pokud ano, co by tato změna měla obnášet?

Graf č. 9

Zdroj: vlastní výzkum

Ze všech tázaných úředníků 12 odpovědělo, že by ve fungování/chodu probační a mediační služby něco změnilo a pouze 1 respondent odpověděl, že by nic neměnil.

Mezi hlavní změny, které by probační úředníci uvítali, je nižší počet klientů na jednoho probačního úředníka, tím by se zvýšil čas na jednotlivé klienty, docházelo by tak k efektivnější práci s klientem a jeho častějším kontrolám v přirozeném prostředí. **R12** „Tak asi to, co jsem říkal před chvílí, snížení počtu klientů, díky čemuž bychom měli více času na samotného klienta a naše práce by se tak stala více efektivní“. **R13** „Ano změnila. Snížila bych počet klientů na probačního úředníka, poté by nám zbylo více času na kontrolu jednotlivých klientů v jejich prostředí, práci nebo v rodině“.

Snížení administrativní činnosti byla druhá nejčastější odpověď, kterou úředníci uváděli jako pozitivní změnu ve fungování probační služby. **R10** „*Jednalo by se o snížení počtu klientů, snížení administrativní činnosti, které je opravdu mnoho. To je asi vše, co bych momentálně měnil*“. **R7** „*Snížil bych administrativní činnost, zvýšil bych naopak samotnou práci s klientem, to by ovšem muselo dojít ke snížení počtu klientů na probačního úředníka*“.

7. Hodnocení výsledků a náměty pro trestní politiku

Výzkumné otázky

HVO: Jak lze přispět ke snížení recidivy pachatelů vykonávající alternativní tresty pod dohledem probační a mediační služby?

Na tuto hlavní výzkumnou otázku jsem se snažila nalézt odpověď pomocí rozhovoru se 13 probačními úředníky. Pro zjištění odpovědi bylo v rozhovoru použito několik otázek, které přímo směřují ke snížení úrovně recidivy pachatelů. Z položených otázek vyplývají tyto závěry.

Dle názoru probačních úředníků lze přispět ke snížení recidivy pachatelů vykonávající alternativní tresty pod dohledem probační a mediační služby především zpřísněním trestních sankcí (graf č. 8). Zpřísnění trestních sankcí povede nejen ke snížení trestné činnosti, ale také ke snížení samotné kriminální recidivy a lepší spolupráci s probačními úředníky. Alternativní tresty jsou tzv. alternativou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody směřující k nápravě pachatele a spáchaného trestného činu. Dva probační úředníci mi sdělili, že by podporovali pravidlo 3krát a dost neboli tři alternativní tresty a poté alespoň krátkodobý nepodmíněný trest. I když se mnou mnozí odborníci nebudou souhlasit, myslím si, že toto pravidlo by bylo jedno z nejúčinnějších pro snížení recidivy, nepotkávali bychom se na probační službě s pachateli, kteří mají 8 a více po sobě jdoucích alternativních trestů, pachatelé by daleko více spolupracovali s probačními úředníky, nebyli by drzí a plnili by podmínky a povinnosti, jež mají stanovené soudem. Mnozí pachatelé, jimž byl stanoven alternativní trest, si tohoto vůbec neváží, spíše tento trest zneužívají. Pachatelé by tímto dostali tři šance o pozitivní změnu chování, nápravu spáchaného trestného činu a především by věděli, že pokud tyto šance promarní, bude následovat přísnější trest. Samozřejmě je zde nutné brát v potaz, že vliv různých faktorů působících na pachatele v jeho přirozeném prostředí (nová práce, rodina) může mít právě za následek ukončení kriminální kariéry. Nicméně si myslím, že donekonečna ukládané alternativní tresty na pachatele výchovně nepůsobí.

Ovšem v České republice se zde potkáváme s dalším problémem, a to jsou přeplněné věznice, jež mi úředníci také několikrát sdělili. Nyní je v českých věznicích přes dvacet jedna a půl tisíce vězňů, kapacity věznic jsou o téměř osm set míst nižší. ***Kapacity věznic v České republice jsou nedostačující, v současné době je trestanců víc než potřebných míst. Na***

přeplněnost českých věznic poukazuje i veřejná ochránkyně práv Anna Šabatová. „Zásadní změnu je možné udělat pouze, pokud si uvědomíme všechny souvislosti a změníme trestní politiku“ (Kapacity věznic nestačí, 2016).

Probační úředníci pro snížení trestné činnosti u pachatelů vykonávající alternativní tresty dále přisuzují obrovskou váhu probačním domům a elektronickému monitoringu (graf č. 8). Lidem podmíněčně propuštěným z výkonu trestu by měly v budoucnu podat pomocnou ruku takzvané probační domy. První z nich teď začal fungovat v Koblově na okraji Ostravy. Muži, kteří tam dobrovolně odejdou, dostanou šanci se co nejdříve pokusit o návrat do normálního života (Pilotní projekt Probační dům pokračuje, 2016). Na druhé straně elektronický monitoring může pomoci nejen od přeplněných věznic, ale také ke stálé kontrole samotného pachatele, jemuž byl stanoven trest domácího vězení, bohužel doposud v České republice nefunguje. „Rozšíření možnosti využívání elektronických náramků se zatím v praxi uplatnit nemůže, neboť několik výběrových řízení na dodání těchto monitorovacích zařízení v minulosti zkrachovalo. Ministr spravedlnosti Robert Pelikán (ANO) senátorům řekl, že nyní ministerstvo v soutěžním dialogu vyjednává se šesti subjekty“ (Místo vazby, 2016).

Na závěr bych zde uvedla poslední, ale velmi důležitý bod, kterým lze snížit úroveň recidivy u pachatelů vykonávající alternativní tresty, a to je navýšením počtu organizací/agentur, které zaměstnávají osoby se záznamem v trestném rejstříku a samozřejmě je s tím propojená značná podpora státu pro tyto zaměstnavatele. Práce je velmi důležitá pro všechny občany, ovšem ti, co mají záznam v rejstříku trestů, mají hledání pracovního uplatnění mnohem těžší. Z vlastní zkušenosti mohu říci, že jsem si před půl rokem hledala práci a na všech pracovních pohovorech po mne požadovali výpis z rejstříku trestů a samotné pohovory lehké opravdu nebyly, musela jsem se na ně důkladně připravit. Proto si myslím a souhlasím s názory probačních úředníků, že vyšší počet organizací zaměstnávající a podporující osoby se záznamem může tuto situaci jenom zlepšit.

DVO: Jaké jsou nejčastější příčiny recidivy u pachatelů, jimž byl stanoven alternativní trest?

Mezi opravdu nejčastější příčinu recidivy probační úředníci shledávají nezaměstnatelnost pachatele (graf č. 2). Na tento problém má vliv několik příčin, a to nejen záznam v trestném rejstříku, kdy v dnešní době výpis z trestného rejstříku požaduje snad každý zaměstnavatel, ale také exekuce, díky kterým pachatelé odmítají jít legálně pracovat, protože vědí, že by jim stát nechal pouze minimum peněz. V České republice je velmi nízký počet organizací, které by tyto osoby zaměstnávaly a pomáhaly jim například při sepisování životopisu či motivačního dopisu.

Mezi další příčiny recidivy, které byly hojně zmiňovány probačními úředníky, je považována drogová závislost, zadluženost, nedostatek finančních příjmů a také špatné rodinné zázemí.

DVO: Jaké nástroje a procesy by mohly pomoci eliminovat opakující se trestnou činnost pachatelů?

Na základě rozhovoru s probačními úředníky za hlavní nástroje či procesy, které by mohly pomoci eliminovat opakující trestnou činnost pachatelů, jsou považovány:

V oblasti bydlení (graf č. 3)

Situaci v oblasti bydlení by, dle názorů probačních úředníků, mohl zlepšit vyšší počet sociálních bytů za přijatelné finanční náklady a také probační domy, které by měly pomoci klientům po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

V oblasti zaměstnanosti (graf č. 4)

Dvanáct respondentů se shodlo na jedné odpovědi, situaci v oblasti zaměstnanosti by, dle probačních úředníků, zlepšilo vyšší počet organizací nebo agentur, které by zaměstnávaly osoby se záznamem v trestném rejstříku a které by těmto osobám pomohly najít uplatnění na trhu práce.

V oblasti zadluženosti (graf č. 5)

Nejvíce respondentů se shodlo, že situaci v oblasti zadluženosti by napravila propagace dluhových poraden a také samotné navýšení počtu těchto dluhových poraden. V tomto směru

by dále mohlo pomoci zrušení nebankovních institucí, ve kterých si právě pachatelé velmi často půjčují a poté nemají jak své dluhy splatit.

Mezi další nástroje, jež probační úředníci zařadili ve snaze snížení opakující se trestné činnosti, je již samotná prevence na školách (graf č. 6). Žáci potřebují mít povědomí o následcích trestného činu a nejen to, ale také musí vědět, jak se chovat k druhým lidem a jaké chování je ve společnosti žádoucí a které naopak není. Žáci by se také měli učit finanční gramotnosti, aby věděli, jak šetřit a jak nakládat s penězi. S tímto názorem musím také jen souhlasit, preventivní programy by měly být uplatněny na všech školách. Dnešní mládež tráví svůj volný čas neadekvátně, rizikově, nechovají se k druhým slušně a velmi často experimentují s drogami. Preventivní programy mohou předejít rizikovému chování u žáků a tím eliminovat trestnou činnost do budoucna.

Posledním nástrojem či procesem, který bych zde ráda zmínila, je zvýšení/efektivnější péče a podpora u propuštěných z výkonu trestu (graf č. 6). V tomto směru bychom se měli více zaměřit na samotné propuštění z výkonu, zohlednit fakt, že propuštěný většinou nemá kam jít, nemá práci a velmi často nemá nikoho z rodiny, který by ho podpořil. Recidiva je u těchto osob velmi riziková, proto by stát měl více apelovat na celkovou propojenost systému před propuštěním, ale také po propuštění z výkonu trestu. Zaznamenané odpovědi úředníků mne přivedly k zamyšlení. V mém okolí znám několik propuštěných pachatelů z výkonu trestu, kteří byli odsouzeni převážně za maření úředního rozhodnutí, drogovou závislost, krádeže nebo ublížení na zdraví. Převážně se jedná o muže okolo 20 až 30 let a tři z nich byli ochotni odpovědět mi na položenou otázku, kterou jsem jim poté vysvětlila: Myslíte si, že je sociální práce s recidivisty v České republice na dostatečné úrovni? Všichni tři se z počátku jen smáli a poté mi jasně zdůraznili, že není. A co bylo tím hlavním důvodem?

- *Když jsem vyšel z vězení, tak jsem byl půl roku bez práce, nic jsem nemohl najít, nikde mě nechtěli vzít. Neměl jsem peníze na vlastní byt, spal jsem u příbuzných. Na úřadě práce ti dají jen seznam volných míst a konec. Pak jsem rozjel vlastní podnik a dal se dohromady.*
- *Po propuštění jsem byl bez práce, bez peněz a s dluhy, asi až po 3 měsících jsem našel práci, kterou mi dohodil kamarád. Do té doby jsem byl bez peněz.*
- *Seděl jsem 5 let, pak vyjdeš a nevíš, co dělat, absolutně ztratil kontakt se světem, nevíš v tu chvíli nic, měl jsem štěstí, že na mě čekali doma a měl jsem kam jít.*

Proto opět musím s probačními úředníky jen souhlasit, stát by měl více zefektivnit následnou péči a měl by více apelovat na jednotnost celého systému. Chceme-li usilovat nejen o omezování trestné činnosti, ale také recidivy, je nezbytné rozšířit vhodná opatření také do oblasti sociální politiky.

Výzkumné předpoklady

VP1: Dle názorů probačních úředníků je sociální práce s recidivisty v České republice na nedostatečné úrovni.

Tento výzkumný předpoklad mi byl potvrzen (graf č. 1). Ze 13 rozhovorů mi 10 probačních úředníků odpovědělo velmi jasně, a to, že sociální práce není v České republice na dostatečné úrovni. A nejčastějším důvodem odpovědi NE byla nedostatečná propojenost mezi zainteresovanými činiteli, vysoký počet klientů na probační službě a samotné vysoké statistické údaje.

VP2: Nejčastějším důvodem recidivy u pachatelů vykonávající alternativní tresty pod dohledem probační a mediační služby je zadluženost a nezaměstnanost.

Tento výzkumný předpoklad mi byl také potvrzen (graf č. 2). Mezi opravdu nejčastější příčinu recidivy probační úředníci shledávají nezaměstnatelnost pachatele a poté byly hojně zmiňovány drogová závislost, zadluženost, nedostatek finančních příjmů a také špatné rodinné zázemí.

VP3: Úroveň recidivy u pachatelů vykonávající alternativní tresty pod dohledem probační a mediační lze snížit vybudováním probačních domů a zavedením elektronického monitoringu.

I poslední výzkumný předpoklad se mi z provedeného výzkumu potvrdil (graf č. 8). Dle názorů probačních úředníků lze snížit úroveň recidivy vybudováním probačních domů a zavedením elektronického monitoringu.

8. Diskuze

Hlavním záměrem diplomové práce bylo seznámit čtenáře s kriminální recidivou, jež je celosvětově vnímána jako velmi závažný problém, a to jak z pohledu penologie, kriminologie, tak i trestního práva. Nedílnou součástí této práce se právě proto stala probační a mediační služba, jež denně zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a také usiluje o snížení recidivy pachatelů trestných činů. V této práci jsem se nevěnovala pouze probační a mediační službě v České republice, ale také jsem se snažila představit probační službu v Anglii a Německu a tím zjistit nejen míru podobnosti probačních služeb, ale také řadu rozdílných prvků. Důvodem proč jsem si vybrala právě probační službu je zejména má osobní praxe na střediscích Probační a mediační služby v Praze, Českých Budějovicích a ve městě Pelhřimov, která mě opravdu velmi oslovila.

Ze základních cílů moderní trestní politiky je především efektivní působení na odsouzené pachatele, aby v trestné činnosti již nepokračovali. Měřítkem, díky němuž lze naplnění tohoto cíle spolehlivě posoudit, je jejich následná kriminální recidiva. Sledování kriminální recidivy nám umožňuje hodnotit, jak jsou různé trestní sankce či opatření účinná, a nezbytnou zpětnou vazbu tak poskytuje i jednotlivým složkám justičního systému, které je přímo v praxi uplatňují (státní zastupitelství, soudy, vězeňská služba i probační služba). Bez informací o recidivě odsouzených pachatelů se tak racionálně rozvíjená trestní politika neobejde (Scheinost, Válková 2015).

V rámci výzkumného šetření se objevily některé názory probačních úředníků, z nichž u některých by, dle mého názoru, bylo účelné se v rámci této diskuze pozastavit.

Prvním bodem, který bych zde chtěla zmínit, je názor úředníků, ohledně otázky, zda je sociální práce s recidivisty v České republice na dostatečné úrovni. Výsledek, jež jsem neočekávala, byl ten, že z celkového počtu 13 probačních úředníků jich 10 odpovědělo jednoznačně, že sociální práce s recidivisty v České republice není na dostatečné úrovni. Mezi nejčastější důvody této odpovědi byla zahrnuta nedostatečná propojenost mezi jednotlivými subjekty, jež s pachateli pracují, a také z důvodu vysokého podílu recidivistů nejen přímo na probační službě, ale i v celé České republice.

Sama za sebe mohu říci, že s tímto názorem probačních úředníků souhlasím, ovšem neočekávala jsem, že odpověď ohledně nedostatečné úrovně sociální práce bude v takovémto poměru.

Můj názor se potvrdil i po samotných rozhovorech s odsouzenými pachateli, jimž jsem položila stejnou otázku. Myslíte si, že je sociální práce s recidivisty v České republice na dostatečné úrovni? Všichni tři mi jasně zdůraznili, že není. Mezi hlavní důvody, proč není, byl fakt, že po propuštění z vězení neměli kam jít, neměli práci, bydlení, neměli domov.

Dalším podnětem, který mě v rámci výzkumu udivil, byla odpověď úředníků na otázku: Co by, dle Vašeho názoru, měl stát udělat pro snížení rizika opětovného spáchání trestného činu? Nejčastější odpovědí na tuto otázku bylo zpřísnění trestních sankcí. Četnost této odpovědi mě opravdu ohromila. Jak jsem již zmínila v hodnocení výsledků, i když se mnou mnozí odborníci nebudou souhlasit, myslím si, že pravidlo 3krát a dost, jež zmínili samotní úředníci, by bylo jedno z nejučinnějších pro snížení recidivy, nepotkávali bychom se na probační službě s pachateli, kteří mají několik po sobě jdoucích alternativních trestů, pachatelé by více spolupracovali s probačními úředníky a plnili by podmínky a povinnosti, jež mají stanovené soudem. Druhou nejčastější odpovědí na položenou otázku byla prevence na školách. Dle mého názoru je prevence na školách v podobě preventivních programů velmi přínosná. Pro mne bylo obrovských přínosem, když jsem byla studentkou gymnázia a měla jsem možnost se účastnit přednášky o drogách, kterou přednášel 25letý muž, který od 15 let bral drogy a bydlel na ulici. Jeho příběh byl natolik odstrašující a zajímavý zároveň, že si ho dodnes pamatuji. Myslím si, že přednášky či takovéto preventivní programy by v prevenci jednoznačně pomohly.

Posledním bodem, který bych v rámci této diskuze zmínila, je odpověď na otázku: Změnil/a byste něco v chodu (fungování) systému probační a mediační služby? Pokud ano, co by tato změna měla obnášet? 11 probačních úředníků se shodlo na stejné odpovědi – nižší počet klientů na probačního úředníka. Většina probačních úředníků mi sdělila, že s nižším počtem klientů na jednoho úředníka by se zvýšila samotná efektivita práce, probační úředníci by měli více času na klienty a na jejich samotnou kontrolu v jejich prostředí, v práci či doma s rodinou. Myslím si, že by tento fakt opravdu mohl přispět ke snížení recidivy. Po rozhovoru s probačními úředníky jsem zjistila, že mají nejen velký počet klientů, ale také velké množství administrativní činnosti, kterou musí každý den plnit. Úředníci mi sdělili, že mají čím dál méně času na kontrolu klienta v jeho prostředí a nemohou mu věnovat tolik času, kolik by chtěli. **R6** „Ano, snížil bych počet klientů na probačního úředníka, tím bychom měli více času na jednotlivé klienty a zlepšila by se tak kvalita celé práce. Měli bychom na ně více času a mohli bychom je častěji kontrolovat“.

Myslím si, že s nižším počtem klientů na probačního úředníka či zvýšením počtu probačních úředníků by se zlepšila nejen efektivita služby, ale také by došlo ke snížení recidivy pachatelů, jež vykonávají alternativní tresty pod dohledem PMS.

Jsem velmi ráda, že jsem měla možnost s probačními úředníky hovořit a položit jim dané otázky z výzkumu. Odpovědi na položené otázky mne opravdu velmi překvapily. Z dostupné české literatury či za pomoci internetu jsem nikde nedohledala, že by se obdobný výzkum prováděl, proto doufám, že odpovědi na položené otázky probačním úředníkům budou přínosem nejen pro mne, protože bych ráda v této oblasti pracovala, ale také pro veřejnost či další studenty jako studijní materiál.

9. Závěr

Cílem této diplomové práce bylo představit a blíže popsat vývoj probační služby v České republice, Anglii a Německu, jejichž hlavním strategickým cílem je právě snížení kriminální recidivy pachatelů a zmapovat, co si myslí samotní pracovníci probační služby o možnostech snížení recidivy prostřednictvím probační práce s pachateli trestné činnosti.

Jak v České republice, tak ve světě není institut Probační a mediační služby novinkou. Ačkoliv mezi jednotlivými probačními službami nejen v České republice, Anglii či Německu jsou určité rozdíly, jako například v početném zastoupení probačních úředníků, použité techniky či nižší administrativní činnosti, všechny probační služby bojují o stejný cíl. Tím cílem je především efektivní výkon alternativních trestů, ochrana společnosti, eliminace recidivy a také pomoc obětem trestných činů. Probační a mediační služba je velmi důležitou a významnou organizací, která se denně potýká s pachateli trestných činů a usiluje o začlenění obviněného resp. pachatele do života společnosti bez dalšího porušování zákonů.

S čím ale opravdu nemohu souhlasit, jsou nedostatečné počty probačních pracovníků, jež nemohou zvládnout nápor případů (klientů) tak, jak se od nich očekává. S razantním snížením počtu klientů na jednoho pracovníka či navýšením počtu probačních úředníků, nebo zapojením dobrovolníků, by úředníci měli více času na každého klienta a každodenní práce v boji s recidivou by se tak stala ještě účelnější.

Probační a mediační služba ve spolupráci s dalšími organizacemi neustále formuje nové projekty se zaměřením na snižování rizik opakování trestné činnosti, vedení pachatelů k naplňování jejich odpovědnosti a životu v souladu se zákonem a též i ochraně společnosti. Důkazem je toho i nový projekt Křehká šance II (1. 5. 2016 – 30. 4. 2020), jehož cílem je podpořit do projektu zařazené vězněné osoby připravující se na podmíněné propuštění tím, že podmínky pro jejich propuštění budou profesionálněji, komplexněji a objektivně posouzeny prostřednictvím Komise pro podmíněné propuštění. V případě doporučení podmíněného propuštění bude vytvořen plán bezpečného propuštění, jež má ve zkušební době u podmíněně propuštěného snížit riziko recidivy pachatele, zvýšit bezpečnost veřejnosti a zohlednit potřeby oběti. (Novinky, 2016)

Druhou novinkou, která se odehrála v posledních měsících, je ta, že Probační a mediační služba dne 29. 2. 2016 ve Věstníku veřejných zakázek zveřejnila zakázku na elektronický monitoring. Tuto zakázku vypisuje již podruhé poté, co byla v prosinci 2015

předchozí zakázka zrušena. Nyní Ministerstvo spravedlnosti spolu s Probační a mediační službou, která je zadavatelem zakázky, zvolilo podobu tzv. soutěžního dialogu. (Novinky, 2016). Do dialogu se na konci dubna přihlásilo osm zájemců. Příslušná komise nyní prověří, zda firmy splňují předpoklady a podmínky pro tuto zakázku.

Dle mého názoru jsou elektronické náramky velmi potřebné, a to u odsouzených lidí, u nichž justice potřebuje vědět, kde se v daný moment člověk nachází. Proto si také myslím, že by měly být nedílnou součástí i v České republice. Pro Českou republiku by to byla další technika navíc, která by pomohla nejen probačním úředníkům, ale také k ochraně společnosti a snížení recidivy.

Tímto jsem chtěla zdůraznit, že se probační služba neustále snaží zdokonalovat svou činnost směrem kupředu, snaží se formovat nové a nové projekty, jež by pomohly pachatelům v jejich resocializace a návratu do „normálního života“. Proto si myslím, že by se stát či obecně trestní politika měla více zamyslet nad tím, jak je pro nás tato služba důležitá a jak ji více pomoci v její každodenní činnosti.

Zdroje

BLATNÍKOVÁ, Šárka a Karel NETÍK. *Predikce vývoje pachatele*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-075-5.

ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0139-7.

DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Základní učebnice pedagogiky*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5039-2.

FENYK, Jaroslav, Alexander SOTOLÁŘ a Zdeněk SOVÁK. *Mediace jako alternativní podoba naplnění trestní spravedlnosti*. *Trestní právo*. 1998, 1998(1), 14-19.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3.

HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-763-9.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HOLÁ, Lenka. *Mediace a možnosti využití v praxi*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4109-3.

HROMEK, Pavel. *Meze a možnosti restorativní a retributivní justice*. Brno, 2009. Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce JUDr. Miroslava Kejdová, CSc.

- JEHLE, Jörg-Martin. *Trestní justice v Německu: fakta a čísla*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-7338-053-6.
- KARABEC, Zdeněk. *Restorativní justice: sborník příspěvků dokumentů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-733-8021-8.
- KOHOUTEK, Rudolf. *Základy užité psychologie*. Brno: CERM, 2002. ISBN 80-214-2203-3.
- MAREŠOVÁ, Alena. *Kriminální recidiva a recidivisté: (charakteristika, projevy, možnosti trestní justice)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-119-6.
- MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5309-6.
- NOVOTNÝ, ZAPLETAL a kolektiv, *Kriminologie*, 2.vyd. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-026-2.
- POLÁCHOVÁ, Jana. *Penitenciární a postpenitenciární péče v České republice*. Praha, 2011. Diplomová práce. Vedoucí práce PhDr. Jitka Lorenzová, PhD.
- Probace v Evropě*. Překlad Jan. Žižka. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-7338-007-2.
- ROZUM, Jan, Petr KOTULAN a Jan VŮJTĚCH. *Výzkum nově zavedených prvků probace do trestního práva ČR: výzkum uskutečněný v rámci programu Účinky transformace trestního zákonodárství na stav kriminality a zvyšování efektivnosti justice ve vztahu k bezpečnosti občanů v horizontu roku 2000*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-86008-77-0.
- ROZUM, Jan. *Uplatnění mediace v systému trestní justice I*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-090-8.
- RŮŽIČKOVÁ, Karolína. *Probace a mediace v českém trestním právu*. Praha, 2007. Rigorózní práce. Vedoucí práce Doc. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

- SCHEINOST, Miroslav a Helena VÁLKOVÁ. *Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-154-7.
- SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2907-7.
- SUCHÝ, Oldřich. *Recidiva I.: komparativní studie*. Praha: Výzkumný ústav kriminologický při Generální prokuratuře ČSSR, 1971.
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné*. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-616-7.
- ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a Dagmar DOUBRAVOVÁ (eds.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2.
- ŠTĚCHOVÁ, Markéta a Kazimír VEČERKA. *Systémový přístup k prevenci kriminality mládeže*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-140-0.
- TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie: jak studovat zločin*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2982-4.
- TOMEŠ, Igor. *Obory sociální politiky*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-868-5.
- TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana a Petr ZEMAN. *Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-101-1.
- TŮMA, Tomáš. *Kriminalita dětí a mládeže v okrese Náchod*. Brno, 2006. Diplomová práce. Vedoucí práce Mgr. Lenka Gulová.
- VÁLKOVÁ, Helena a Alexander SOTOLÁŘ. Restorativní justice - trestní politika pro 21. století? *Trestní právo*. 2000, 2000(1), 4-11.
- VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUČHTA. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-429-2.

VEČERKA, Kazimír. *Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-7338-033-1.

VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1428-8.

ZARA, Georgia a David FARRINGTON. *Criminal recidivism*. New York, 2016. ISBN 978-0-203-08345-1.

ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. ISBN 80-902998-1-4.

ZOUBKOVÁ, Ivana a Marcela MOULISOVÁ. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex, 2004. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 80-86795-05-5.

ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Brno, 2006. Rigorózní práce. Katedra trestního práva.

ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Ostrava: Key Publishing, 2007. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-87071-55-7.

Elektronické zdroje

About us. *GOV.UK* [online]. 2016 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/organisations/national-offender-management-service/about>

Circles. *Justice & Reconciliation* [online]. 2016 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://restorativejustice.org/restorative-justice/about-restorative-justice/tutorial-intro-to-restorative-justice/lesson-3-programs/circles/>

Family Group Conferencing. *National Institute of Justice* [online]. 2007 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://www.nij.gov/topics/courts/restorative-justice/promising-practices/pages/family-group-conferencing.aspx>

Germany. *CEP, the Confederation of European Probation* [online]. 2016 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://cep-probation.org/wp-content/uploads/2015/03/Germany.pdf>

HALL, Sue a Rob CANTON. *Probation in Europe: England and Wales* [online]. CEP, Confederation of European Probation, 2014 [cit. 2016-06-09]. ISBN 978-90-820804-0-7. Dostupné z: <http://cep-probation.org/wp-content/uploads/2015/03/England-and-Wales-final-chapter.pdf>

HEARN, Natalie. Theory of desistance. *THE INTERNET JOURNAL OF CRIMINOLOGY* [online]. 2016 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: http://www.search.org/files/pdf/Hearn_Theory_of_Desistance_IJC_Nov_2010.pdf

Introductory Handbook on the Prevention of Recidivism and the Social Reintegration of Offenders. *United Nations Office on Drugs and Crime* [online]. 2016 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/Introductory_Handbook_on_the_Prevention_of_Recidivism_and_the_Social_Reintegration_of_Offenders.pdf

Jak ovlivnila v roce 2013 trendy kriminality kriminální recidiva. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2014 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/trendy-kriminality-2013-docx.aspx

Kapacity věznic nestačí. České věznice jsou přeplněné. *Zprávyextra.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://zpravyextra.cz/zajimavosti/kapacity-veznic-destaci-ceske-veznice-jsou-preplnene/23079>

KARABEC, Zdeněk. K problematice trestání a trestů. *Sociologický časopis* [online]. 2001, 2001(1), 73-87 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/cs/issue/101-sociologicky-casopis-1-2001/1804>

Komunikace a média v dnešní společnosti. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. 2015 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/NR/exeres/16B25310-0114-41A2-B2F9-951D1241A9DB,frameless.htm?NRMODE=Published>

Kriminalita registrovaná a latentní. *Fakulta sportovních studií* [online]. 2013 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://www.fsps.muni.cz/inovace-SEBS-ASEBS/elearning/kriminologie/stav>

Křehká šance. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. 2016 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/krehka-sance/>

LAUB, John a Robert SAMPSON. Understanding Desistance from Crime. *Digital Access to scholarship at Harvard* [online]. 2001 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z:

https://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/3226958/Sampson_UnderstandingDesistance.pdf?sequence=4

Mediace - možnost mimosoudního řešení konfliktu. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. © IT STUDIO s.r.o., 2016 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/mediace/>

Místo vazby dostane část obviněných elektronický náramek. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. 2016 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/scripts/aktuality_detail.php?IDA=975

Novinky. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/novinky/>

Organizační řád probační a mediační služby České republiky. *Probační a mediační služba* [online]. Praha, 2002 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/03_ORG_RAD_PMSCR_aktual_01022011.pdf

Penitenciární sociální práce před propuštěním odsouzeného na svobodu. *Sociální práce* [online]. 2014 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=1&clanek=401>

Pilotní projekt Probační dům pokračuje. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. 2016 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/novinky/>

Práce s mládeží. *Probační a mediační služba* [online]. Praha, 2002 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/mladistvi-a-deti/>

Prevence kriminality. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2016 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

Proces socializace jedince. *Vysoké školy cz.* [online]. 2000 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://www.vysokeskoly.cz/maturitniotazky/zaklady-spolecenskych-ved/proces-socializace-jedince>

Recidiva. *Fakulta sportovních studií* [online]. 2013 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://www.fsps.muni.cz/inovace-SEBS-ASEBS/elearning/kriminologie/recidiva>

Republikový výbor pro prevenci kriminality. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2016 [cit. 2016-06-29]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/rvppk-republikovy-vybor-pro-prevenci-kriminality.aspx>

Rizikové a protektivní faktory v primární prevenci. *Klinika adiktologie* [online]. 2016 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/70/4530/Rizikove-a-protektivni-faktory-v-primarni-prevenci>

Rozhovor jako evaluační nástroj. *Klinika adiktologie* [online]. 2012 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/593/3849/Rozhovor-jako-evaluacni-nastroj>

Sociologická rešerše výzkumů ke kriminalitě a sociálně patologickým jevům u dětí a mladistvých. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2013 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/sociologicka-reserse-vyzkumu-ke-kriminalite-a-socialne-patologickym-jevum-u-deti-a-mladistvych.aspx>

Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020. *Praha.eu – portál hlavního města Prahy* [online]. 2016 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: http://www.praha.eu/public/af/1b/1/2141735_638809_Strategie.pdf

Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2016 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-v-ceske-republice-na-leta-2016-az-2020.aspx>

Strategie PMS v oblasti snížení recidivy pachatelů vykonávající alternativní trest pod dohledem PMS. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. 2016 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/Strategie_PMS_v_oblasti_snizeni_recidivy_pachatelu_vykonavajici_alternativni_trest_pod_dohledem_PMS2.pdf

Summary information on probation in England Aand Wales. *CEP, the Confederation of European Probation* [online]. 2016 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://cep-probation.org/wp-content/uploads/2015/03/Summary-information-on-England-and-Wales.pdf>

Summary information on probation in Germany. *CEP, the Confederation of European Probation* [online]. 2015 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://cep-probation.org/wp-content/uploads/2015/03/Summary-information-on-Germany.pdf>

UMBREIT, Mark. *Family Group Conferencing: Implications for Crime Victims* [online]. Minnesota. Minnesota, 2000 [cit. 2016-06-09]. ISBN NCJ 176347. Dostupné z: https://www.ncjrs.gov/ovc_archives/reports/restorative_justice/restorative_justice_ascii_pdf/n_cj176347.pdf

VICHLENDA, Milan a Ivan KRČEK. *Kriminologie* [online]. Karviná, 2011 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminologie.pdf>

Výzkumné metody. *Školství: Hlavního města Prahy* [online]. 2007 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: http://skoly.praha.eu/files/=84121/Skripta++-+V%C3%BDzkumn%C3%A9_metody.pdf

Youth offending teams. *GOV.UK* [online]. 2015 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/youth-offending-team>

ZACHÁZENÍ S ODSOUZENÝMI. *Vězeňská služba České republiky* [online]. 2012 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/zachazeni-s-odsouzenymi>

Legislativa

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., [online]. [cit. 2016-06-29]. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/90/file/Ruzyn%C4%9B/Z%C3%A1kon%20o%20PMS.pdf

Seznam zkratk

PMS	probační a mediační služba
ČSAV	Československá akademie věd
UK	Univerzita Karlova
CETS	Společnost umírněné církve anglické (Church of England Temperance Society
NPS	Národní probační služba (National Probation Service)
NOMS	Národní služba pro práci s pachateli (National offender Management service
NNO	Nestátní nezisková organizace
SVI	Systém včasné intervence
IKSP	Institut pro kriminologii a sociální prevenci

Seznam tabulek a grafů

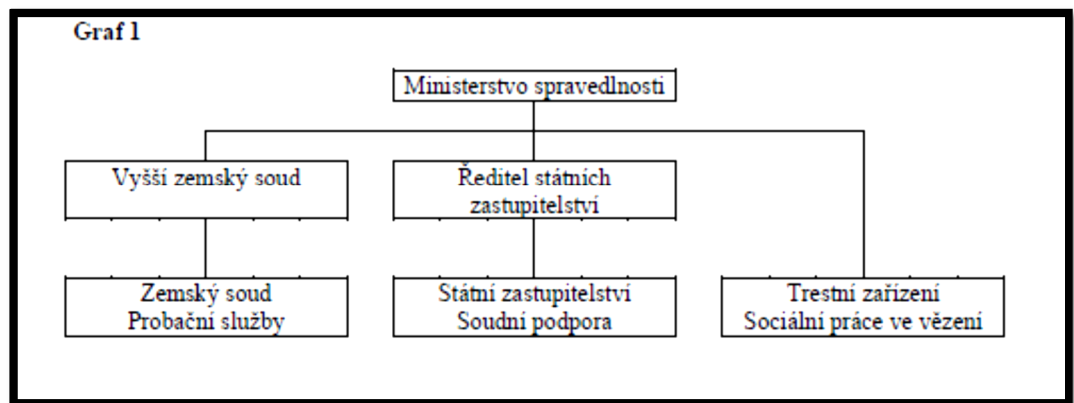
Číslo tabulky	Název tabulky	Strana
Tabulka 1	Recidiva v penologickém pojetí v letech 2011 – 2014	47

Číslo grafu	Název grafu	Strana
Graf č. 1	Dostatečná úroveň sociální práce s recidivisty	65
Graf č. 2	Nejčastější příčiny recidivy	66
Graf č. 3	Zlepšení situace v oblasti bydlení	67
Graf č. 4	Zlepšení situace v oblasti zaměstnanosti	68
Graf č. 5	Zlepšení situace v oblasti zadluženosti	79
Graf č. 6	Snížení recidivy za pomoci státu	70
Graf č. 7	Inspirace ze zahraničí	71
Graf č. 8	Snížení úrovně recidivy za pomoci probačních úředníků	72
Graf č. 9	Změna ve fungování PMS	73

PŘÍLOHY

- A.** Organizační struktura probační služby Německa (graf 1)
- B.** Organizační struktura probační služby Německa (graf 2)
- C.** Organizační struktura probační služby Německa (graf 3)
- D.** Transkripce rozhovorů s probačními úředníky

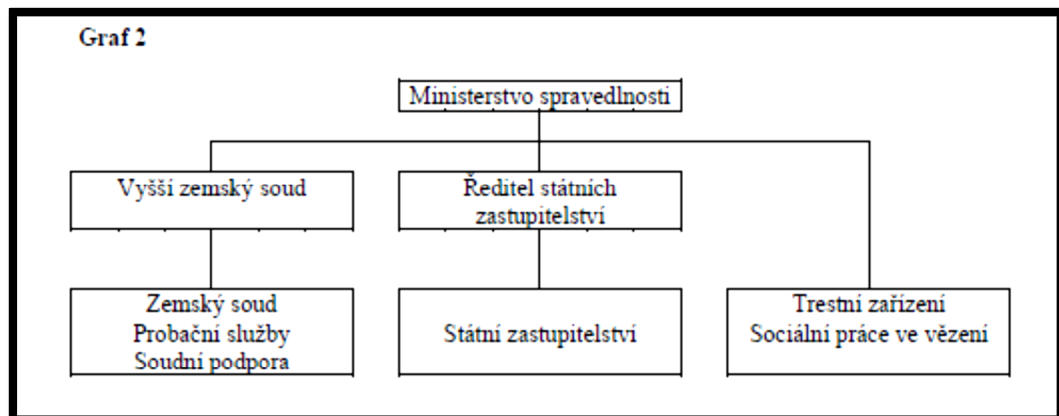
A Organizační struktura probační služby Německa (graf 1)

Zdroj: Probace v Evropě, 2002

První organizační schéma znázorňuje sociální služby v rámci trestního systému ve vztahu k příslušným zákonodárným organizacím.

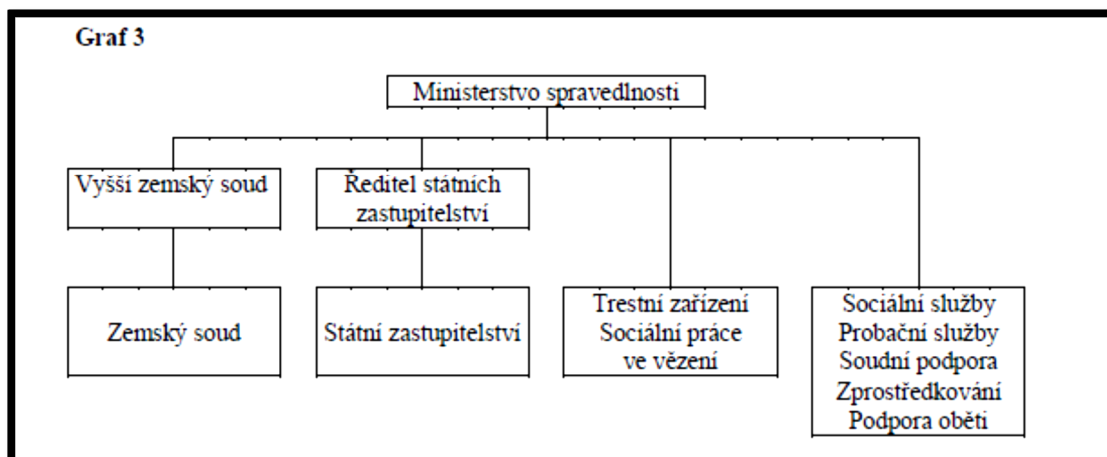
B Organizační struktura probační služby Německa (graf 2)

Zdroj: Probační služby v Evropě, 2002

Druhé organizační schéma znázorňuje model, jímž jsou z jednoho úřadu organizovány jak probační služby, tak soudní podpora. To však neznamená, že jejich úlohy jsou vykonávány na společné bázi. V druhém modelu sociální služby opět tvoří součást soudu nebo úřadu státního zastupitelství.

C Organizační struktura probační služby Německa (graf 3)

Zdroj: Probace v Evropě, 2002

Třetí organizační schéma znázorňuje strukturu sociálních služeb v rámci spolkové republiky, jako nezávislé organizace mimo kompetenci soudu, státního zastupitelství a trestních zařízení.

D. Transkripce rozhovorů s probačními úředníky

Na základě prostudované literatury bylo pro tento výzkum osloveno 13 probačních úředníků, jimž bylo položeno 9 tazatelských otázek. Odpovědi respondentů byly zaznamenány na záznamový arch, který poté sloužil pro transkripci.

Respondent 1

Muž, 46 – více, 0 - 2 roky praxe, Dohledy

1. Domníváte se, že je sociální práce s recidivisty v České republice na dostatečné úrovni? Svou odpověď zdůvodněte.

Ne, myslím si, že je zde nedostatečná propojenost mezi jednotlivými subjekty, které pomáhají pachatelům trestné činnosti. Pokud člověk vyjde z vězení a nenajde oporu v rodině nebo sociální pomoci, tak nemá nic, nemá žádné sociální zázemí, je těžko zaměstnatelný, je zadlužený a bude mít opět sklon k nelegální činnosti.

Jak sociálních kurátorů, tak probačních úředníků je v České republice málo a nejen nás, ale snižuje se i čím dál více počet organizací, které zaměstnávají osoby se záznamem v rejstříku trestů, což také není dobře.

2. Jaké jsou nejčastější příčiny recidivy u pachatelů, jimž byl stanoven alternativní trest?

Nemohu říci úplně přesně, ale asi mezi ty nejčastější patří nedostatek financí, zadluženost, v poslední době exekuce, neschopnost najít si práci. Většinou nemají rodinné zázemí, nic je na svobodě nedrží.

3. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti bydlení?

Určitě větší prostor pro sociální byty za dobré finanční prostředky a určitě probační domy, které by pomohly podmíněně propuštěným z výkonu. Probační domy by tady měly fungovat jako mezistupeň z vězení na svobodu podmíněně propuštěnému. Projekt na probační domy se již připravuje, tak doufejme, že vše bude v pořádku.

4. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zaměstnanosti?

Určitě je to na prvním místě oddlužení. Oni nechtějí pracovat nebo si vůbec nějakou práci hledat, protože mají exekuce a velice dobře vědí, že by jim stát peníze vzal. Byl by tak sám proti sobě, kdyby šel pracovat legálně. Vzniká tu tak spousta nelegální činnosti, ale alespoň pracují a netráví svůj volný čas v hospodách nebo barech. Dále bych se zde více zaměřil na propagaci a zvýšení počtu dluhových poraden, a také

zvýšení počtu institucí, které zaměstnávají osoby se záznamem v rejstříku, kterých je zde opravdu málo.

5. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zadluženosti?

Na první místo bych určitě dal snížení úroků a zavřel bych nebankovní instituce. Stát v tomto směru velmi zaspal. Nyní zde mám jednoho klienta, který si u nebankovní instituce půjčil na auto. S úroky se půjčka vyšplhala až na 1 milion korun. Zlepšil bych podmínky osobního bankrotu, a jak jsem již říkal, zvýšil bych počet dluhových poraden a také bych je více zviditelnil.

6. Co by, dle Vašeho názoru, měl stát udělat pro snížení rizika opětovného spáchání trestného činu?

Mělo by se začít s prevencí již ve škole, jak se k sobě mají lidé chovat, co je špatné a co je naopak správné. Děti by měly mít alespoň nějaké právní vědomosti, jako například měly by znát následky trestného činu. Více by se mělo dbát na šikanu u dětí, školní systém je v tomhle ohledu pozadu. Měly by se používat programy na školách, které dětem ukážou špatnost trestného činu.

Co dále by měl stát udělat? Myslím si, že jsou zde mírné trestní sankce, a proto lidé páchají opakovanou trestnou činností, takže bych navrhoval zpřísnění trestních sankcí.

7. Co může být inspirací ze zahraničí pro probační a mediační službu v České republice?

Určitě snížení počtu případů na jednoho probačního úředníka a také lepší propojenost všech institucí, které s pachateli pracují.

8. Jakým způsobem lze, dle Vašeho názoru, dojít ke snížení úrovně recidivy u pachatelů vykonávající alternativní tresty pod dohledem probační a mediační služby?

Je mnoho faktorů, které na recidivu mají vliv, určitě mezi ty hlavní bych zařadil lepší propojenost všech systémů, lepší prevence na školách, větší možnost uplatnění propuštěného na trhu práce.

U podmíněně propuštěných by situaci mohly určitě zlepšit probační domy, které reagují na situaci po propuštění a normálním životem. Samozřejmě hlavním faktem je ten, že musejí chtít oni sami. Oni musejí být tou řídicí jednotkou.

9. Změnil/a byste něco v chodu (ve fungování) systému probační a mediační služby? Pokud ano, co by tato změna měla obnášet?

Zda bych něco změnil? To asi ano. Navýšil bych počet personálu a snížil bych počet klientů na jednoho probačního úředníka. Měli bychom pak více času věnovat se

jednotlivým klientům. Finanční stránka by také mohla být více motivační vzhledem k množství práce.

Respondent 2

Muž, 36 - 45 let, 9 a více let praxe, Dohledy

1. Domníváte se, že je sociální práce s recidivisty v České republice na dostatečné úrovni? Svou odpověď zdůvodněte.

Nevím. Nabídka pro pachatele je velmi široká, mají širokou škálu možností, ale přijde mi, že je celý systém nejednotný. Nefunguje propojenost jednotlivých subjektů, tak jak by měla, ale na druhou stranu všichni mají na výběr, zda budou páchat trestnou činnost nebo ne.

2. Jaké jsou nejčastější příčiny recidivy u pachatelů, jimž byl stanoven alternativní trest?

Příčiny? Zadluženost, drogy, nezaměstnanost.

3. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti bydlení?

Vyšší počet sociálních bytů nebo azylových domů za rozumné finanční možnosti a asi teď nejvíce diskutované probační domy, které by se měly stát užitečným nástrojem, který pomůže podmíněně propuštěným z vězení. Samozřejmě zase bude záviset na nich, zda budou pravidla v probačních domech dodržovat a budou se snažit o návrat do běžného života.

4. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zaměstnanosti?

Založení nových organizací, které by se zaměřovaly na zaměstnávání pachatelů trestných činů, tím by se mohla celá situace zlepšit. Pachatelé by měli práci, vydělali by si tak peníze a trávili by svůj čas užitečně. Protože v dnešní době velký počet zaměstnavatelů, kteří by zaměstnali osoby se záznamem v rejstříku, není.

5. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zadluženosti?

Opět se budu opakovat, je to více pracovních možností, díky práci by si vydělali peníze a mohli tak zaplatit svoje dluhy.

Pokud tedy nebudu mluvit jen o pracovních možnostech, tak by se také měla zlepšit propagace dluhového poradenství, aby pachatelům s finanční situací pomohli odborníci.

6. Co by dle Vašeho názoru měl stát udělat pro snížení rizika opětovného spáchání trestného činu?

Já bych nechal to, co stát dělá do teď, ale více bych to zefektivnil. Více bych se zaměřil na celkovou propojenost. V České republice je tento směr málo propracovaný. Stát by měl více podporovat organizace nebo tedy subjekty, které s pachateli pracují, a tím tak celý systém sjednotit.

7. Co může být inspirací ze zahraničí pro probační a mediační službu v České republice?

Nevím, nemám o tom přehled.

8. Jakým způsobem lze, dle Vašeho názoru, dojít ke snížení úrovně recidivy u pachatelů vykonávající alternativní tresty pod dohledem probační a mediační služby?

Dle mého názoru by se měl určitě navýšit počet organizací, které budou zaměstnávat osoby se záznamem v trestném rejstříku. Mohl by nám pomoci elektronický monitoring, který se také neustále řeší, ale zatím se nedořešil. Zase bych zmínil probační domy, o kterých jsem už mluvil.

9. Změnil/a byste něco v chodu (ve fungování) systému probační a mediační služby? Pokud ano, co by tato změna měla obnášet?

Ano. Snížil bych administrativu, které je až nad hlavu. Také bych zvýšil počet úředníků na budově a snížil bych počet klientů na jednoho probačního úředníka, a tím by vzniklo více času na jednotlivé klienty.

Respondent 3

Muž, 26 - 35let, 6 - 8let Praxe, OPP, dohled

1. Domníváte se, že je sociální práce s recidivisty v České republice na dostatečné úrovni? Svou odpověď zdůvodněte

Ne. Všechno je to jenom o systému. Měl by být kladen větší důraz na samotné propuštění pachatele z výkonu a na fázi před propuštěním pachatele. Propuštění mají problém začlenit se zpět do společnosti, nemohou si najít práci, rodina jim nefunguje. Stát by měl klást větší důraz na propuštění vězně a jeho začlenění do normálního života. Nyní tomu snad pomůžou probační domy.

2. Jaké jsou nejčastější příčiny recidivy u pachatelů, jimž byl stanoven alternativní trest?

Těch příčin je několik, ale mezi ty nejzávadnější bych zařadil nedostatečné pracovní možnosti, špatná bytová situace, zadluženost - především exekuce a také drogy.

3. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti bydlení?

Určitě by to byla lepší sociální síť bydlení, což je ale samozřejmě otázkou sociální politiky.

Dále by tuto situaci mohly řešit alespoň na nějakou chvíli probační domy, které se momentálně připravují.

Já bych se více zaměřil na propuštění z výkonu, aby měli vyřešené bytové otázky, kam půjdou, a také jak zaplatí nájem.

4. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zaměstnanosti?

Zvýšení počtu organizací, které zaměstnávají osoby se záznamem v trestném rejstříku, protože jakmile vyžaduje zaměstnavatel výpis z trestného rejstříku a uvidí tam záznam, tak většinou dotyčný práci nedostane.

Dále lepší propracovanost s úřadem práce, aby s pachateli lépe pracovali. V poslední řadě bych zvýšil počet rekvalifikačních kurzů, které také mohou pomoci.

5. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zadluženosti?

Dle mého názoru by to bylo zvyšování finanční gramotnosti, rozšířit u nich znalost, jak uspokojit svoje potřeby, jak nakládat s financemi a pokud mají nějaký dluh, jak k němu přistupovat a nadále ho řešit. Důležité je, aby nechodili do nebankovních institucí nebo si nepůjčovali peníze od kamarádů nebo příbuzných.

Také bych navýšil počet organizací nebo odborníků, kteří se finanční zadluženosti věnují.

6. Co by, dle Vašeho názoru, měl stát udělat pro snížení rizika opětovného spáchání trestného činu?

U této otázky jedna odpověď opravdu nestačí. Stát by se měl zaměřit na to, kdy je recidiva nejvíce nebezpečná a také na odsouzené a jejich potřebu páchat trestný čin, tato potřeba by měla být ze strany státu redukována. Dále by se měl stát zaměřit na prevenci na školách, která je v dnešní době velmi opodstatněná. Stát by se měl více zaměřit na propuštění pachatelů z výkonu trestu, pro které je vrácení do společnosti velmi obtížné. Celkově by se mělo více dbát na jednotnost celého systému.

7. Co může být inspirací ze zahraničí pro probační a mediační službu v České republice?

Za mě je to jednoznačně elektronický monitoring, který funguje v zahraničí již několik let. A druhá věc, která mě nyní napadá, je po určitém čase změna specializace v oboru, kdy tak můžeme předejít vyhoření. Tato možnost funguje v Irsku.

8. Jakým způsobem lze, dle Vašeho názoru, dojít ke snížení úrovně recidivy u pachatelů vykonávající alternativní tresty pod dohledem probační a mediační služby?

Určitě zpřísnění sankcí, pokud člověk dostane druhou, nebo dokonce třetí šanci a nevyužije jí, tak bych určitě zpřísnil sankce. Pokud má člověk dohled a neplní podmínky stanovené soudem jen z nějakých banálních důvodů, měl by přijít tvrdší postih.

Elektronický monitoring a taky probační domy, které se připravují.

9. Změnil/a byste něco v chodu (ve fungování) systému probační a mediační služby? Pokud ano, co by tato změna měla obnášet?

V podstatě bych nic neměnil, ale pokud bych měl něco změnit, tak bych snížil administrativní činnost a počet případů na probačního úředníka. Tím by se stala práce mnohem kvalitnější.

Respondent 4

Žena, 26 - 35 let, 0 - 2 roky praxe, Dohledy

1. Domníváte se, že je sociální práce s recidivisty v České republice na dostatečné úrovni? Svou odpověď zdůvodněte.

Nevím, zda na dostatečné úrovni, ale na dobré úrovni určitě ano. Samozřejmě vždy je prostor na zlepšení.

2. Jaké jsou nejčastější příčiny recidivy u pachatelů, jimž byl stanoven alternativní trest?

Určitě jsou to peníze – zadluženost, životní podmínky, ve kterých lidé žijí a nestabilita rodinného zázemí. To si myslím, že jsou nejzávažnější faktory, které recidivu ovlivňují.

3. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti bydlení?

Mezi první bych zmínila probační domy, které by mohly v oblasti bydlení opravdu pomoci alespoň v tu první chvíli po propuštění, dále také větší počet azylových domů nebo sociálních bytů. Bohužel azylové domy mají v dnešní době nedostatek volných míst a finančních prostředků. Lidé v azylových domech neradi dodržují pravidla, která tam jsou nastavena, a tím zde vzniká další problém. Ale vše je jen o tom, zda člověk chce nebo nechce.

4. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zaměstnanosti?

Navýšení počtu poskytovatelů zaměstnání, a tím i pracovních míst.

Také lepší spolupráce mezi samotnými poskytovateli, úřadem práce a probační službou.

5. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zadluženosti?

Více dluhových poraden a také celého komplexního poradenství v oblasti zadluženosti a exekucí. U zadlužených osob je největší problém, že neví co s dluhy dělat a zamazávají je dalšími dluhy.

6. Co by, dle Vašeho názoru, měl stát udělat pro snížení rizika opětovného spáchání trestného činu?

Myslím si, že by měly být přísnější tresty, ale vzhledem k přeplnění věznic je to celkem problém. Lidem nyní prochází věci, které by jim v jiné situaci projít nemohly. Stát by se měl z tohoto důvodu nejvíce zaměřit na otázku přeplněných věznic.

Dle mého názoru by se stát měl také více zaměřit na přechod mezi propuštěním z výkonu trestu a návratem do normálního života, kdy je právě tato fáze velmi riziková pro recidivu.

7. Co může být inspirací ze zahraničí pro probační a mediační službu v České republice?

Inspirovala bych se od systému v USA, kde je režim mnohem přísnější. Dále bych se inspirovala severními zeměmi, kde je nižší počet klientů na jednoho probačního úředníka.

A poslední, co bych zmínila, je elektronický monitoring, který funguje již v mnoha zemích, jen u nás zatím ne.

8. Jakým způsobem lze, dle Vašeho názoru, dojít ke snížení úrovně recidivy u pachatelů vykonávající alternativní tresty pod dohledem probační a mediační služby?

Myslím si, že nejdůležitějším je pro pachatele jeho rodina a partnerské vztahy, z toho důvodu bych více pracovala s celou rodinou, která pomůže pachatelovi začlenit se zpět do společnosti.

V našem státě bych zpřísnila trestní sankce, alespoň některé, díky nimž by mohlo dojít jak ke snížení trestné činnosti, tak kriminální recidivy.

9. Změnil/a byste něco v chodu (ve fungování) systému probační a mediační služby? Pokud ano, co by tato změna měla obnášet?

Jak jsem již říkala, určitě bych snížila počet klientů na jednoho probačního úředníka a snížila bych administrativu, které je nyní hodně.

Respondent 5

Žena, 26 - 35 let, 6 - 8 let praxe OPP, parole

1. Domníváte se, že je sociální práce s recidivisty v České republice na dostatečné úrovni? Svou odpověď zdůvodněte.

Ano, v této oblasti pracují velmi zkušené lidi, kteří se snaží o co nejlepší práci s recidivisty. Máme zde výborné programy, které pachatelům pomáhají a rozvíjí se neustále nové projekty na jejich podporu. Proto si myslím, že je sociální práce s recidivisty na dostatečné úrovni.

2. Jaké jsou nejčastější příčiny recidivy u pachatelů, jimž byl stanoven alternativní trest?

Drogově závislý, exekuce, nedostatečné příjmy, nezaměstnanost.

3. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti bydlení?

Na prvním místě zlepšení stavu ubytoven, které jsou teď v hrozných podmínkách, a nikdo s tím nic nedělá. Určitě zvýšení počtu sociálních bytů, které by byli schopni splatit, protože teď sice máme sociální byty, ale pachatelé si je nemohou dovolit, což je ale samozřejmě otázka uplatnění na trhu práce.

Myslím si, že by teď mohly hodně pomoci probační domy, ale samozřejmě ty se nevztahují na všechny.

4. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zaměstnanosti?

Více organizací, které by zaměstnávaly osoby se záznamem v trestném rejstříku, a dále větší počet rekvalifikačních kurzů, které by jim také pomohly v uplatnění na trhu práce.

Vznikají zde práce na černo. Většina osob se záznamem nebo s exekucí nechce pracovat, protože ví, že by jim ze mzdy vše vzali. Ale alespoň pracují a mají nějaký finanční příjem.

5. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zadluženosti?

Více agentur se zaměřením na dluhové poradenství a vůbec povědomí o samotných poradnách. Mnozí klienti, kteří sem docházejí, o těchto poradnách nikdy neslyšeli, ani neviděli žádný leták.

Napadají mne lepší podmínky osobního bankrotu, protože jak osobní bankrot, tak insolventní řízení je velmi zdoluhavý, náročný a především složitý proces, do kterého se jen tak někdo nepustí.

6. Co by, dle Vašeho názoru, měl stát udělat pro snížení rizika opětovného spáchání trestného činu?

Stát by měl především zpřísnit trestní sankce, a to především při řízení v opilosti, u výživného a maření úředního výkonu. Kdyby sankce u nás byly přísnější, recidiva by byla nižší. Také si myslím, že je zde dost opomíjená prevence, a to na školách. Tato prevence měla začít již na základních školách, aby dnešní mládež věděla, jaké následky trestný čin obnáší.

7. Co může být inspirací ze zahraničí pro probační a mediační službu v České republice?

Inspirací pro nás může být nižší počet klientů na probačního úředníka. S nižším počtem klientů bychom pak měli více času na jednotlivé případy. Jinak nevím, co bych zde zmínila, možná ještě elektronický monitoring, který také v zahraničí již funguje.

8. Jakým způsobem lze, dle Vašeho názoru, dojít ke snížení úrovně recidivy u pachatelů vykonávající alternativní tresty pod dohledem probační a mediační služby?

Je to pouze v samotných lidech, zda chtějí páchat trestnou činnost. Sami lidé musejí chtít přestat, nikdo jim to nemůže rozmluvit. Samozřejmě je zde důležitá pomoc státu, aby měli připravené podmínky, ale pak už je to jen na lidech. Nyní pomůžou snad připravované probační domy a také pro trest domácího vězení elektronický monitoring, poté by trest domácího vězení soudci ukládali více.

9. Změnil/a byste něco v chodu (ve fungování) systému probační a mediační služby? Pokud ano, co by tato změna měla obnášet?

Určitě bych zjednodušila jednotlivé agendy a jednotlivé formuláře. Snížila bych administrativní činnost, kdy v dnešní době neustále tiskneme spoustu papírů. Zvýšila bych počet pracovníků z důvodu časů a taky kvality. Kdybychom měli více času, mohli bychom samotného klienta kontrolovat častěji a měli bychom tak o něm větší přehled.

Respondent 6

Muž, 47 a více let, 6 - 8 let praxe, OPP

1. Domníváte se, že je sociální práce s recidivisty v České republice na dostatečné úrovni? Svou odpověď zdůvodněte.

Určitě ne, kdyby byla sociální práce na dostatečné úrovni, tak se každým rokem recidiva snižuje, a ne jako je to nyní, že každým rokem kriminální recidiva neustále roste. Díky nízkým trestům se nám sem vracejí jedni a ti samí klienti.

2. Jaké jsou nejčastější příčiny recidivy u pachatelů, jimž byl stanoven alternativní trest?

Mezi nejčastější příčiny bych zařadil špatné rodinné zázemí, ze kterého pochází nezaměstnanost a nedostatečné finanční prostředky. Mezi důvody recidivy bych také zařadil chování samotné justice, která ukládá u některých klientů donekonečna pouze alternativní tresty.

3. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti bydlení?

Situaci by zlepšil vyšší počet sociálních bytů, samozřejmě je zde otázka, kde vezmou pachatelé finanční prostředky na náklady s bydlením, když většina pachatelů odmítá jít pracovat kvůli exekucím. Kromě sociálních bytů jsou také hojně využívány azylové domy nebo ubytovny, které ale momentálně nejsou ve velmi dobrém stavu a hlavně jsou přeplněné.

4. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zaměstnanosti?

Situaci by mohl pomoci vyšší počet organizací, které se zaměřují na zaměstnávání těchto osob, protože pokud v dnešní době máte záznam v trestním rejstříku, práci hledáte velmi obtížně. Tuto situaci by měl ale řešit především stát nějakou podporou pro zaměstnavatele.

5. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zadluženosti?

Je zde určitě málo organizací, které se věnují dluhovému poradenství nebo tedy samotné zadluženosti. O těchto poradnách je také velmi málo slyšet, navrhoval bych změnu především tohoto typu.

6. Co by, dle Vašeho názoru, měl stát udělat pro snížení rizika opětovného spáchání trestného činu?

Stát by se měl více věnovat otázce po propuštění z výkonu, kdy je nejdůležitější začlenění člověka do společnosti. Vrátil bych povinnost, aby ve výkonu trestu všichni museli pracovat, po propuštění by v této firmě mohli pokračovat. A nakonec bych zpřísnil trestní sankce, aby samotná sankce odradila od trestné činnosti. A jak jsem také již zmiňoval, podpora ze strany státu pro zaměstnavatele, kteří zaměstnávají osoby se záznamem v rejstříku trestů.

Samozřejmě je také důležitá prevence, a to už na samotných středních školách, kde by se žáci měli účastnit preventivních programů, které by jim ukázaly negativa trestných činů, drog, záškoláctví atd.

7. Co může být inspirací ze zahraničí pro probační a mediační službu v České republice?

Určitě si můžeme vzít příklad z Norska, kdy tam mají kolegové okolo 15 klientů na jednoho probačního úředníka, to pak funguje vše jinak.

8. Jakým způsobem lze, dle Vašeho názoru, dojít ke snížení úrovně recidivy u pachatelů vykonávající alternativní tresty pod dohledem probační a mediační služby?

Opět se budu opakovat, zpřísnil bych trestní sankce. Více bych se zaměřil na oblast po propuštění z výkonu trestu. Nyní by tuto situaci měly trochu zachránit probační domy, které snad v brzké době budou fungovat po celé republice, a pro trest domácího vězení by zde byl obrovským přínosem elektronický monitoring.

9. Změnil/a byste něco v chodu (ve fungování) systému probační a mediační služby? Pokud ano, co by tato změna měla obnášet?

Ano, snížil bych počet klientů na probačního úředníka, tím bychom měli více času na jednotlivé klienty a zlepšila by se tak kvalita celé práce. Měli bychom na ně více času a mohli bychom je častěji kontrolovat.

Respondent 7

Muž, 26 – 35 let, 3 - 5 let praxe, Dohledy, TDV

1. Domníváte se, že je sociální práce s recidivisty v České republice na dostatečné úrovni? Svou odpověď zdůvodněte.

Ne, protože ne s každým recidivistou je u nás pracováno systémově. Není u nás nastaveno vše tak, jak by mělo být. Recidiva je v České republice velkým problémem, který se ne až tak řeší.

2. Jaké jsou nejčastější příčiny recidivy u pachatelů, jimž byl stanoven alternativní trest?

Těch důvodů je více, asi mezi ty nejčastější bych zařadil zadluženost, nedostatek peněz, drogy, nezaměstnanost.

3. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti bydlení?

Situaci v oblasti bydlení by určitě mohla zlepšit síť azylových domů nebo sociálních bytů za přijatelné finanční prostředky, aby si tyto byty lidé mohli dovolit. Protože i když budou sociální byty, ale pachatelé nebudou mít práci, tak nebudou mít finance na nájem a pak tu vyplývá otázka zaměstnání.

Dalším řešením jsou probační domy, které jsou teď ve fázi řešení, tak doufejme, že dojde k pozitivnímu výsledku.

4. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zaměstnanosti?

Zaměstnanost nebo teda problematiku se zaměstnáním by mohl vyřešit větší počet organizací, které by zaměstnávaly osoby propuštěné nebo se záznamem v trestním rejstříku. Druhý fakt, který by tomu mohl pomoci, je nevyžadovat výpis z rejstříku trestů a určitě bych zlepšil fungování úřadu práce, který taky nefunguje tak, jak má.

5. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zadluženosti?

Tak určitě by oblast zadluženosti vyřešilo zaměstnání, jenže teď se otvírá problém, že lidé se záznamem v trestním rejstříku jsou těžko zaměstnatelní anebo radši pracují na černo, protože vědí, že peníze dostanou na ruku a stát jim tak nic nevezme. Je to jeden začarovaný kruh.

Dále by mohla pomoc propagace dluhových poraden, o kterých mnozí vůbec nevědí. Pokud člověk přijde k nám, tak dluhové poradenství nabízíme, ale hodně lidí o nich vůbec neslyšelo.

6. Co by, dle Vašeho názoru, měl stát udělat pro snížení rizika opětovného spáchání trestného činu?

Na první místo bych radil zpřísnění trestů, a ne jen za sebou jdoucí alternativní tresty. Alternativní tresty se pouze nabalují a pro několikanásobného recidivistu nemají žádný výchovný efekt. Více bych provázal celý systém, jak policejní legislativu, vězeňskou, soudní, probační, aby vše fungovalo tak, jak má.

Stát by se měl také zajímat o prevence na středních školách, a to prostřednictvím alespoň nějakých preventivních programů. Snažit se působit výchovně již tam, aby mládež věděla, co trestný čin nebo teda jeho následek obnáší.

7. Co může být inspirací ze zahraničí pro probační a mediační službu v České republice?

Jelikož se také zabývám trestem domácího vězení, tak bych zmínil elektronický monitoring a nižší počet klientů na samotného probačního úředníka.

8. Jakým způsobem lze, dle Vašeho názoru, dojít ke snížení úrovně recidivy u pachatelů vykonávající alternativní tresty pod dohledem probační a mediační služby?

Začal bych asi zpřísněním trestního opatření, zavedl bych pravidlo třikrát a dost. Neboli maximální počet alternativních trestů by byly pouze tři.

Více bych se zaměřil na oblast po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Tato fáze mi přijde pro pachatele, kteří opouští vězení, velmi důležitá, protože co udělá člověk, který nemá kam jít, nemá kde bydlet, nemá příjem... Asi bych zde také ještě zmínil připravované probační domy pro propuštěné, které jim pomohou právě v tomto přechodu.

9. Změnil/a byste něco v chodu (ve fungování) systému probační a mediační služby? Pokud ano, co by tato změna měla obnášet?

Snížil bych administrativní činnost, zvýšil bych naopak samotnou práci s klientem, to by ovšem muselo dojít ke snížení počtu klientů na probačního úředníka.

Respondent 8

Žena, 36 – 45 let, 9 – více let praxe, OPP

1. Domníváte se, že je sociální práce s recidivisty v České republice na dostatečné úrovni? Svou odpověď zdůvodněte.

Ne, myslím si, že práce s recidivisty není na dostatečné úrovni, kdyby byla, tak vypadají statistické údaje úplně jinak.

2. Jaké jsou nejčastější příčiny recidivy u pachatelů, jimž byl stanoven alternativní trest?

Příčin recidivy je mnoho, nedají se říci konkrétní dvě příčiny, ale asi mezi ty nejčastější patří nízké příjmy, drogy, špatné sociální prostředí.

3. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti bydlení?

Myslím si, že otázka bydlení pro recidivisty nebo celkově pachatele je na dobré úrovni, samozřejmě vždy je co zlepšit, ale možnosti bydlení určitě dosažitelné jsou. Pak už záleží jen na samotném člověku, jak se bude snažit si byt najít a také si ho udržet. Jak sociální byty, ubytovny nebo noclehárny k máni jsou, ale oni nemají zájem hledat.

4. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zaměstnanosti?

Mohlo by dojít ke zvýšení počtu organizací, které pracují právě s těmito lidmi, většina pachatelů totiž neumí napsat životopis nebo motivační dopis, anebo neví, kde práci hledat. Zlepšila bych také spolupráci s úřady práce, která momentálně není na dobré úrovni.

Mnoho lidí v této chvíli pracuje spíše na černo, protože vědí, že peníze dostanou hned a stát jim nic nevezme. Proto pracují v šedé ekonomice. My tady můžeme být rádi, že alespoň pracují a netráví volný čas v hernách či hospodách.

5. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zadluženosti?

Hlavním problémem u zadlužených pachatelů jsou exekuce, většinou se bojí cokoli někam nahlásit, aby jim stát peníze nevzal. Co bych v našem státě určitě zakázala, tak jsou nebankovní instituce, které dokážou sice půjčit hned, ale za půl roku máte 200 % úrokovou sazbu, což pachatele zase dostane do exekucí. Splátky nemají jak splatit a pak se opět motá v dlužích, začne si půjčovat od přátel nebo rodiny a dluží opět tam. Asi bych řešila hlavně tento problém a dále bych podporovala větší povědomí o dluhovém poradenství, kde právě těmito lidem s dluhy pomohou pomoci.

6. Co by, dle Vašeho názoru, měl stát udělat pro snížení rizika opětovného spáchání trestného činu?

Probační domy, si myslím, že určitě pomůžou ke snížení recidivy pachatelů, v druhé řadě by to byl elektronický monitoring při trestu TDV. Stát by se měl kromě probačních domů, které jsou teď momentálně v projektu ještě více zaměřit na postpenitenciární péči především prvního půl roku, kdy je recidiva nejvíce riziková.

7. Co může být inspirací ze zahraničí pro probační a mediační službu v České republice?

Snížení počtu klientů na probačního úředníka, lepší propojenost celého systému. Určitě bych odkázala na Anglii, anebo Švýcarsko.

8. Jakým způsobem lze, dle Vašeho názoru, dojít ke snížení úrovně recidivy u pachatelů vykonávající alternativní tresty pod dohledem probační a mediační služby?

Určitě bych u nich zpřísnila trestní sankce, akceptovala bych první nebo druhou podmínku, ale poté hned krátkodobý trest ve věznici, člověk by si pak své chování rozmyslel. Snad nyní pomůžou ke snížení recidivy probační domy a také se snad už dořeší elektronický monitoring a soudci tak budou více ukládat TDV.

Dále bych na středních školách zavedla povinné preventivní programy, aby mladiství věděli, co spáchání trestného činu obnáší, a tím je to odradilo i do budoucna.

9. Změnil/a byste něco v chodu (ve fungování) systému probační a mediační služby? Pokud ano, co by tato změna měla obnášet?

Nevím, doposud jsem nad tím takhle nepřemýšlela, ale pokud bych mohla něco změnit, tak bych snížila administrativní činnost, které je opravdu hodně, a dále bych snížila počet klientů na probačního úředníka. Připadá mi, že každý den tento počet roste. Jinak bych vše nechala tak, jak je.

Respondent 9

Žena, 36 - 45 let, 9 - více let praxe, Dohledy, OPP

1. Domníváte se, že je sociální práce s recidivisty v České republice na dostatečné úrovni? Svou odpověď zdůvodněte.

Myslím si, že na dostatečné úrovni není, kdyby byla, tak bychom neměli tolik klientů, kolik máme a recidiva by se snižovala, a ne jako nyní, že spíše roste.

2. Jaké jsou nejčastější příčiny recidivy u pachatelů, jimž byl stanoven alternativní trest?

Těch příčin je zde několik, ale asi mezi ty nejvíce opakované patří drogy, nezaměstnanost, exekuce, špatná bytová situace.

3. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti bydlení?

V oblasti bydlení by pomohl vyšší počet sociálních bytů, které by byly finančně přijatelné nebo větší počet azylových domů, které jsou v dnešní době přeplněné.

Nevím, zda jste teď někdy byla v azylovém domě, ale některé jsou opravdu v hrozném stavu, to samé ubytovny.

Samozřejmě, i když si člověk sociální byt nebo azylový dům najde, kde by mohl být, stále tam musí platit alespoň nějaký nájem, a zde vyplývá na povrch samozřejmě mít práci. Lidé se záznamem v rejstříku jsou těžko zaměstnatelní, obzvláště když mají dluhy nebo exekuce.

4. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zaměstnanosti?

Vyšší počet agentur, které by s nimi lépe pracovaly a vyšší počet zaměstnavatelů, kteří by zaměstnávali osoby se záznamem v rejstříku. Polovina lidí, se kterými zde pracujeme, neumí napsat ani životopis nebo životopis zvládnou, ale motivační dopis již ne. Někteří naopak nemají vůbec k dispozici internet, aby se podívali na nabídky práce, a jsou odkázáni na úřady práce, které by jim nabídky měly poskytnout. Samozřejmě i zde na probační službě s nimi nabídky procházíme a pomáháme jim v tomto hledu.

5. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zadluženosti?

Na prvním místě bych zrušila nebankovní společnosti, nebudu zmiňovat, které to jsou, které půjčí lidem jen na základě občanského průkazu. Lidé si zde půjčí, ale pak samozřejmě nemají na vrácení a naskakují jim úroky, a tím zde vzniká problém. Zadlužených lidí zde máme opravdu ohromné množství, zrovna klient, co tu byl před chvílí, dluží rodině, oběti, neplatil výživné...Zde pomůže nějaký splátkový kalendář a pomoc odborníků.

6. Co by, dle Vašeho názoru, měl stát udělat pro snížení rizika opětovného spáchání trestného činu?

Tak jak jsem řekla před chvílí, zrušit všechny nebankovní instituce, kde lidem půjčí a oni to pak nemají z čeho vrátit.

Stát by měl více podporovat zaměstnavatele, které by zaměstnali lidi se záznamem v rejstříku. Určitě by u nás už měl být elektronický monitoring a probační domy, které jsou nyní v projektu. Myslím, že stát by se měl zamyslet i nad otázkou justice, kdy na pachatele nepůsobí výchovně neustále uložení jen OPP. Trestní sankce by měly více působit odstrašujícím způsobem.

7. Co může být inspirací ze zahraničí pro probační a mediační službu v České republice?

Ze zahraničí asi nejvíce elektronický monitoring a probační domy, kde již fungují. A určitě větší propojenost celého systému nejen probační a mediační služby, ale i justice, neziskových organizací, úřadů práce, vězeňské služby.

8. Jakým způsobem lze, dle Vašeho názoru, dojít ke snížení úrovně recidivy u pachatelů vykonávající alternativní tresty pod dohledem probační a mediační služby?

Myslím si, že kdyby se zpřísnily trestní sankce, pachatelé by zde lépe spolupracovali a působilo by to daleko více výchovně. Situaci by také zlepšila lepší spolupráce s organizacemi, které zaměstnávají osoby se záznamem.

Více bych se u osob propuštěných z výkonu trestu zaměřila na začlenění zpět do společnosti, které u pachatelů, kteří se nemají kam vrátit, nemají práci, nemají peníze, není zrovna lehké.

9. Změnil/a byste něco v chodu (ve fungování) systému probační a mediační služby? Pokud ano, co by tato změna měla obnášet?

Co bych zde změnila? Určitě snížení počtu klientů na probačního úředníka, tím by se zlepšila i kvalita této práce, kdy bychom na klienty měli více času, mohli bychom je častěji kontrolovat a celkově bychom se jim více věnovali. Jinak jsem spokojená.

Respondent 10

Muž, 36 - 45 let, 6 - 8 let praxe, Dohledy

1. Domníváte se, že je sociální práce s recidivisty v České republice na dostatečné úrovni? Svou odpověď zdůvodněte.

Myslím si, že na dostatečné úrovni není, protože kdyby byla, tak bychom se zde nesetkávali s těmi samými recidivisty a kriminální recidiva by sama o sobě byla nižší, než je teď. Na druhou stranu, ale vždy bude záležet jenom na samotném člověku, zda bude páchat trestnou činnost nebo ne, stát musí ale vytvořit vhodné podmínky.

2. Jaké jsou nejčastější příčiny recidivy u pachatelů, jimž byl stanoven alternativní trest?

Nejčastější příčiny recidivy, se kterými se zde setkávám, nebo s ohledem na zkušenost, jsou asi drogy, určitě nezaměstnanost, nízké příjmy, špatné bydlení.

3. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti bydlení?

V oblasti bydlení by pomohlo, aby se stát zaměřil na vybudování nových sociálních bytů, nebo alespoň zvýšil počet ubytoven, které jsou v dnešní době opravdu přeplněné a některé jsou i v dezolátním stavu. Samozřejmě je zde otázka, z čeho budou sociální byty platit, pokud nemají žádný příjem, nebo příjem mají, ale mají dluhy.

4. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zaměstnanosti?

V dnešní době je hrozně těžké najít si práci, pokud máte záznam v trestním rejstříku, protože podmínka zaměstnavatele bývá čistý trestní rejstřík. Navrhoval bych asi víc podporovat zaměstnavatele ze strany státu, kteří by zaměstnávali se záznamem nebo zvýšit počet organizací, které se věnují zaměstnávání osob se záznamem nebo s trestnou minulostí.

5. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zadluženosti?

Hlavním problémem jsou zde nebankovní společnosti, které vám půjčí jen na základě rodného čísla a maximálně se vás zeptají na pár otázek. Zrovna před chvílí jsem našel na internetu stránku, kde bylo, půjčíme vám do dvou minut až pět tisíc korun, a asi jen tak za nic to opravdu nebude.

Více bych propagoval instituce, které se zabývají dlužním poradenstvím, samozřejmě je zde problém exekucí, kdy kvůli exekucím pachatelé nepůjdou pracovat nebo jediné na černo, protože velmi dobře vědí, že by jim z příjmů skoro nic nezbylo.

6. Co by, dle Vašeho názoru, měl stát udělat pro snížení rizika opětovného spáchání trestného činu?

Já bych se na prvním místě zabýval justicí a zpřísnil bych tresty, protože neustále ukládání alternativních trestů není zrovna výchovné. Navrhoval bych systém třikrát a dost, to znamená tři podmínky a poté by následoval alespoň krátkodobý výkon trestu ve vězení.

Dále bych se asi více věnoval prevenci a vůbec celkovému předcházení trestné činnosti, zaměřil bych se prevenci na středních školách pomocí preventivních programů.

7. Co může být inspirací ze zahraničí pro probační a mediační službu v České republice?

Asi nižší počet klientů na probačního úředníka, jinak mě nic momentálně nenapadá.

8. Jakým způsobem lze, dle Vašeho názoru, dojít ke snížení úrovně recidivy u pachatelů vykonávající alternativní tresty pod dohledem probační a mediační služby?

Asi se opět budu opakovat, zpřísnil bych trestní sankce, snížil bych počet klientů na jednoho probačního úředníka, tím bychom měli více času klienty kontrolovat a měli bychom o nich celkově větší přehled.

Samozřejmě by ke snížení recidivy nyní měly přispět probační domy, které se teď řeší, a doufejme, že se také dořeší elektronický monitoring, který zase pomůže trestu domácího vězení.

9. Změnil/a byste něco v chodu (ve fungování) systému probační a mediační služby? Pokud ano, co by tato změna měla obnášet?

Jednalo by se o snížení počtu klientů, snížení administrativní činnosti, které je opravdu mnoho. To je asi vše, co bych momentálně měnil.

Respondent 11

Žena, 36 – 45 let, 9 – více let praxe, OPP

1. Domníváte se, že je sociální práce s recidivisty v České republice na dostatečné úrovni? Svou odpověď zdůvodněte.

Stoprocentně není, a to z důvodu, že v České republice je nejednotnost celého systému. Stát by se měl více zaměřit na propuštěné pachatele z výkonu trestu, kde by tato práce měla být daleko efektivnější. Také bychom se zde měli pozastavit nad tím, jak se vůbec v České republice ukládají tresty.

2. Jaké jsou nejčastější příčiny recidivy u pachatelů, jimž byl stanoven alternativní trest?

Drogy, určitě záznam v trestném rejstříku, nedostatek sociálního zázemí, zadluženost.

3. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti bydlení?

Situaci by zlepšilo sociální bydlení nebo tedy sociální byty, a to především u lidí, kteří jsou propuštěni z výkonu trestu, protože oni nemají vůbec kde začít, nebo spíše nevědí, kde začít. Nemají práci, nemají peníze, nemají kam jít. Určitě skvělá myšlenka v tomto ohledu probační domy. V České republice jsou v tento moment probační domy v přípravné fázi, tak doufejme, že pilotní projekt bude úspěšný.

4. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zaměstnanosti?

Větší nabídka práce pro osoby, které mají záznam v rejstříku trestů. U těchto lidí je důležitá okamžitá pomoc, protože potřebují peníze, potřebují kde být a hlavně potřebují vyplnit volný čas. Ze strany státu by zde měla být větší podpora pro zaměstnavatele, aby lidé se záznamem mohli pracovat legálně, protože hodně lidí, co mají záznam v trestném rejstříku, práci najít nemohou, a proto pracují na černo.

Určitě by také pomohla větší spolupráce s úřadem práce, protože mnoho recidivistů neumí sepsat životopis či motivační dopis.

5. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zadluženosti?

Tak samozřejmě tuhle situaci zlepší kvalitní dluhové poradenství, které by ale mělo být bezplatné. Lidé, kteří k nám chodí, neví jak s dluhy naložit, neví, kde vůbec začít, nemají o tom žádné informace, z tohoto důvodu by měly poradny informace poskytnout, vysvětlit jim například kalendář splátek a poradit jim, jak se s dluhy vyrovnat. Z tohoto důvodu bych se soustředila na vyšší počet dluhových poraden.

6. Co by, dle Vašeho názoru, měl stát udělat pro snížení rizika opětovného spáchání trestného činu?

V České republice jsou hlavním problémem přeplněné věznice a poté nevhodné ukládání trestů. Člověk zde má X alternativních trestů, které výchovně nepůsobí, například lidem, kteří jsou závislí na drogách, uloží obecně prospěšné práce.

Stát by měl také více rozvíjet pracovní místa pro osoby se záznamem v rejstříku.

Stát by měl v tomto směru více spolupracovat a podporovat zaměstnavatele.

V oblasti bydlení by se měl stát zaměřit na sociální byty, azylové domy, probační domy.

Poslední, co bych zmínila, je asi mírnost trestních sankcí, kterým opravdu někdy nerozumím.

7. Co může být inspirací ze zahraničí pro probační a mediační službu v České republice?

Inspirací pro nás může být například z Holandska propojenost celkového systému, nižší počet administrativní činnosti, a tím více času na klienta.

8. Jakým způsobem lze, dle Vašeho názoru, dojít ke snížení úrovně recidivy u pachatelů vykonávající alternativní tresty pod dohledem probační a mediační služby?

Dle mého názoru by se měl změnit způsob ukládání trestu, neměli by se donekonečna dávat alternativní tresty, nebo alespoň dávat alternativní tresty u osob, kterým to opravdu pomůže. Stoprocentně bych se více věnovala fázi po propuštění z výkonu, a více bych se zaměřila na nabídku bydlení a práce, která je zásadní.

9. Změnil/a byste něco v chodu (ve fungování) systému probační a mediační služby? Pokud ano, co by tato změna měla obnášet?

Snížila bych počet klientů na probačního úředníka a zvýšila bych platové ohodnocení vzhledem k praxi, znalostem a nadměrné činnosti.

Respondent 12

Muž, 46 – více let, 6 – 8 let praxe, OPP, dohledy

1. Domníváte se, že je sociální práce s recidivisty v České republice na dostatečné úrovni? Svou odpověď zdůvodněte.

Myslím si, že není. Sociální práce je zde nejednotná, pokud se jen podíváte, jak celý systém funguje v jiných zemích, tak v České republice jednotnost opravdu není.

2. Jaké jsou nejčastější příčiny recidivy u pachatelů, jimž byl stanoven alternativní trest?

Finanční situace odsouzeného nebo tedy nedostatečné příjmy, rodinné prostředí, nezaměstnanost a příliš volného času, který tráví nekontrolovatelně.

3. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti bydlení?

Tak nyní nejvíce projednávané probační domy, které by mohly připravit propuštěné, a tím tak snížit recidivu, větší počet ubytoven, které jsou neustále přeplněné a výstavba sociálních bytů s přiměřenými náklady, které by byli schopni lidé zaplatit. Bydlení je zde veliký problém, protože hodně recidivistů na běžný nájem nemá, vzhledem k tomu, že se dnešní nájemné neustále zdražuje, a proto jsou pak odkázáni na nocleh u kamarádů či hledají pomoc jinde.

4. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zaměstnanosti?

Větší nabídka pracovních míst pro osoby se záznamem v rejstříku trestů.

Založení nových organizací, které se zabývají zaměstnáváním těchto osob a větší podpora ze strany státu pro tyto organizace, protože je velmi důležité, aby si našli

pracovní uplatnění, vydělali si nějaké peníze a mohli tím zabezpečit nejen sebe, ale i svou rodinu.

5. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zadluženosti?

Problémem jsou v tomhle směru nebankovní organizace, které velmi rády půjčují a umějí to podat tak, že vlastně žádné úroky nebudete platit, což samozřejmě tak není. Půjčila jste si někdy něco? Tak asi víte, že nic není zadarmo.

Pomohla by vyšší informovanost o dluhových poradnách, které by vysvětlily, jak s dluhy vyjít, nebo by dokázaly sestavit klientům splátkový kalendář na určitou dobu, ale hlavně by jim vysvětlily, jak se z dluhů vymanit.

6. Co by, dle Vašeho názoru, měl stát udělat pro snížení rizika opětovného spáchání trestného činu?

Dle mého názoru by měl stát zavést pravidlo 3krát a dost při ukládání alternativních trestů, protože při recidivě je opakované ukládání alternativního trestu bezúčelné, jako teď momentálně tady byl pán 50 let a má uložený osmý alternativní trest (ukázka spisu).

Také bych zavedl povinné preventivní programy na základních školách, kde by se žáci měli dozvědět o následcích trestného činu a nejen trestného činu, ale i o financích, jak se nedostat do dluhů, k drogám atd.

7. Co může být inspirací ze zahraničí pro probační a mediační službu v České republice?

Ze zahraničí určitě jednotnost a spolupráce mezi různými organizacemi.

8. Jakým způsobem lze, dle Vašeho názoru, dojít ke snížení úrovně recidivy u pachatelů vykonávající alternativní tresty pod dohledem probační a mediační služby?

Jak jsem říkal, zavedl bych pravidlo 3krát a dost, což si myslím, že by pomohlo ve snížení recidivy, a také bych se více zaměřil na kontrolu osob v jejich sociálním prostředí. Ale bohužel jeden probační úředník má tolik klientů, že to časově nezvládá.

9. Změnil/a byste něco v chodu (ve fungování) systému probační a mediační služby? Pokud ano, co by tato změna měla obnášet?

Tak asi to, co jsem říkal před chvílí, snížení počtu klientů, díky čemuž bychom měli více času na samotného klienta a naše práce by se tak stala více efektivní.

Respondent 13

Žena, 26 – 35 let, 3 – 5 let praxe, Dohledy

1. Domníváte se, že je sociální práce s recidivisty v České republice na dostatečné úrovni? Svou odpověď zdůvodněte.

Myslím si, že není, protože pokud by byla, neměli bychom zde tolik klientů a už vůbec ne recidivistů.

2. Jaké jsou nejčastější příčiny recidivy u pachatelů, jimž byl stanoven alternativní trest?

Nejčastěji se setkávám se špatným rodinným zázemím, braním drog, nedostatkem peněz, zadlužeností a nezaměstnaností.

3. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti bydlení?

Oblast bydlení je neustále diskutované téma, protože pachatelé nemají kde bydlet, neustále se stěhují a také si půjčují peníze, protože nemají na nájem. V tomto směru bych zde navrhovala zaměřit se na sociální bydlení, které by tuto situaci mohlo vyřešit.

Ale nejde jen o bydlení, ale také o zaměstnání, díky kterému by měli finance a byty si mohli dovolit.

4. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zaměstnanosti?

Podle mě by to vyřešilo větší počet firem, které zaměstnávají osoby se záznamem v trestním rejstříku. Stát by měl tyto firmy více podporovat a motivovat. Také více organizací, které by pomáhaly pachatelům najít si práci, protože většina z nich nemá přístup k internetu, a tak jsou závislí na úřadech práce nebo informačních tabulích v nákupních centrech.

5. Jaká další opatření by mohla zlepšit situaci odsouzených pachatelů v oblasti zadluženosti?

Podle mě by pomohlo, kdyby se stát pokusil zrušit nebankovní společnosti, které nezajímá, jestli máte půjčku čím splácet nebo jestli vůbec máte nějakou práci.

Už na základních školách by žáci měli mít větší finanční gramotnost. Už tam by se měli žáci dozvědět, jak šetřit nebo jak zbytečně neutrácet, a hlavně aby si vryli do paměti, že nemají podepisovat nic, čemu nerozumí nebo si nepřečetli.

6. Co by, dle Vašeho názoru, měl stát udělat pro snížení rizika opětovného spáchání trestného činu?

Stát by měl zpřísnit trestní sankce, které by lidi odradily od páchaní trestné činnosti. Hodně pachatelů a hlavně recidivistů, se kterými zde pracujeme, jsou nekomunikativní, drzí a z obecně prospěšných prací nebo z dohledů si opravdu nic nedělají. Stát by se měl více věnovat prevenci na základních a středních školách, aby mládež odradila od trestné činnosti, aby už u nich zvýšila povědomí o tom, jaké chování je špatné a nežádoucí pro společnost.

7. Co může být inspirací ze zahraničí pro probační a mediační službu v České republice?

Rozhodně pro nás může být inspirací Anglie, kde celkově ten chod funguje lépe.

8. Jakým způsobem lze, dle Vašeho názoru, dojít ke snížení úrovně recidivy u pachatelů vykonávající alternativní tresty pod dohledem probační a mediační služby?

Myslím si, že asi vše, co jsem již zmínila, tedy zpřísnění trestních sankcí, aby alternativní tresty měly větší úspěch, zlepšit komunikaci s úřadem práce, větší počet organizací, které zaměstnávají osoby se záznamem, připravované probační domy atd.

Co by také mohlo pomoci, by byla vyšší kontrolovatelnost jednotlivých klientů v jejich prostředí, ale vzhledem k velkému počtu klientů na to nemáme časové možnosti.

9. Změnil/a byste něco v chodu (ve fungování) systému probační a mediační služby? Pokud ano, co by tato změna měla obnášet?

Ano změnila. Snížila bych počet klientů na probačního úředníka, poté by nám zbylo více času na kontrolu jednotlivých klientů v jejich prostředí, práci nebo v rodině.